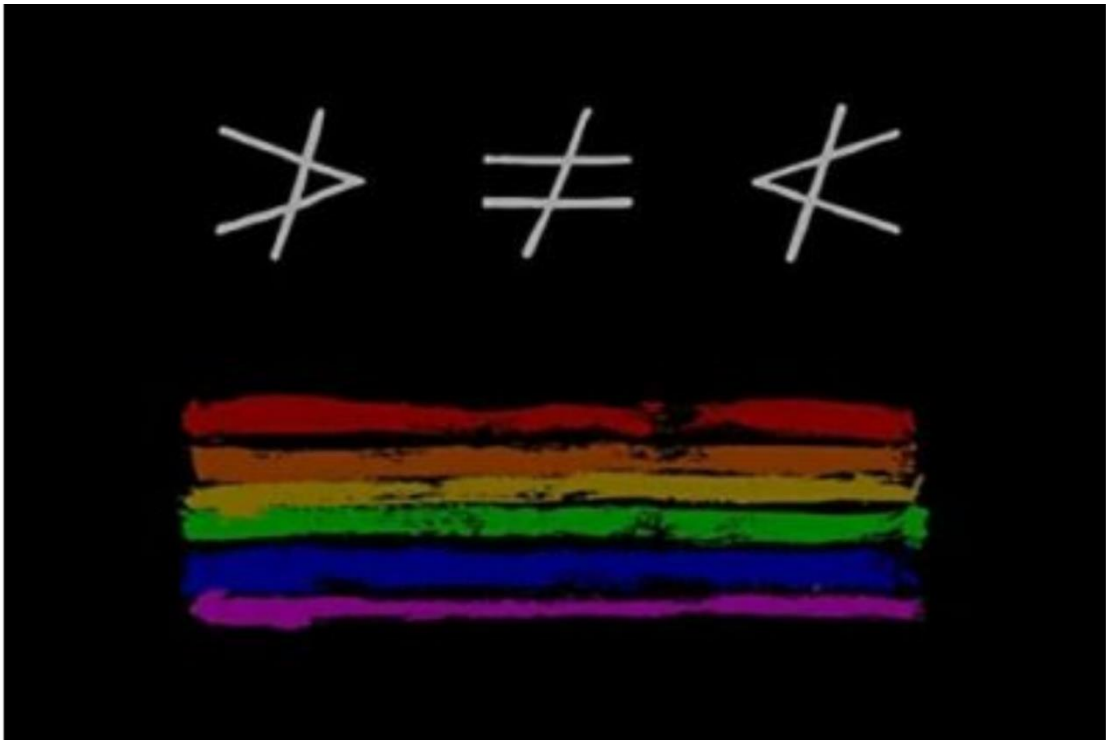

Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο
Σχολή Επαγγελματών Υγείας και Πρόνοιας
Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

Πτυχιακή Εργασία:
«Διερεύνηση διακρίσεων κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων»

Φοιτητές: Μαργαρίτης Γεώργιος, Τουρνάκη Αγάπη
Υπεύθυνος Καθηγητής: Μαρκάκης Γεώργιος

Οκτώβριος, 2020

Copyright@ 2020 Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΣΕΥΠ, Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο. <https://sw.hmu.gr/>

Το περιεχόμενο της συγκεκριμένης Π.Ε. αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία των Μαργαρίτη Γεώργιου, Τουρνάκη Αγάπη, του επιβλέποντα καθηγητή Μαρκάκη Γεώργιου και του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας και προστατεύονται από τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας (Νόμος 2121/1993 και κανόνες Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα).

Δήλωση τήρησης της ακαδημαϊκής δεοντολογίας

Οι υπογράφωντες φοιτητές του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού

Μεσογειακού Πανεπιστημίου Κρήτης

_____Μαργαρίτης Γεώργιος_____

_____Τουρνάκη Αγάπη_____

δηλώνουμε υπεύθυνα ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο:

«Διερεύνηση διακρίσεων κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων»

είναι στο σύνολό της προϊόν δικής μας δουλειάς και ότι όλες οι πηγές που έχουν χρησιμοποιηθεί αναφέρονται πλήρως. Επίσης δηλώνουμε ότι δεν αποτελεί προϊόν οποιασδήποτε εξωτερικής μη αδειοδοτημένης βοήθειας και ότι δεν έχει υποβληθεί σε οποιοδήποτε ίδρυμα ή οργανισμό προς αξιολόγηση, ούτε έχει δημοσιευθεί στο παρελθόν μέρος αυτής ή στο σύνολό της.

*"Να αγαπάς την ευθύνη.
Να λες: Εγώ, εγώ μονάχος μου έχω χρέος να σώσω τη γη.
Αν δε σωθεί, εγώ φταίω.*

*Να είσαι ανήσυχος, αφχαρίστητος, απροσάρμοστος πάντα.
Όταν μια συνήθεια κατακτήσει βολική,
να τη συντρίβεις"*

Νίκος Καζαντζάκης

Περίληψη

Σκοπός παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση διακρίσεων κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στην Ελλάδα και η σύγκριση, ανάλογα μεταξύ των ομάδων ως προς ποια υφίσταται εντονότερες διακρίσεις.

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 168 άτομα από όλη την Ελλάδα, τα οποία ανήκουν στην ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα αλλά και άτομα που δεν ανήκουν σε αυτή για ένα περισσότερο αντικειμενικό αποτέλεσμα.

Η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω ερωτηματολογίου, το οποίο μοιράστηκε ηλεκτρονικά και ύστερα η στατιστική μελέτη έγινε μέσω του προγράμματος SPSS.

Πιο συγκεκριμένα, συλλέξαμε στοιχεία που αφορούν το φύλο, την ηλικία, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου κάθε ατόμου, όπως και βιωματικές εμπειρίες του καθένα, με αποτέλεσμα τη διάκρισή που εξέλαβαν λόγω του ότι ανήκουν στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Οι διακρίσεις που συμπεριλάβαμε στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου μας αφορούσαν γενικές δυσκολίες, οικογενειακές, φιλικές, κοινωνικές, εργασιακές και εκπαιδευτικές διακρίσεις, όπως και μορφές βίας, που μπορεί να δέχονται τα άτομα που ανήκουν στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα.

Βάσει των αποτελεσμάτων της έρευνας βρήκαμε ότι τα άτομα που ανήκουν στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα δέχονται διακρίσεις σε όλες τις παραπάνω κατηγορίες, καθώς βρέθηκε και θετική συσχέτιση ανάμεσα σε αυτές, που σημαίνει ότι όσο αυξάνονται οι διακρίσεις που δέχεται ένα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομο σε μία κατηγορία τόσο αυξάνονται και στις άλλες κατηγορίες. Επιπλέον, βρέθηκε ότι η ταυτότητα φύλου που δέχεται τις περισσότερες διακρίσεις είναι οι trans άνδρες, και ο σεξουαλικός προσανατολισμός που δέχεται περισσότερες διακρίσεις είναι οι αμφιφυλόφιλοι και οι πανσέξουαλ. Τέλος, βρήκαμε τη συσχέτιση μεταξύ των περιβαλλόντων αποκάλυψης σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου και τη σημασία τους.

Συμπερασματικά, τα ΛΟΑΤΚΙ+ φαίνεται να δέχονται διακρίσεις σε μεγάλο βαθμό, σε πολλές καταστάσεις της ζωής τους, οι οποίες είναι σημαντικό να γνωστοποιηθούν και να παρουσιαστούν.

Abstract

The purpose of this study is to investigate discrimination against LGBTQI + individuals in Greece and to compare, depending on the groups in terms of which there is more intense discrimination.

The sample of the research consisted of 168 people from all over Greece, who belong to the LOATKI + community but also people who do not belong to it for a more objective result.

Data collection was done through a questionnaire, which was distributed electronically and then the statistical study was done through the SPSS program.

More specifically, we collected data regarding gender, age, sexual orientation, gender identity of each individual, as well as experiential experiences of each, resulting in the distinction they received because they belong to the LOATKI + community. The discriminations that we included in the questions of our questionnaire concerned general difficulties, family, friendship, social, work and educational discrimination, as well as forms of violence that may be happening against the people who belong to the LOATKI + community.

Based on the results of the research, we found that people belonging to the LGBTQI + community are discriminated against in all the above categories, as well as a positive correlation was found between them, which means that the more discrimination a LGBTQI + person receives in one category, the more will also be in the other categories. In addition, it has been found that the most discriminated gender identity is trans men, and the most discriminated sexual orientation is bisexuals and transsexuals. Finally, we found the correlation between the possible circles that the revealing of sexual orientation and gender identity happens, and their significance.

In conclusion, LGBT + people seem to be discriminated against to a large extent, in many situations of their lives, which are important to be presented and interpreted.

Ευχαριστίες

Παραδίδοντας την εργασία, δεν μπορούμε παρά να ευχαριστήσουμε τον κύριο Μαρκάκη Γεώργιο, για την υπομονή και τη βοήθειά του, έτσι ώστε να ολοκληρωθεί η πτυχιακή μας εργασία, όσο το δυνατόν καλύτερα, αλλά για τις σημαντικές γνώσεις που μας μετέφερε.

Θα θέλαμε επίσης να ευχαριστήσουμε τους γονείς μας, που μας πρόσφεραν τη στήριξή τους με το μοναδικό τρόπο που μόνο εκείνοι γνωρίζουν, πάντα με αγάπη και υπομονή.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ αξίζει να πούμε και στους συμμετέχοντες σε αυτήν την έρευνα, διότι χωρίς εκείνους δεν θα μπορούσε να έχει διεξαχθεί αυτή η εργασία.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε ο ένας τον άλλο για την υποστήριξη και τη δύναμη που δώσαμε ο ένας στον άλλο, προκειμένου να προσπεράσουμε τα εμπόδια που βρίσκονταν μπροστά μας και καθυστέρουσαν την ολοκλήρωση της εργασίας.

Περιεχόμενα

Περίληψη	5
Abstract.....	6
Ευχαριστίες.....	7
Εισαγωγή.....	10
A. Θεωρητικό Μέρος.....	11
Κεφάλαιο 1: Προσδιορισμός Βασικών Εννοιών	11
1.1 Σεξουαλικός προσανατολισμός και ταυτότητα φύλου	11
1.2 Στερεότυπα και προκαταλήψεις.....	12
1.3 Ομοφοβία και Τρανσφοβία	13
1.4 Ετεροσεξισμός.....	14
Κεφάλαιο 2: Η αντιμετώπιση των ΛΟΑΤΚΙ+ ανά τα χρόνια	16
2.1 Ιστορικά	16
2.2 Σήμερα	18
Κεφάλαιο 3: Διακρίσεις και Δικαιώματα	21
Διακρίσεις στα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.....	21
3.1 Διάκριση στην Εργασία	21
3.2 Διάκριση στην υγεία.....	23
Διάκριση στην παιδεία:	24
3.3 Στο σχολείο	24
3.4 Στο Σπίτι.....	26
3.5 Διάκριση στη Θρησκεία	27
Κεφάλαιο 4: Κοινωνική Εργασία και ΛΟΑΤΚΙ+	31
Κεφάλαιο 5: Δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+	32
5.1 Στην Ελλάδα.....	32
5.2 Ανά τον κόσμο.....	34
B. Ερευνητικό Μέρος	37
Κεφάλαιο 6: Μεθοδολογία Έρευνας.....	37
6.1 Σκοπός μελέτης:.....	37
6.2 Στατιστική Ανάλυση.....	38
6.3 Αποτελέσματα έρευνας	43
6.4 Αποτελέσματα συσχετίσεων	71
Κεφάλαιο 7: Συζήτηση-Συμπεράσματα.....	86

Δημογραφικά Στοιχεία	86
Ερευνητικά ερωτήματα	86
Βιβλιογραφία:	91
Ελληνική βιβλιογραφία:	91
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία:	91
Ηλεκτρονικές Πηγές:.....	92

Εισαγωγή

Με το πέρασ των ετών οι σεξουαλικές διαθέσεις και οι εκφράσεις φύλου έχουν λάβει διάφορες κριτικές και έχουν δοθεί πολλές εξηγήσεις ως προς το γιατί κάθε άτομο έχει την προτίμηση που έχει. Πολλές από αυτές τις κριτικές ήταν αρνητικές και κόσμος ο οποίος τις εξέφρασε έχει αντιμετωπίσει με εχθρότητα τα άτομα, τα οποία βιώνουν διαφορεικές διαθέσεις απ' ότi έχουν συνηθίσει. Τα άτομα αυτά, για συντομία, αναφέρονται πλέον ως ΛΟΑΤΚΙ+ (λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι, τρανς, κουήρ και ίντερσεξ). Το «+» στο τέλος, μας ενημερώνει πως υπάρχουν κι άλλες κατηγορίες ή υποκατηγορίες.

Η εν λόγω εργασία επικεντρώνεται στις διακρίσεις που βιώνουν τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, σε τι βαθμό, και πως αυτό επηρεάζει τη ζωή τους ως κοινωνικά και πολιτικά όντα. Μέχρι και σήμερα στερούνται ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σε πολλές χώρες του κόσμου, όπου – ακόμη και σε αυτές, νομικά έχουν περισσότερα δικαιώματα – αντιμετωπίζουν δυσκολίες από άλλους παράγοντες.

Σε πάρα πολλές περιπτώσεις έχουν παρατηρηθεί μέχρι και περιστατικά βίας, απλώς και μόνο γιατί άτομα επιλέγουν να εκφράζονται με τρόπο, όπου κρίνεται περισσότερο αντισυμβατικός από αυτό που δέχεται η κοινωνία. Η τελευταία δεν φαίνεται να ασχολείται με τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που βιώνουν οι ΛΟΑΤΚΙ+. Τα τελευταία χρόνια φαίνεται να υπάρχει μία μικρή πρόοδος, όμως καταστάσεις δείχνουν πως χρειάζονται πολλά βήματα ακόμη μέχρι να φτάσουμε στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

Η διερεύνηση λοιπόν αυτή, στοχεύει να προσθέσει ένα κομμάτι στην προσπάθεια των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, να κάνει ένα βήμα πιο κοντά στην εξάλειψη των φαινομένων αποδοκιμασίας και απομάκρυνσής τους από την κοινωνία, ένα βήμα πιο κοντά στην διεκδίκηση όσων χωρίς δεύτερη σκέψη δικαιούνται.

A. Θεωρητικό Μέρος

Κεφάλαιο 1: Προσδιορισμός Βασικών Εννοιών

1.1 Σεξουαλικός προσανατολισμός και ταυτότητα φύλου

Ως σεξουαλικό προσανατολισμό ορίζουμε την ερωτική έλξη ενός ατόμου προς ένα ή παραπάνω φύλα ή την μη έλξη σε κανένα φύλο (Colour Youth).

Ταυτότητα φύλου ορίζεται, η ψυχολογική αίσθηση του φύλου, στο οποίο ανήκει ένας άνθρωπος, ανεξάρτητα από τις κοινωνικές νόρμες που του έχουν αποδοθεί κατά τη γέννηση του (Ιωακειμίδης, Κοινωνική Εργασία για την Κοινωνική Δικαιοσύνη, 2012, 172).

Ακολουθούν κάποιοι βασικοί ορισμοί της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, σύμφωνα με την Color Youth:

Ομοφυλοφιλία: ως ομοφυλοφιλία ορίζουμε τα ερωτικά ή/και σεξουαλικά συναισθήματα που έχει ένα άτομο για ένα άλλο του ίδιου φύλου.

Ασέξουαλ: Κάποιος που δεν βιώνει (ή βιώνει ελάχιστη) ερωτική έλξη για ένα φύλο. Σε αυτό τον όρο υπάρχουν εξαιρέσεις. Ένα ασέξουαλ άτομο, μπορεί να προβεί σε σεξουαλική δραστηριότητα, είτε για να ευχαριστήσει τον εαυτό του, είτε για να κάνει οικογένεια ή και για κάποιον άλλο λόγο.

Πανσέξουαλ: ένα άτομο το οποίο αισθάνεται συναισθηματική, ρομαντική ή/και σεξουαλική έλξη προς άτομα όλων των πιθανών ταυτοτήτων φύλου και βιολογικών φύλων. (genderblind)

Αμφιφυλοφιλία: Ένα άτομο το οποίο έλκεται από άντρες και από γυναίκες.

Trans: το βιολογικό φύλου ενός ατόμου δεν ταυτίζεται με τη ταυτότητα φύλου, που το ίδιο θέλει να αποδώσει στον εαυτό του. Επίσης ένας όρος – ομπρέλα, ο οποίος περιλαμβάνει: transsexual (ένα άτομο που έχει προβεί σε διαδικασία φυλομετάβασης, μέσω φαρμάκων και επεμβάσεων, έτσι ώστε να έρθει πιο κοντά στο επιθυμητό εμφανισιακό αποτέλεσμα), genderfluid (κάποιος ο οποίος βιώνει την ταυτότητα φύλου ως μεταβαλλόμενη) και non-binary (ένα άτομο, το οποίο δεν αποδίδει φύλο στον εαυτό του).

Intersex: ως ίντερσεξ ορίζεται ένα άτομο, το οποίο έχει γενετικά χαρακτηριστικά και των δύο φύλων.

Queer: αποτελεί ένας όρος – ομπρέλα, ο οποίος χαρακτηρίζει όλα τα άτομα, τα οποία εντάσσονται με κάποιο τρόπο στην ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα.

Cisgender/Cis: ένα άτομο του οποίου η ταυτότητα φύλου δεν διαφέρει από το φύλο που του αποδόθηκε κατά τη γέννησή του

Ετεροφυλοφιλία: ένα άτομο το οποίο αισθάνεται ρομαντική ή/και σεξουαλική έλξη προς άτομα του άλλου φύλου.

1.2 Στερεότυπα και προκαταλήψεις

Με το πέρασμα των χρόνων τα φαινόμενα στερεοτύπων και προκατάληψης, όσον αφορά τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, έχουν μειωθεί, όχι όμως σε σημαντικό βαθμό, έτσι ώστε να πούμε πως έχουν εξαλειφθεί. Τι σημαίνει όμως αυτό; Πως αντιλαμβανόμαστε την έκφραση στερεοτύπων ή/και προκαταλήψεων από και προς σε ένα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομο;

Ως στερεότυπα ορίζουμε «μία φτιαγμένη, γενικευμένη, πεποίηση, η οποία αφορά μία ομάδα ανθρώπων» (Cardwell, Dictionary of Psychology, 1996).

Πλεονέκτημα των στερεοτύπων αποτελεί, το γεγονός πως παρόμοιων βιωμάτων, ένα άτομο θα ξέρει πώς να πράξει σε μία παρόμοια κατάσταση, λόγω κοινών βιωμάτων. Ενώ, ως μειονέκτημα θεωρείται πως λόγω αυτών των βιωμάτων,

δεν θα μπορεί να κρίνει τα διαφορετικά κομμάτια δύο καταστάσεων και να τα κρίνει ξεχωριστά. (Racial Stereotype of one hundred college students, Katz & Braly, 1933).

Όταν αναφερόμαστε, όμως, στην προκατάληψη μιλάμε για τη στάση ενός ατόμου σε κάποιο άλλο άτομο ή σε μία ομάδα, η οποία δεν είναι έτσι λόγω αντικειμενικών κριτηρίων, αλλά εξαιτίας άλλων παραγόντων. (What Is Prejudice? Psychology, Definition, And Examples, Mary Elisabeth Dean, Updated 2020). Οι παράγοντες αυτοί ποικίλουν. Μπορεί να είναι από πεποίθηση άλλου ατόμου, την οποία έχει περάσει στο άτομο, το οποίο έχει αυτή τη στάση, δίχως να έχει σχηματίσει τη δική του γνώμη ψάχνοντας περαιτέρω το θέμα ή λόγω εμπειρίας. Από την άλλη ίσως απλώς μιλάμε για ένα άτομο, το οποίο αρνείται να δεχθεί το οτιδήποτε είναι διαφορετικό από τον ίδιο. Μόλις πάψουμε να αναφερόμαστε σε σκέψεις και πεποιθήσεις και μεταβούμε σε πράξεις, τότε δεν μιλάμε πλέον για προκατάληψη, αλλά για «διάκριση» (Mary Elisabeth Dean, 2020).

Ζωντανό παράδειγμα διάκρισης, αποτελεί ένα συμβάν που έλαβε χώρα το καλοκαίρι το 2006. Ένα βίντεο που ανέβηκε στο Youtube, δείχνοντας αστυνομικούς να συμπεριφέρονται άσχημα και να εξευτελίζουν δύο τρανς άτομα. Ζητούσαν να γδυθούν και να προβούν σε σεξουαλικές πράξεις, όσο ήταν κρατούμενες στο αστυνομικό τμήμα (Pavlou, Homophobia in Greece, 2009).

Η διαφορά μεταξύ στερεοτύπων και προκαταλήψεων αφορά περισσότερο στην αλληλεπίδραση του ατόμου με την πεποίθηση και ένα ή περισσότερα άτομα που ανήκουν στην κοινότητα, την οποία αυτές οι πεποιθήσεις αφορούν. Στα στερεότυπα περιλαμβάνονται σκέψεις και συναισθήματα που αφορούν μία ομάδα, δίχως να εξατομικεύουν το κάθε μέλος της ξεχωριστά, κρίνοντάς τους για μία μόνο ιδιότητα. Στις προκαταλήψεις φαίνεται περισσότερο πόσο αυτές οι σκέψεις επηρεάζουν τον κόσμο, στον οποίο απευθύνεται.

1.3 Ομοφοβία και Τρανσφοβία

Ως ομοφοβία (σύντομο για ομοφυλοφιλοφοβία) και τρανσφοβία ορίζουμε πεποιθήσεις, στάσεις, σκέψεις και συναισθήματα ανθρώπων που στοχεύουν κι επηρεάζουν αρνητικά την κοινότητα. Κάθε άτομο εκφράζει την δυσφορία του με

διαφορετικό τρόπο και σε διαφορετικό πλαίσιο. Μία μερίδα των ανθρώπων αυτών διαφωνούν με τα δικαιώματα, που οι ΛΟΑΤΚΙ+ προσπαθούν να κατακτήσουν, εναντιώνονται σε συζητήσεις του εν λόγω θέματος και θεωρούν ανωμαλία οποιαδήποτε συμπεριφορά δεν αφορά straight και cis – gender άτομα. (Color Youth)

Έχουν παρουσιαστεί, όμως, και ακραίες συμπεριφορές οι οποίες ανέδειξαν τη δυσφορία των ατόμων που ανήκουν στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Υβριστικά σχόλια, περιστατικά βίας και ξυλοδαρμού έχουν καταγραφεί σε όλο τον κόσμο.

Παράγοντες της ομοφοβίας και της τρανσφοβίας είναι πολλοί. Συχνά οφείλεται στην άγνοια, η οποία μετατρέπεται σε φόβο και σε κινήσεις μίσους. Άλλες φορές, τα άτομα με έντονες θρησκευτικές πεποιθήσεις δείχνουν την αντιπάθειά τους στην εν λόγω κοινότητα, με δυσκολία κατανόησης επιχειρημάτων, καθώς ήδη πιστεύουν σε μία ανώτερη δύναμη αγνοώντας την λογική. Συχνά οι εκφραστές φοβικών αντιλήψεων, δεν το κάνουν προκειμένου να πληγώσουν τα ΛΟΑΤΚΙ+, αλλά λόγω άγνοιας. (Ιωακειμίδης 173). Συχνό φαινόμενο είναι η ομοφοβική επίθεση μόνο και μόνο για λόγους ανασφάλειας κι επιβεβαίωσης σεξουαλικότητας ή και αρρενωπότητας από τους θύτες. Άτομα, τα οποία ανήκουν στην κοινότητα, εμφανίζουν εχθρική συμπεριφορά απέναντι κόσμο, που επίσης ανήκουν, λόγω δυσκολίας να δεχθούν τον εαυτό τους και να βιώσουν ολόκληρο τον εαυτό τους. Εδώ γίνεται αναφορά σε εσωτερικευμένη ομοφοβία. (Ιωακειμίδης, 174)

Στις 17 Μαΐου του 1973 αφαιρέθηκε και επίσημα η ομοφυλοφιλία από τον κατάλογο ψυχικών διαταραχών κι έκτοτε η ημερομηνία αυτή αποτελεί την παγκόσμια ημέρα κατά της ομοφοβίας.

1.4 Ετεροσεξισμός

Συχνά, ο ετεροσεξισμός - και τα άτομα που τον ασπάζονται -αλληλεπιδρά και με άλλα είδη προκαταλήψεων, όπως η ηλικία ή οι διακρίσεις με βάση το φύλο και την εθνικότητα (Πανεπιστήμιο της Βόρειας Καρολίνας). Υποστηρίζει και συμφωνεί στη σύναψη σχέση και γάμο μεταξύ δύο ατόμων διαφορετικού φύλου και δεν αντιμετωπίζει με κανονικότητα την ερωτική συνύπαρξη δύο ατόμων του ίδιου φύλου. (Ιωακειμίδης, 173).

Πολλοί θεωρούν πως ο ετεροσεξισμός και η ομοφοβία είναι ταυτόσημοι όροι, όμως δεν είναι. Ο ετεροσεξισμός αποτελεί ένα σύστημα πεποιθήσεων και αξιών, ενώ η ομοφοβία είναι ο φόβος και η εχθρική αντιμετώπιση απέναντι στα άτομα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό. (Color Youth)

Κεφάλαιο 2: Η αντιμετώπιση των ΛΟΑΤΚΙ+ ανά τα χρόνια

Με τις πρώτες συζητήσεις για τα αίτια διαφορετικών σεξουαλικών διαθέσεων και ταυτότητας φύλου, υπήρξε σύγκρουση θεωριών για το αν είναι βιολογικό και παθολογικό πρόβλημα ή αν κρίνεται ως κάτι φυσιολογικό. Ως μία εναλλακτική θεωρία, επαγγελματίες ψυχικής υγείας θεώρησαν πως είναι ψυχική διαταραχή και το ενέταξαν στα δύο πρώτα DSM. Στο τρίτο, όμως, αποφασίστηκε να αφαιρεθεί η ομοφυλοφιλία (1973).

2.1 Ιστορικά

Ο όρος πρωτοεμφανίστηκε στη δυτική ιστορία, όπου η έλξη για ομόφυλα άτομα, ήταν κατά κύριο λόγο προνόμιο διαφόρων θρησκειών, πολλές από τις οποίες «καταδίκασαν» την ομοφυλοφιλία ως κάτι «κακό». Παρ' όλα αυτά, λίγο καιρό αργότερα – τον 19^ο αιώνα – μετατοπίστηκε η δύναμη και η εξουσία από την εκκλησία στον κοσμικό κόσμο κι έτσι στην ομοφυλοφιλία – όπως και σε άλλες «αμαρτίες» - έγινε λεπτομερής έλεγχος, από διάφορες ειδικότητες (νομικά, ιατρικά ψυχιατρικά, σεξολογικά, όπως και από ακτιβιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων). Εν τέλει, πεποιθήσεις όπως ήταν η κυρίευση από δαίμονα, σύντομα μετατράπηκαν σε επιστημονικές κατηγορίες και ονομασία, όπως και η ομοφυλοφιλία.

Κανονικά, η ιστορία της ομοφυλοφιλίας ξεκινά στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, όπου ο δικηγόρος Καρλ Χάινριχ Ούρλιχς (1825-1895), έχοντας εκπαιδευτεί – πέρα από τη νομική – σε θεολογία και ιστορία – ξεκίνησε να κρίνει τη Γερμανία, η οποία δρούσε εγκληματικά απέναντι στα άτομα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό. Φαίνεται πως όσα γράφτηκαν από αυτόν και οι πεποιθήσεις του, να είναι η αρχή των δικαιωμάτων των ομοφυλόφιλων ανδρών. Υπέθετε πως μερικοί άνδρες γεννιόντουσαν με ένα γυναικοπνεύμα παγιδευμένο μέσα του και πως αυτό αποτελούσε ένα τρίτο φύλο. Τα άτομα αυτά, τα αποκαλούσε «ουράνιους», όπως αντίστοιχα ονόμασε τις γυναίκες – τις οποίες σήμερα αποκαλούμε λεσβίες - «ουράνιες».

Ο όρος «ομοφυλοφιλία» εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1896, από τον Ούγκρο δημοσιογράφο Καρλ-Μαρία Κέρτμπενι , σε μία πολιτική διατριβή

ενάντια στην εγκληματική συμπεριφορά ενάντια στην εγκληματική συμπεριφορά απέναντι στα «ομοφυλόφιλα άτομα». Ο Κέρτμπενι υποστήριξε πως η ομοφυλοφιλία είναι κάτι με το οποίο γεννιέσαι, δεν αλλάζει και πως είναι μία φυσιολογική διαφορά ανάμεσα στον κόσμο, ως απάντηση στη καταδικασμένη, νομική, συμπεριφορά του κόσμου, η οποία οδήγησε σε σαδιστικούς νόμους.

Ο Ρίτσαρντ βον Κραφτ – Έμπινγκ, ένας Γερμανός ψυχίατρος, έδωσε μία παθολογική θεωρία και χαρακτήρισε την ομοφυλοφιλία ως «εκφυλιστική διαταραχή». Υιοθετώντας τον ορισμό του Κέρτμπενι – όχι όμως και την πεποίθηση του περί κανονικότητας – ο Κραφτ-Έμπινγκ στο «Σεξουαλική Ψυχοπαθολογία» (1886), είδε τις «ασυνήθιστες σεξουαλικές συμπεριφορές» ως κάτοπτρο της θεωρίας του Δαρβίνου: θεωρούσε πως οι σεξουαλικές συμπεριφορές, με τις οποίες δεν μπορούσε να επιτευχθεί γονιμοποίηση – συμπεριλαμβανομένου και του αυνανισμού – είναι ψυχοπαθολογικές. Θεωρούσε πως, αν και είναι πιθανό κάποιος να γεννηθεί με «προδιάθεση στην ομοφυλοφιλία», τέτοιου είδους κλίσεις είναι εκ γενετής ασθένειες. Ο Κραφτ-Έμπινγκ αποτέλεσε επιρροή στη διάδοση των θεωριών του σχετικά με τον όρο και τις πεποιθήσεις του περί της ομοφυλοφιλίας. Το «Σεξουαλική Ψυχοπαθολογία» αποτέλεσε βοήθημα και πολλές ψυχοπαθολογικές διαθέσεις, όπως και των σεξουαλικών, σε ψυχιατρικές μελέτες που έγιναν στα μέσα του 20^{ου} αιώνα.

Σε αντίθεση με τον Κραφτ-Έμπινγκ, ο Μάγκνους Χίρτσφιλντ, ένας ανοιχτά ομοφυλόφιλος - επίσης Γερμανός γιατρός - και ερευνητής του σεξ, έθεσε θεωρίες περί κανονικότητας. Υπήρξε ο αρχηγός του Γερμανικού κινήματος των ομοφυλόφιλων της εποχής του.

Ο Φρόιντ (ψυχαναλυτική θεωρία) εξέφρασε μία εναλλακτική θεωρία: πως όλοι γεννιούνται με τάση για έλξη και για τα δύο φύλα και πως η έκφραση ομοφυλοφιλικών διαθέσεων είναι ένα φυσιολογικό στάδιο ανάπτυξης της ετεροφυλοφιλίας. Αυτή η πεποίθηση, της έμφυτης αμφιφυλοφιλικότητας, ακύρωνε τη θεωρία του τρίτου φύλου. Θεωρήθηκε πως οι ψυχαναλυτικές έρευνες ήταν αντίθετες στο να διαχωριστούν αυτά τα άτομα από την υπόλοιπη ανθρωπότητα, ως ομάδα με ιδιαίτερο χαρακτήρα. Στη συνέχεια, ο Φρόιντ, διαφώνησε πως η ομοφυλοφιλία είναι εκφυλιστική διαταραχή, όπως έκρινε ο

Κραφτ-Έμπινγκ, καθώς πέρα από διάφορα επιχειρήματα ανέφερε: «βρίσκεται (η ομοφυλοφιλία) σε άτομα των οποίων η απόδοση είναι αβλαβής και διακρίνονται από υψηλή πνευματική ανάπτυξη και ηθική κουλτούρα. Προς το τέλος της ζωής του ο Φρόιντ έγραψε: « η ομοφυλοφιλία σίγουρα δεν αποτελεί πλεονέκτημα, όμως δεν είναι κάτι για το οποίο δεν έπρεπε κάποιος να ντρέπεται. Δεν είναι ελάττωμα, δεν είναι ξεπεσμός. Δεν μπορεί να καταταχθεί στις αρρώστιες. Μπορεί να θεωρηθεί ως παραλλαγή της σεξουαλικής λειτουργίας». Αυτό είναι κάτι που δεν τον έκανε αισιόδοξο στο να αλλάξει τις σεξουαλικές προτιμήσεις ενός ομοφυλόφιλου. «Γενικότερα το να αναλάβεις να μετατρέψεις ένα τελείως ανεπτυγμένο ομοφυλόφιλο σε ετεροφυλόφιλο, δεν έχει περιθώρια επιτυχίας, όπως ούτε το αντίστροφο, αν και για πρακτικούς λόγους το τελευταίο ποτέ δεν επιχειρήθηκε».

Μετά το θάνατο του Φρόιντ, οι περισσότεροι ψυχαναλυτές αντιμετώπιζαν την ομοφυλοφιλία ως παθολογική δυσλειτουργία. Η ετεροφυλοφιλία κρίθηκε η μόνη φυσιολογική και βιολογική νόρμα και η ομοφυλοφιλία αντιμετωπίστηκε ως πρόβλημα και πηγή της ήταν ανεπαρκείς γονεϊκότητα. Εντάχθηκε στο DSM, το 1968 αναταξινομήθηκε στις παραφυλικές διαταραχές. Το 1973 αποφασίστηκε πως η ομοφυλοφιλία δεν έχει θέση στο DSM III.

Όλο αυτό το χρονικό διάστημα μέχρι και σήμερα γίνονται προσπάθειες των ομοφυλόφλων ατόμων – και όλης της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας - να διεκδικήσουν δικαιώματα και να μην είναι δακτυλοδεικτούμενοι από την κοινωνία. Δύσκολη εποχή για την κοινότητα αποτέλεσε η δεκαετία του ογδόντα, όπου και πρωτοεκδηλώθηκε ο ιός του HIV και το AIDS και η πλειοψηφία των κρουσμάτων ήταν τα άτομα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό. Κάποιο καιρό αργότερα ο ιός εξαπλώθηκε ανεξαρτήτου σεξουαλικότητας, η γνώση και η πρόληψη αντικατέστησαν το φόβο και σύντομα έπαψαν οι ΛΟΑΤΚΙ+ να θεωρούνται υπεύθυνοι γι' αυτό. (Αλεξάντερ, Τόμσον, Εντλς 2016)

2.2 Σήμερα

Μετά από διαφωνίες επιστημόνων και προσωπικές πεποιθήσεις τις κοινωνίας, βλέπουμε πως σε τμήματα του κόσμου και με διαφορετικό τρόπο υπάρχει

βελτίωση με κινητοποιήσεις (pride) και νομοθεσίες (σύμφωνο συμβίωσης, γάμοι, τεκνοθεσίες).

Τα τελευταία χρόνια διοργανώνεται σε διάφορες χώρες και πόλεις το λεγόμενο «Φεστιβάλ Υπερηφάνειας» ή αλλιώς Gay Pride. Αφορμή του πρώτου Pride ήταν ένα περιστατικό στη Νέα Υόρκη το 1969, στο Stonewall Inn ένα γκέι μπαρ της πόλης, όπου αστυνομικοί μπήκαν μέσα έχοντας ως πρόφαση την παράνομη πώληση αλκοόλ. Δεν ήταν το πρώτο κρούσμα, σε πολλά μπαρ με τον ίδιο χαρακτήρα είχαν εμφανιστεί παρόμοια περιστατικά. (*Key Dates for Lesbian, gay, bi and Trans Equality*) Ακολούθησαν συλλήψεις, χειροδικίες και έξαλλος ο κόσμος πετούσε πράγματα στους αστυνομικούς και τα οχήματά τους. Τον επόμενο μήνα ξεκινά το πρώτο επίσημο ΛΟΑΤΚΙ+ κίνημα με όνομα «Γκέι Απελευθερωτικό Μέτωπο», με σκοπό να διεκδικήσουν ό,τι θεωρούν πως τους ανήκει, όπως να πάψουν να ενοχλούνται από την αστυνομία και να αλλάξουν και να θεσπιστούν υπέρ τους νομοθεσίες. Ύστερα από αυτό εμφανίστηκαν κι άλλα κινήματα σε άλλες πολιτείες. (*Σχετικά με το pride, ThessalonikiPride*)

Τον επόμενο χρόνο ακολούθησε πορεία για το συμβάν στο μπαρ και ήταν ό,τι πιο κοντινό σε αυτό που σήμερα εμείς αποκαλούμε «Φεστιβάλ Υπερηφάνειας». Με το πέρας των χρόνων, η επέτειος απέκτησε γιορτινή μορφή κι έτσι η 28^η Ιουνίου καθιερώθηκε ως ημέρα ομοφυλοφιλικής υπερηφάνειας και για το λόγο αυτό τα περισσότερα Pride γίνονται τον Ιούνιο. (*Σχετικά με το Pride, Thessaloniki Pride*)

Στην Ελλάδα, πρώτη εμφάνιση του Pride έγινε με πρωτοβουλία του Απελευθερωτικού Κινήματος Ομοφυλόφιλων Ελλάδος (ΑΚΟΕ) στις 28 Ιουνίου 1980. Ύστερα από αυτό έγινε ξανά κάποιες χρονιές παρόμοιες κινήσεις, ενώ από το 2005 έως και σήμερα ξεκινά το Athens Pride, μία φορά το χρόνο, ενώ λίγο αργότερα ξεκίνησε η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα της χώρας να κινητοποιείται και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας.

Τέλος, δημιουργήθηκαν τα Euro Pride και World Pride, όπου κάθε χρόνο επιλέγεται μία πόλη – της Ευρώπης ή του κόσμου αντίστοιχα – και φιλοξενείται ένα από τα μεγαλύτερα Pride. Το Euro Pride του 2020 ήταν να πραγματοποιηθεί στη Θεσσαλονίκη, όμως λόγω της κατάστασης με τον ιό του covid-19, ακυρώθηκε.

Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα η κοινότητα έχει καταφέρει να νομιμοποιηθεί στο σύμφωνο συμβίωσης μεταξύ ομόφυλων ζευγαριών και η νομική αναγνώριση ταυτότητας φύλου, τα οποία θα τα δούμε πιο αναλυτικά πιο κάτω.

Αν και υπάρχει βελτίωση και πρόοδος στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, δεν παύουν να υφίστανται στερεότυπα και προκαταλήψεις απέναντί τους από μεγάλη μερίδα του κόσμου. Φαινόμενα υβριστικών σχολίων και ξυλοδαρμού, μέχρι και φόντοι, υπάρχουν ακόμη γύρω μας. Τρανταχτό παράδειγμα αποτελεί αυτό του πατέρα Αμβροσίου, ενός ιερέα, που προέτρεπε τον κόσμο δημόσια, στην τηλεόραση τον κόσμο να φέρεται ρατσιστικά στην ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναλύσουμε περισσότερο αυτό το κομμάτι.

Κεφάλαιο 3: Διακρίσεις και Δικαιώματα

Από την αρχή των εκδηλώσεων διαφορετικότητας φύλου και σεξουαλικότητας, μερίδες ανθρώπων κατέκριναν αυτές τις εκδηλώσεις με αποτέλεσμα να εμφανίζεται και υιοθετούνται διακρίσεις απέναντι από αυτά τα άτομα. Διακρίσεις, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις έχουν πάρει μεγάλες διαστάσεις. Σε έρευνα που διεξήγαγε παγκόσμια η ομάδα Transrespect εναντίον Transphobia, έδειξε πως 396 ζωές ατόμων με διαφορετική ταυτότητα φύλου έλαβαν τέλος εξαιτίας βιαιοπραγιών. Άλλο παράδειγμα αποτελούν επεμβάσεις intersex ατόμων – προκειμένου να γίνουν «φυσιολογικοί» - με σοβαρό κίνδυνο σωματική, αλλά και ψυχικής, υγείας.

Σημαντική αναφορά πρέπει να γίνει πως συχνά, η διακρίσεις αυτές, προέρχονται από το ίδιο το κράτος και την εξουσία του, μιας και σε πολλές χώρες το να είσαι ΛΟΑΤΚΙ+ τιμωρείται ή – χειρότερα – είναι λόγος για να εκτίσεις θανατική ποινή.

Με το πέρασ των χρόνων, τις γνώμες των ειδικών και τις διεκδικήσεις των ακτιβιστών – και όχι μόνο – σε κάποιες χώρες, συμπεριλαμβανομένου και της Ελλάδας, βλέπουμε μία ανοδική πορεία, με νομοθεσίες και κινήσεις που στοχεύουν στην ευημερία της κοινότητας.

Διακρίσεις στα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα

3.1 Διάκριση στην Εργασία

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, προβλέπει ισότιμες συνθήκες εργασίας των μειονοτήτων (συμπεριλαμβανομένων και διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου) και απαγορεύει οποιοδήποτε είδους διάκρισης. Ως είδη διάκρισης της εργασίας η Ευρωπαϊκή Ένωση προβλέπει:

Άμεση διάκριση: η συμπεριφορά ενός εργοδότη, η οποία στοχοποιεί αρνητικά ένα συγκεκριμένο άτομο. Για παράδειγμα, η άρνηση πρόσληψης ενός ατόμου εξαιτίας διαφορετικής ταυτότητας φύλου, ενώ

Έμμεση διάκριση: είναι ένας κανόνας ή πολιτική μιας επιχείρησης, η οποία φαίνεται να επηρεάζει ουδέτερα το προσωπικό, όμως πρακτικά δεν συμφέρει μία ένας μέρος του συνόλου. Για παράδειγμα πολιτικές, οι οποίες είναι δυσμενείς για άτομα λόγω ωραρίου, έμμεσα αποτελεί διάκριση εάν τα εν λόγω ωράρια τα καλύπτει μία συγκεκριμένη μειονοτική ομάδα.

Ως **παρενόχληση** στην εργασία, ορίζουμε μία συμπεριφορά, η οποία γίνεται με κακή πρόθεση και δημιουργεί μία ατμόσφαιρα εχθρική και γενικότερα αρνητική στον εργαζόμενο. Παραδείγματος χάριν, εριστικά σχόλια και «αστεία» σε ένα συνάδελφο, εξαιτίας θηλυπρεπούς συμπεριφοράς.

Εντολή για εφαρμογής διακριτικής μεταχείρισης: όταν ένας εργοδότης δίνει εντολή για πρόσληψη ενός ατόμου, το οποίο δεν ανήκει σε μία συγκεκριμένη (για παράδειγμα ηλικιακή) ομάδα και τέλος,

Θυματοποίηση λέμε πως ένα άτομο υφίσταται όταν έχει αρνητικές συνέπειες, διότι κατήγγειλε μία αρνητική συμπεριφορά του εργοδότη. Για παράδειγμα, αν κάποιος χάσει τη δουλειά του, διότι εξέφρασε το σκεπτικό διάκρισης ανάμεσα στους εργαζόμενους. (*Καταπολέμηση των διακρίσεων στο χώρο Εργασίας, Ευρωπαϊκή Επιτροπή*)

Σύμφωνα με την έρευνα του Drydakis (2007) φαίνεται πως οι άνδρες ομοφυλόφιλοι είχαν 26% μικρότερες πιθανότητες πρόσληψης και 2,6 μικρότερο μισθό από τους ετεροφυλόφιλους συναδέλφους του.

Η Ελληνική νομοθεσία, συγκεκριμένα για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, με βάση το νόμο 4443/2016 προβλέπει: Η προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και η καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου.

Παρά το νόμο όμως αμφισβητείται κατά πόσο οι διακρίσεις απέναντι στα εν λόγω άτομα έχουν πάψει υφίστανται και αν έχει γίνει κατανοητό από τα άτομα που επηρεάζουν την εργασία (εργοδότες, σωματεία) το μέγεθος των δυσκολιών (Ιωακειμίδης, 181).

3.2 Διάκριση στην υγεία

«...στον τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, πολλοί LGBT φοβούνται το στιγματισμό και την προκατάληψη από τους φορείς παροχής υπηρεσιών υγείας» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008)

Η πρώτη διάκριση στον τομέα της ψυχικής υγείας, ήταν η ένταξη των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στο DSM, στιγματίζοντάς τα ως ψυχικά ασταθή άτομα.

Εν συνεχεία, η δυσκολία εύρεσης εργασίας των ατόμων με διαφορετική ταυτότητα φύλου συνεπάγεται με την μη ύπαρξη ασφάλισης των εν λόγω ανθρώπων. Παράλληλα, ακόμη κι αν είναι ασφαλισμένοι και προσέλθουν σε κάποια υπηρεσία υγείας, τείνουν να τους προσφωνούν με όνομα και γένος, το οποίο δεν επιθυμούν και αντιμετωπίζονται δίχως κανονικότητα. Αυτός αποτελεί κι ένας από τους λόγους που τα τρανς άτομα, αποφεύγουν να πηγαίνουν σε νοσοκομεία και ιατρεία.

Σε πολλές μελέτες που έχουν γίνει, έχουν εκδηλωθεί ομοφοβικές συμπεριφορές απέναντι σε ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Σημαντικό παράδειγμα αποτελεί αυτό Λετονία, όπου γιατρός εκδήλωσε ομοφοβική στάση απέναντι σ' ένα κορίτσι με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό από το σύνηθες, αλλά και στη μητέρα της, επειδή η κόρη της ήταν λεσβία.

Στη μεγαλύτερη έρευνα, σχετικά με το εν λόγω θέμα, που πραγματοποιήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο (Hunt, Fish 2008), οι μισές ομοφυλόφιλες γυναίκες, ανέφεραν πως έχουν υποστεί ομοφοβικά σχόλια από ειδικούς υγείας, ενώ ένα ποσοστό συμβουλευθήκε από ειδικό υγείας να επισκεφθεί ψυχίατρο λόγω της ομοφυλοφιλίας τους. Αντίστοιχα σε εθνική έρευνα της Πορτογαλίας, φαίνεται πως ειδικοί υγείας θεωρούν δεδομένη την ετεροφυλοφιλία των ασθενών τους (τίθεται εδώ ο όρος ετεροκανονικότητας,

όπως είδαμε και στο πρώτο κεφάλαιο), όπως και την συσχέτιση ομοφυλόφιλων ανδρών με τον ιό του HIV και το AIDS. Τέλος, πολλοί επαγγελματίες ψυχικής υγείας θεωρούν την ομοφυλοφιλία «πρόβλημα». (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008)

Υπάρχουν κι άλλες μελέτες κι άλλα γεγονότα σχετικά με τα προαναφερθέντα, όπως καταγγελία ασθενή σε γιατρό, ο οποίος συνέκρινε την ομοφυλοφιλία της με παιδεραστία και κτηνοβασία. Τέτοιου είδους γεγονότα κατέληξαν στο συμπέρασμα (έρευνα σε Ρουμανία και Ουγγαρία) πως τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα κρύβουν το ότι ανήκουν στην εν λόγω κοινότητα κι αυτό δεν επιτρέπει να είναι ξεκάθαρα εμφανείς οι διακρίσεις. Σε συνεδρίαση επιτρόπου με την οργάνωση ACCEPT, αναφέρθηκε πως: «Οι άνθρωποι δεν εμπιστεύονται το προσωπικό των υπηρεσιών υγείας και δεν αναφέρουν στο γιατρό τους ότι είναι ομοφυλόφιλοι· φοβούνται μάλιστα μήπως το ανακαλύψει ο γιατρός».

Ταυτόχρονα, πρόβλημα αποτελεί σε κάποιες χώρες, η πρόσβαση του συντρόφου ενός ατόμου σε νοσοκομειακή μονάδα κι έτσι δεν έχει πρόσβαση σε ενημέρωση και στη λήψη αποφάσεων. Φαίνεται πως αυτό πρόκειται για την πεποίθηση του νοσηλευτικού προσωπικού. Σε άλλες χώρες αυτό δεν αποτελεί πρόβλημα, όμως δημιουργείται σε κάποιες περιπτώσεις, λόγω διοικητικών εγγράφων.

Διάκριση στην παιδεία:

3.3 Στο σχολείο

Μορφές διάκρισης παρουσιάζονται και στο εκπαιδευτικό σύστημα από μαθητές και εκπαιδευτικούς, με υποτιμητικές αναφορές σε ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα και άτομα που ανήκουν στη κοινότητα. Συνηθίζεται να υφίσταται εκφοβισμός σε ΛΟΑΤΚΙ+ παιδιά και πολλές φορές κακοποίηση οποιασδήποτε μορφής. Ταυτόχρονα, φαίνεται να υπάρχει ανοχή και σε

τέτοιου είδους ζητήματα ή και αδιαφορία κάτι τα οποίο ενισχύει τις ήδη υφιστάμενες διακρίσεις, αλλά και αποτελεί διάκριση και η ίδια η συμπεριφορά, όπως και οι ακραίες και εμφανής συμπεριφορές όσων έχουν επιρροή, παρουσία κι ενεργή συμμετοχή στο σχολείο, όπως είναι οι εκπαιδευτικοί και γονείς. Τέλος, ενισχύονται διακρίσεις με την απουσία αναφοράς ΛΟΑΤΚΙ+ ζητημάτων ή αναφοράς τους με υποβόσκουσες αρνητικές στάσεις και πεποιθήσεις. (Ντάνη, 2008)

Όλοι οι μαθητές χρειάζονται ένα σταθερό, ασφαλές εκπαιδευτικό περιβάλλον, προκειμένου να φέρουν σε πέρας τις μεγαλύτερες προοπτικές τους. Η εκφοβιστική συμπεριφορά, από τη φύση της, μπορεί να υπονομεύσει το εν λόγω περιβάλλον. Η ύπαρξη και η εκτέλεση μίας πολιτικής στο σχολείο, η οποία «πολεμά» την εκφοβιστική συμπεριφορά, έχει κριθεί κρίσιμη παγκόσμια προκειμένου να την αντιμετωπίσει. (Being LGBT in school).

Η συνεργασία των γονέων είναι σημαντική στην αποτροπή του εκφοβισμού στο σχολείο και η προσπάθεια αντιμετώπισης κάθε αρνητικής κατάστασης κατά των εν λόγω μαθητών. Κάποιες φορές θέματα, που αφορούν σεξουαλικός προσανατολισμό και ταυτότητα φύλου, είναι δύσκολο να μην απασχολούν τους γονείς. Είναι απολύτως κατανοητές οι ανησυχίες τους για την ασφάλεια των παιδιών τους στο σχολείο, ιδίως αν τα παιδιά αυτά ανήκουν στην κοινότητα αυτή. (Being Gay at School)

Πολλοί εκπαιδευτικοί, ανησυχούν για την αντίδραση γονέων μόλις μάθουν για συμμαθητές των παιδιών τους με διαφορετικές προτιμήσεις. Πολλοί διευθυντές υιοθετούν διάφορες στρατηγικές για να εξαλείψουν το φαινόμενο αυτό κι έτσι εντάσσει έμμεσα ή άμεσα τα θέματα των ΛΟΑΤΚΙ+ στη διδακτέα ύλη, προκειμένου να προαχθεί ο σεβασμός ανάμεσα σε όλους μαθητές. (Being Gay at School)

3.4 Στο Σπίτι

Ο ρόλος του γονέα είναι σημαντικός για ένα παιδί από τα πρώτα χρόνια της γέννησής του μέχρι και τα πρώτα χρόνια της ενηλικίωσής του. Η συντριπτική πλειοψηφία των ατόμων με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό από των συνηθισμένο, έρχονται από ετεροφυλόφιλους γονείς. Οι γονείς αυτοί θεωρούν δεδομένο πως τα παιδιά τους θα είναι κι εκείνα ετεροφυλόφιλα και μαθαίνοντας το αντίθετο, όχι μόνο εκπλήσσονται από αυτό, αλλά έχουν και αρνητική αντίδραση στο γεγονός αυτό. Αντίστοιχα και τα παιδιά που γεννιούνται με διαφορετική ταυτότητα φύλου, έρχονται από cis gender γονείς, οι οποίοι επίσης δεν έχουν θετικά συναισθήματα για την εν λόγω κατάσταση και γενικότερα για τον κόσμο που «παραβιάζει» τα κοινωνικά πρότυπα σε ό, τι αφορά την έκφραση φύλου και τους ρόλους του κάθε φύλου στη κοινωνία. Αρνητικές συμπεριφορές από γονείς ΛΟΑΤΚΙ+ παιδιών, μπορεί να οφείλονται σε ανησυχία για την ευημερία και το μέλλον τους και μπορεί να καταλήξει σε κακοποίηση σε εκδίωξη των παιδιών από το σπίτι. (Katz-Wise, Rosario, Tsappis)

Οι πιθανότητες η συμπεριφορά των γονέων σχετικά με τη σεξουαλική προτίμηση ή ταυτότητα φύλου του παιδιού τους, συνδέεται άμεσα και από τη σύνδεση μεταξύ τους. Γονείς, οι οποίοι ενθαρρύνουν τα παιδιά να αναζητούν τον εαυτό τους – αναλόγως με την ηλικία στην οποία βρίσκονται – μπορεί να βιώσουν αρνητικά συναισθήματα μόλις ανακαλύψουν πως το παιδί τους είναι ΛΟΑΤΚΙ+, όμως παίρνουν χρόνο να το δουλέψουν και συνεχίζουν να είναι υποστηρικτικοί. Έτσι, το αίσθημα ασφάλειας, μπορεί να αναταραχθεί μόλις γίνει γνωστή η ταυτότητα του παιδιού, όμως είναι απίθανο να εξαφανιστεί. Παρ' όλα αυτά ο διαφορετικός δρόμος των παιδιών, ο οποίος είναι διαφορετικός από τις προσδοκίες των γονιών, σε συνδυασμό με αρνητικές συμπεριφορές και πεποιθήσεις, μπορεί να κάνουν τους γονείς λιγότερο υποστηρικτικούς ή ακόμη μπορεί και να απορρίψουν τα παιδιά τους. Το τελευταίο, μπορεί να εκδηλωθεί με κακοποίηση από τον γονέα προς το παιδί, την φυγή του παιδιού προκειμένου να αποφύγει αυτή τη συμπεριφορά ή ακόμη και τον να διωχθεί το παιδί από το σπίτι.

3.5 Διάκριση στη Θρησκεία

«Πιστεύουμε πως καθένας από εμάς είναι φτιαγμένος καθ' εικόνα του Θεού – όμορφος και αγαπητός, μοναδικός και γεμάτος. Δουλεύουμε για την ημέρα, όπου όλοι θα αντιμετωπιζόμαστε ως ίσοι μέσα στις οικογένειες και τις κοινότητές μας». Αυτό είναι το πρώτο πράγμα που βλέπουν οι αναγνώστες, μπαίνοντας στο site του “Believe Out Loud”. Δημιουργήθηκε το 2008, για να ενθαρρύνουν τους κληρικούς, να κηρύξουν την επιβεβαίωσή τους για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Παρ’ ότι η εκκλησία αποτελεί μία κοινότητα, η οποία δεν δέχεται την εν λόγω διαφορετικότητα, υπάρχουν πιστοί, οι οποίοι νιώθουν την ανάγκη να έλθουν κοντά στο Θεό και την επιβεβαίωση της Θρησκείας (Believe Out Loud, 2008)

Αυτό αποτελεί ένα μόνο παράδειγμα κινήματος ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων να γίνουν αποδεκτοί από μία θρησκεία, μιας και ο Χριστιανισμός δεν είναι ο μόνος που τους κατακρίνει. Συγκεκριμένα στον Ινδουισμό, απαγορεύεται αυστηρά η ομοφυλοφιλία, ενώ σε Σοσιαλιστικά Κράτη ή και στην Κούβα γίνονται σοβαρές διώξεις απέναντι στα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα (Σκούταρη, 2005).

Στην Αμερική το 2015, μετά τη δίκη στο Ανώτατο Δικαστήριο με τον Ομπέργκεφελ, έγινε νόμιμος ο γάμος μεταξύ ενός ομόφυλου ζευγαριού σε όλες τις Πολιτείες της Αμερικής. (Ομπέργκεφελ εναντίον Χότζες, 2015). Ο Μπαράκ Ομπάμα, μετά τη δίκη και τα επιτεύγματά της δήλωσε: «Όταν όλοι οι Αμερικάνοι Πολίτες αντιμετωπίζονται ως ίσοι, τότε θα είμαστε πραγματικά ελεύθεροι» και πως η νομοθεσία αυτή αποτελεί μία «νίκη της Αμερικής». (Μπαράκ Ομπάμα, 2015)

Το επίτευγμά, όμως, αυτό δεν άλλαξε τις πεποιθήσεις πολλών ανθρώπων, οι οποίοι αποδοκίμασαν τη νομοθεσία, ενώ ένα χρόνο μία τρομοκρατική ομάδα εισέβαλε σε γνωστό βραδινό κλαμπ του Ορλάντο αφήνοντας πενήντα νεκρούς και πενήντα τρεις τραυματίες (Λιζέτ Αλβάρεζ και Ρίτσαρντ Πένεζ-Πένα, 2016).

Αν και στην Αμερική έχουν γίνει βήματα υπέρ των ΛΟΑΤΚΙ+ στο κομμάτι της θρησκείας, στην Ελλάδα βρισκόμαστε πιο πίσω. Η θρησκεία αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της ζωής των Ελλήνων και εκφράζει την καθημερινότητά μας, καθορίζει πολλές φορές τις πράξεις μας και συνδέεται με την κουλτούρα, τα ήθη και έθιμά μας. Η εκκλησία δίνει βάση στο θεσμό της οικογένειας ορίζοντάς την ως την ιερή σχέση μεταξύ ενός άνδρα και μίας γυναίκας που συνδέονται με τα δεσμά του

γάμου. Έχει πολύ μεγάλη αξία για την κοινωνία και στοχεύει -μεταξύ άλλων- στην αναπαραγωγή και επιβίωση του ανθρώπινου είδους. Αυτή η άποψη για την οικογένεια, έχει οδηγήσει πολλούς εκπροσώπους της εκκλησίας να αντιδράσουν ενάντια της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας και των δικαιωμάτων τους.

Πιο συγκεκριμένα, το 2015, και μετά από ένα γεγονός που στάθηκε αφορμή, και ξεκίνησε την αντίστροφη μέτρηση για τη νομιμοποίηση του Συμφώνου Συμβίωσης μεταξύ ομόφυλων ζευγαριών, πυροδοτήθηκαν προκλητικές αντιδράσεις από εκπροσώπους της εκκλησίας που θορύβησαν την κοινωνία.

Αναφορά γίνεται στο γεγονός του ξαφνικού θανάτου του ηθοποιού Μηνά Χατζησάββα στις 30 Νοεμβρίου 2015. Ο επί 25 χρόνια σύντροφός του, ο ηθοποιός Κώστας Φαλελάκης, σοκαρισμένος από τον ξαφνικό χαμό του αγαπημένου του, αντιμετώπισε μια μεγάλη ταλαιπωρία στο νοσοκομείο όταν προσπάθησε να παραλάβει τη σορό του. «Ήταν απίστευτο, πάντως, αυτό που έζησα στο νοσοκομείο όταν πήγα για να πάρω τη σορό του και αυτό είναι ένα μήνυμα στον πρωθυπουργό για το σύμφωνο συμβίωσης. Ήμουν ο άνθρωπος του τα τελευταία 25 χρόνια και όμως δεν ήταν αυτονόητο ότι μπορούσα να πάρω εγώ τη σορό του», είπε. «Ακολούθησε μία απίστευτη γραφειοκρατική διαδικασία με υπεύθυνες δηλώσεις στην αστυνομία. Ξέρετε υπάρχουν σε αυτή τη ζωή και οι ομοφυλόφιλοι, οι άντρες που επιλέγουν να είναι μαζί να έχουν κοινή ζωή. Αυτό ας το σκεφτούν και ας το αναλογιστούν όλοι», πρόσθεσε ο Κώστας Φαλελάκης.

Λίγες μέρες μετά την κηδεία του Μηνά Χατζησάββα, η Λαρισαία ηθοποιός και βουλευτής του ΣΥΡΙΖΑ κα Άννα Βαγενά σε ανάρτησή της στο facebook, τον αποχαιρέτησε αναφέροντας ότι θα βοηθήσει να περάσει το σύμφωνο συμβίωσης από τη Βουλή των Ελλήνων «στη μνήμη της προσωπικής του αγωνίας» όπως είπε χαρακτηριστικά.

Αυτή η δήλωση πυροδότησε την αντίδραση του μητροπολίτη Καλαβρύτων και Αιγιαλείας Αμβρόσιο, ο οποίος ανάρτησε ένα ακραία ομοφοβικό κείμενο στο προσωπικό του ιστολόγιο στο οποίο εκφράστηκε με μίσος κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ και κατήγγειλε τα λόγια της Άννας Βαγενά. Αναφερόμενος στην ομοφυλοφιλία είπε ότι είναι «εκτροπή από τους Νόμους της φύσεως» «κοινωνικό κακούργημα» και «αμαρτία». «Όσοι, λοιπόν, είτε την βιώνουν, είτε την υποστηρίζουν δεν είναι φυσιολογικοί άνθρωποι», ανέφερε χαρακτηριστικά. Ακόμα, χαρακτήριζε τους

ομοφυλόφιλους «περιθωριακούς» και «αποβράσματα της κοινωνίας», που «σήκωσαν κεφάλι» «άτομα με νοητική διαταραχή», «επικίνδυνα» που «πρέπει να χαθούν από προσώπου Γης», και παρακινούσε τους πιστούς «όταν και όπου τους συναντούν να τους φτύσουν».

Υπέρ των δηλώσεων του μητροπολίτη Αμβρόσιου στάθηκε ο μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Άνθιμος ο οποίος αναφερόμενος στη σχέση μεταξύ δύο ανδρών ή δυο γυναικών δήλωσε πως «ούτε τα ζώα δεν έχουν τέτοιες διαθέσεις». Ακόμα, ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος Ιερώνυμος ενώ απέφυγε να πάρει θέση για τις δηλώσεις άλλων προσώπων της εκκλησίας σχετικά με το σύμφωνο συμβίωσης, εξέφρασε την απορία για το αν «ένα τέτοιο θέμα, που είναι προσωπική επιλογή κάποιων ανθρώπων, πρέπει να μπει στο οικογενειακό δίκαιο».

Μετά το ομοφοβικό παραλήρημα του μητροπολίτη Αμβρόσιου, και αφού πήρε μεγάλη έκταση στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ο ίδιος έκανε νέα ανάρτηση στο προσωπικό του ιστολόγιο αναγράφοντας ακόμα ένα ξέσπασμα μίσους για τους ομοφυλόφιλους. Ωστόσο, στις 24 Δεκεμβρίου 2015 καθιερώθηκε το σύμφωνο συμβίωσης στην Ελλάδα.

Για το αρχικό του κείμενο κατατέθηκε μηνυτήρια αναφορά από εννιά ΛΟΑΤΚΙ+ ακτιβιστές, στις 16 Ιανουαρίου 2016. Η μήνυση ήταν για δημόσια υποκίνηση βίας ή μίσους (με βάση το ρατσιστικό νόμο 4285/2014) και για κατάχρηση εκκλησιαστικού αξιώματος. Στις 15 Μαρτίου 2018 ξεκίνησε η δίκη του μητροπολίτη Αμβρόσιου και αθώθηκε σε πρώτο βαθμό, ενώ στο δικαστήριο παρουσιαζόταν αμετανόητος.

Μετά από έφεση που ασκήθηκε από την εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Αιγίου κατά της απόφασης αθώωσης του μητροπολίτη Αμβρόσιου, έγινε δίκη εκ νέου στις 28 Ιανουαρίου 2019, όπου το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Αιγίου, έκρινε ένοχο τον Μητροπολίτη για τις δυο κατηγορίες (ρατσιστικές αναφορές και κατάχρηση εκκλησιαστικού αξιώματος), αποφασίζοντας την καταδίκη του, σε ποινή φυλάκισης 7 μηνών με τριετή αναστολή. Στις 18 Αυγούστου 2019 ο Αμβρόσιος παραιτήθηκε επίσημα από τη θέση του ως μητροπολίτης.

Ο πρώην μητροπολίτης Καλαβρύτων και Αιγιαλείας προσέφυγε στον Άρειο Πάγο, ζητώντας την αναίρεση της καταδικαστικής απόφασης, όμως απορρίφθηκε και οριστικοποιήθηκε η ενοχή του στις 30 Ιουνίου 2020, μία μέρα δικαίωσης για τη

ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Η απόφαση αυτή στέλνει ένα ηχηρό μήνυμα και βάζει όρια στο ρατσισμό και στον υβριστικό λόγο προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Το σίγουρο είναι ότι ο δρόμος για την αποδοχή του διαφορετικού από την εκκλησία είναι μακρύς και δύσκολος.

Παραθέτονται κάποιες πηγές, οι οποίες αφορούν ΛΟΑΤΚΙ+ πιστούς, ανάλογα τη θρησκεία τους και την υποστήριξη αυτών:

Χριστιανισμός:

Believe Out Loud: <https://www.believeoutloud.com/>

Q Christian: <https://www.qchristian.org/>

Gay Church: <https://www.gaychurch.org/>

National LGBT Task Force: <http://www.welcomingresources.org/>

Ισλαμισμός:

Imaan: <https://imaanlondon.wordpress.com/>

Al-Fitrah Foundation: <http://www.al-fitrah.org.za/>

Muslims For Progressive Values: <https://www.mpvusa.org/>

Queer Jihad: <https://people.well.com/user/queerjhd/>

Ιουδαϊσμός*:

Keshet: <https://www.keshetonline.org/>

*Πηγές δείχνουν πως υπήρχαν κι άλλες ιστοσελίδες στη θρησκεία του Ιουδαϊσμού, οι οποίες δεν είναι πλέον ενεργές.

Κεφάλαιο 4: Κοινωνική Εργασία και ΛΟΑΤΚΙ+

Για να μελετήσουμε τη σχέση της κοινωνικής εργασίας με τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, πρέπει για αρχή να κατανοήσουμε τη σημασία της πρώτης. Σύμφωνα με τη Γενική Ομοσπονδία Κοινωνικών Λειτουργών (2014), η κοινωνική εργασία ορίζεται ως: «... (ένα) εφαρμοσμένο επάγγελμα αλλά και ακαδημαϊκό πεδίο που προωθεί την κοινωνική αλλαγή και ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την ενδυνάμωση και απελευθέρωση των ανθρώπων. Οι αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της συλλογικής ευθύνης και του σεβασμού της διαφορετικότητας είναι κεντρικές στην κοινωνική εργασία, η οποία θεμελιώνεται από τις θεωρίες της κοινωνικής εργασίας, των κοινωνικών επιστημών, των ανθρωπιστικών επιστημών και τη γηγενή γνώση και συνδέει ανθρώπους και δομές για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της ζωής αλλά και να ενισχύσει την ευημερία τους.»

Με τη νομική αναγνώριση ταυτότητας φύλου, ο ΣΚΛΕ κάλεσε όλους τους κοινωνικούς λειτουργούς – και όχι μόνο – να στηρίξουν, με όποιο τρόπο μπορούν, τα άτομα που δίνουν μάχη για τη ζωή τους. Ταυτόχρονα, αναφέρει πως ακόμη και αν αυτό το νομοσχέδιο έχει ατέλειες, αποτελεί μία νίκη στη κοινότητα, σημειώνοντας την συμβολή των «ειδικών», στην «παθολογικοποίηση» των ατόμων αυτών. (ΣΚΛΕ, 2017)

Το 2014 η «Διεθνής Ομοσπονδία Κοινωνικών Λειτουργών», σε συνάντηση στη Μελβούρνη, εξέδωσε ένα άρθρο μέσα στο οποίο αναφέρει δυσκολίες που αντιμετωπίζουν άτομα με σεξουαλικές προτιμήσεις και ταυτότητα φύλου διαφορετικές από τις «νόρμες» και την κατάλληλη αντιμετώπιση των κοινωνικών λειτουργών απέναντί τους. Κάποια πράγματα, τα οποία αναφέρονται μέσα στο άρθρο είναι πως: «Σε κάποιες περιπτώσεις, οι διακρίσεις σε ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα θεωρούνται νόμιμες, όμως κι όταν δεν είναι, πάρα πολύ συχνά τις υφίστανται [...], (σε τέτοιες καταστάσεις) ο κοινωνικός λειτουργός δεσμεύεται με στόχο το εύ ζην του ατόμου [...]. Κοινωνικοί λειτουργοί ασχολούνται με πολλές δράσεις, οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την κοινότητα και την ευημερία των ατόμων μέσα σε αυτή». (IFSW, Μελβούρνη, 2014)

Κεφάλαιο 5: Δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+

5.1 Στην Ελλάδα

Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος σε θέματα νομοθεσίας ως προς τη ΛΟΑΤΚΙ+ ομάδα. Παρόλα αυτά υπάρχουν ακόμα πολλές ελλείψεις σε αυτό το πεδίο.

Πιο συγκεκριμένα, η ομοφυλοφιλία στην Ελλάδα αποποινικοποιήθηκε το 1951 και προηγήθηκε πολλών Ευρωπαϊκών χωρών, όπως Φιλανδία (1971), Αυστρία (1971), Νορβηγία (1972), Βέλγιο (1974), Ισπανία (1978), Γαλλία (1982), Γερμανία (1994) και άλλες.

Μετά την αποποινικοποίηση της και αφού η ομοφυλοφιλία αποχαρακτήριστηκε από ασθένεια από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας το 1990, στην Ελλάδα το 2009 ο νόμος 3669/2009 (ΦΕΚ 105/Α/1.7.2009) εφαρμόζει την ίση μεταχείριση μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση και την παροχή τους σε αγαθά και υπηρεσίες. Επιπλέον, προσθέεται ο νόμος 3896/2010 (ΦΕΚ 207/Α/8.12.2010) που εφαρμόζει την ίση μεταχείριση και ίσες ευκαιρίες και στα δύο φύλα σε θέματα εργασίας και απασχόλησης και ο νόμος 4443/2016 (ΦΕΚ 232/Α/9.12.2016) που σκοπός του επίσης η αρχή της ίσης μεταχείρισης και καταπολέμησης των διακρίσεων. Οι νόμοι αυτοί αναφέρονται σε ορισμούς όπως «άμεση διάκριση», «έμμεση διάκριση», «παρενόχληση», «διάκριση λόγω σχέσης» και «διάκριση λόγω νομιζόμενων χαρακτηριστικών» και στοχεύουν στην ίση μεταχείριση στην εργασία και απασχόληση ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου.

Το 2014 το Προεδρικό Διάταγμα 178 προσθέτει στο -συστημένο από το 2012- Τμήμα Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας την αποστολή να προλαμβάνει και να διώκει «αδικήματα που διαπράττονται σε βάρος προσώπων ή ομάδας προσώπων αποκλειστικά και μόνο λόγω της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας, των γενεαλογικών καταβολών, της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου ή της αναπηρίας τους» (Π.Δ. 178/2014 – ΦΕΚ 281/Α/31.12.2014).

Επίσης, το 2014 ο νόμος 4285/2014 (ΦΕΚ Α' 191/10.9.2014) τροποποίησε τον 927/1979 ορίζοντας ποινές για όποιον κάνει δημόσια υποκίνηση βίας και μίσους, και συγκεκριμένα «όποιος με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, υποκινεί, προκαλεί, διεγείρει ή προτρέπει σε πράξεις ή ενέργειες που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις, μίσος ή βία κατά προσώπου ή ομάδας προσώπων, που προσδιορίζονται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή την αναπηρία, κατά τρόπο που εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή ενέχει απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των ως άνω προσώπων...» (άρθρο 1 του 4285/2014 ΦΕΚ Α' 191/10.9.2014).

Σε μια χώρα όπως η Ελλάδα όπου η ομοφυλοφιλία έπαψε να αποτελεί ποινικό αδίκημα τόσο νωρίς, νομικές αλλαγές όπως το σύμφωνο συμβίωσης καθυστέρησε να καθιερωθεί σε σχέση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Στις προαναφερθείσες Ευρωπαϊκές χώρες το σύμφωνο συμβίωσης μεταξύ ομόφυλων ζευγαριών έχει καθιερωθεί πριν από το 2015 όπου καθιερώθηκε στην Ελλάδα (με το νόμο 4356/2015 ΦΕΚ Α' 181/24.12.2015).

Ο Νόμος 4491/2017 ΦΕΚ Α/152/13.10.2017 ορίζει τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου, τα δικαιώματα του προσώπου με βάση την ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά φύλου και το δικαίωμα στη διόρθωση του καταχωρισμένου φύλου, ενώ το δικαίωμα στην αναδοχή από ένα ομόφυλο ζευγάρι καθιερώθηκε στην Ελλάδα με το νόμο 4538/2018 – ΦΕΚ 85/Α/16-5-2018 και άρθρο 8 όπου αναφέρεται πως «κατάλληλοι για να γίνουν ανάδοχοι, ..είναι οικογένειες που αποτελούνται από συζύγους ή έχοντες συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, με ή χωρίς παιδιά, ή μεμονωμένα άτομα, άγαμα, ή διαζευγμένα, ή σε χηρεία, με ή χωρίς παιδιά, που μπορεί να είναι συγγενείς εξ αίματος οποιουδήποτε βαθμού με το ανήλικο τέκνο (συγγενική αναδοχή)».

Τον Ιανουάριο του 2019 είχε περάσει από την αρμόδια Επιτροπή για την Αναθεώρηση του Συντάγματος, η τροποποίηση του Άρθρου 5 που προέβλεπε την προσθήκη του σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας και χαρακτηριστικών φύλου. Η παράγραφος 2 του άρθρου 5 του Συντάγματος αναφέρει «Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της

ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων». Η τροποποίηση αυτή θα πρόσθετε και θα καθιέρωνε την απαγόρευση διακρίσεων και κατά του φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου.

Όμως το ελληνικό κοινοβούλιο το Νοέμβριο του 2019 καταψήφισε την τροποποίηση του άρθρου για την απαγόρευση των διακρίσεων προκαλώντας θύελλα αντιδράσεων με τη Διεθνή Αμνηστία συγκεκριμένα να αναφέρει : «Η Διεθνή Αμνηστία εκφράζει την βαθιά της απογοήτευση για την αποτυχία του ελληνικού κοινοβουλίου να παραπέμψει προς αναθεώρηση το Άρθρο 5, παράγραφος 2, του ελληνικού Συντάγματος, το οποίο εγγυάται την προστασία όλων όσων βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, χωρίς διακρίσεις. Η αναθεώρηση αυτής της διάταξης θα διασφάλιζε ότι θα εδραιώνονταν και στο Σύνταγμα, οι δεσμεύσεις της Ελλάδας σύμφωνα με τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλα διεθνή όργανα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σχετικά με το απαγορευμένο έδαφος διακρίσεων. Είναι πραγματικά ανησυχητικό το γεγονός ότι η Ελλάδα απέτυχε να διευρύνει αυτό το έδαφος, και να συμπεριλάβει το φύλο, την ταυτότητα φύλου, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την αναπηρία, την ηλικία και τη συμμετοχή σε εθνική μειονότητα».

Σημαντικές ελλείψεις εντοπίζονται στη νομοθεσία της Ελλάδας, όπως η μη αναγνώριση γονεϊκών δικαιωμάτων σε ομόφυλες οικογένειες, παρά μόνο του δικαιώματος της αναδοχής, και η μη θεσμοθέτηση του πολιτικού γάμου για τα ομόφυλα ζευγάρια που αποτελούν μεγάλη διάκριση για το φύλο και το σεξουαλικό προσανατολισμό του κάθε ατόμου. Η μεγαλύτερη δοκιμασία όμως που αναμένεται να αντιμετωπίζει η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα σε μεγάλο βαθμό στην Ελλάδα, είναι τα στερεότυπα που βασίζονται στο φύλο και στην ισότητα των φύλων, που είναι δύσκολο να εξαλειφθούν ακόμα και μετά από τη θέσπιση νομοθεσίας.

5.2 Ανά τον κόσμο

Τι συμβαίνει όμως στον υπόλοιπο κόσμο; Πόσα δικαιώματα έχει η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, και είναι αρκετά; Κι όμως μέχρι και σήμερα, εν έτη 2020, η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα δέχεται βία και διακρίσεις σε πολλές χώρες σε όλο τον κόσμο. Στερούνται

δικαιώματα όπως της ελεύθερης έκφρασης, το δικαίωμα στο να αγαπούν ελεύθερα, ενώ μπορεί να στερηθούν και το δικαίωμα στη ζωή.

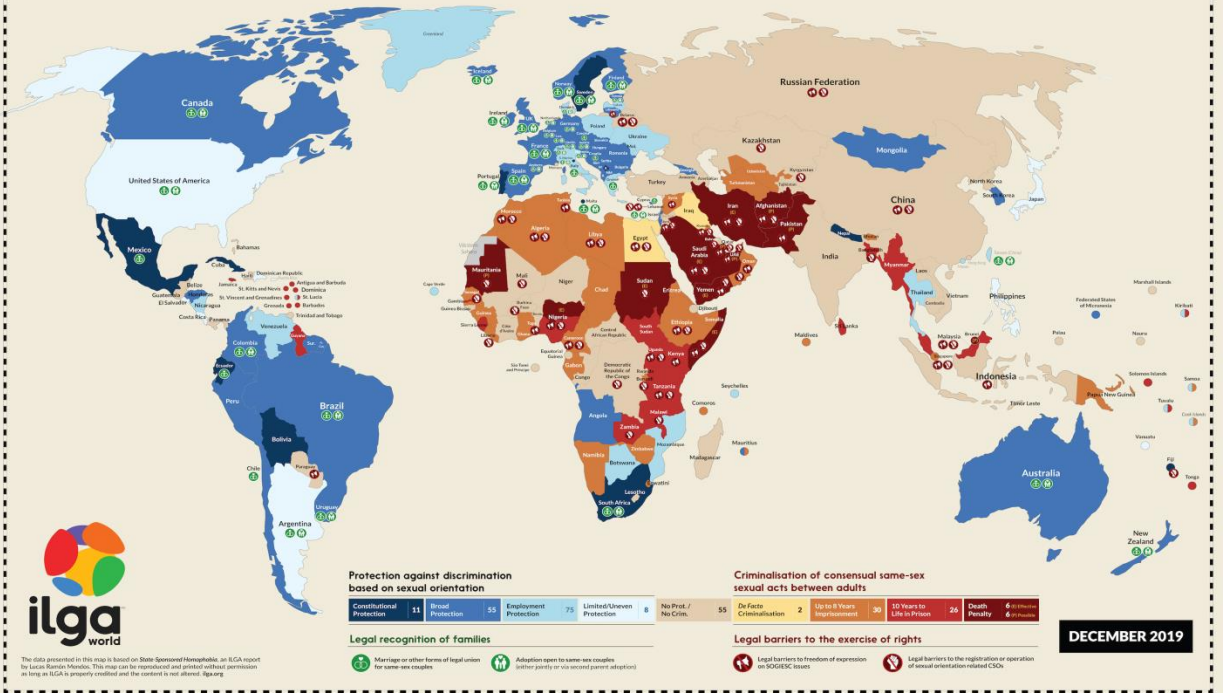
Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την τελευταία αναφορά (Δεκέμβριος του 2019) του ILGA world (International Lesbian Gay Bisexual Trans and Intersex Association), επιβάλλεται θανατική ποινή σε άτομα που έχουν ομόφυλες σεξουαλικές σχέσεις σε 9 χώρες στον κόσμο, μέσα σε αυτές η Νιγηρία, το Σουδάν, η Σομαλία, η Σαουδική Αραβία, η Υεμένη και το Ιράν. Ενώ σε άλλες 70 χώρες η σεξουαλική συνεύρεση μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου αποτελεί έγκλημα. Συγκεκριμένα, 30 χώρες τιμωρούν την ομοφυλοφιλία με φυλάκιση έως και 8 έτη όπως το Μαρόκο, η Αλγερία, η Λιβύη, η Σενεγάλη, η Ζιμπάμπουε και άλλες, ενώ 26 χώρες μέχρι και με ισόβια φυλάκιση, όπως Ουγκάντα Κένυα, Μαλαισία, Μαλάουι, Ζαμπία, Τανζανία και άλλες.

Από την άλλη πλευρά, 28 χώρες από όλο τον κόσμο έχουν νομιμοποιήσει το γάμο μεταξύ ανθρώπων του ίδιου φύλου. Κάποιες από αυτές είναι η Ολλανδία, το Βέλγιο, ο Καναδάς, η Ισπανία, η Νότια Αφρική, Η Αργεντινή, η Ισλανδία, η Πορτογαλία, η Νορβηγία και η Σουηδία. Η Ελλάδα δεν ανήκει σε αυτές.

Παρακάτω παραθέεται ο χάρτης του ILGA (<https://ilga.org/>) που παρουσιάζει αναλυτικά τη νομοθετική στάση που έχει κάθε χώρα στον κόσμο για το σεξουαλικό προσανατολισμό, και ανανεώνεται κάθε χρόνο από τον οργανισμό αυτό.

SEXUAL ORIENTATION LAWS IN THE WORLD - 2019

From criminalisation of consensual same-sex sexual acts between adults to protection against discrimination based on sexual orientation

B. Ερευνητικό Μέρος

Κεφάλαιο 6: Μεθοδολογία Έρευνας

6.1 Σκοπός μελέτης:

Ο σκοπός της έρευνας επικεντρώνεται στην καταγραφή και διερεύνηση των διακρίσεων που υφίσταται η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα διερευνάται κατά πόσο τα άτομα αυτά υφίστανται διακρίσεις στην εκπαίδευση, στην εργασία, στην κοινότητα, και στην οικογένεια. Η μέθοδος που επιλέχθηκε για την διεξαγωγή της έρευνας είναι η ποσοτική μέσω του προγράμματος SPSS (Superior Performance Software System).

Ερευνητικά ερωτήματα:

1. Δέχονται διακρίσεις τα άτομα ανάλογα με την ταυτότητα φύλου και το σεξουαλικό τους προσανατολισμό;
2. Σχετίζεται η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού με το σεξουαλικό προσανατολισμό;
3. Σχετίζεται η ηλικία με την αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού;
4. Σχετίζεται η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού στην οικογένεια με την αποκάλυψη σε φίλους και εργασία;
5. Σχετίζεται η αποκάλυψη της ταυτότητας φύλου σε οικογένεια με την αποκάλυψη σε φίλους και εργασία;

Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 168 άτομα (N=168) από διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Άτομα που ανήκουν στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα αλλά και άτομα που δεν ανήκουν σε αυτή, έτσι ώστε να υπάρξει σύγκριση για ένα πιο αντικειμενικό αποτέλεσμα.

Η δειγματοληψία έγινε με τη μέθοδο της χιονοστιβάδας. Τα άτομα που συμμετείχαν το έκαναν εθελοντικά και η συλλογή του ερευνητικού υλικού έγινε το χρονικό διάστημα από 18 Δεκεμβρίου 2019 με 28 Ιανουαρίου 2020.

Ερευνητικό εργαλείο:

Το εργαλείο, με το οποίο έγινε η έρευνα είναι το ερωτηματολόγιο, το οποίο περιλάμβανε δημογραφικές ερωτήσεις (τόπος διαμονής, φύλο, ηλικία). Επιπλέον, ερωτήσεις που αφορούν σεξουαλικό προσανατολισμό και ταυτότητα φύλου και κατά πόσο εύκολο ή δύσκολο ήταν να προσαρμοστούν στην εν λόγω κατάσταση οι ίδιοι, τα κοντινά τους άτομα, αλλά και οι άνθρωποι που έρχονται στη ζωή τους κατά τη διάρκεια αυτής. Το κύριο μέρος του ερωτηματολογίου αφορά τις διακρίσεις τις οποίες υφίστανται τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, σε οποιοδήποτε τομέα της ζωής τους συμβαίνουν αυτές (οικογενειακό, προσωπικό, κοινωνικό, επαγγελματικό, εκπαιδευτικό).

6.2 Στατιστική Ανάλυση

Η επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας έγινε με τη βοήθεια του προγράμματος SPSS v19 (Superior Performance Software System). Το SPSS είναι ένα στατιστικό πακέτο ανάλυσης δεδομένων, το οποίο μέσα από τις διάφορες δυνατότητες του, προσφέρει στον χρήστη δυνατότητες για δημιουργία αναφορών, ανάλυση και μοντελοποίηση δεδομένων αλλά και την γραφική αναπαράσταση τους.

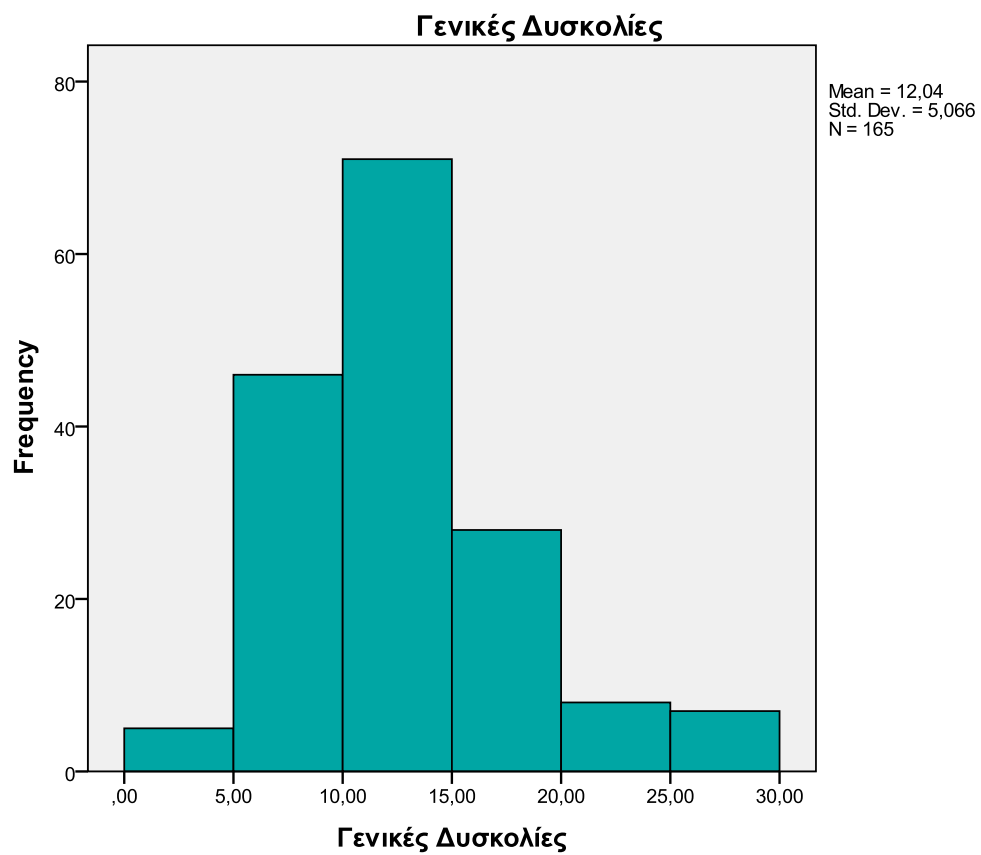
Αρχικά, διαμορφώσαμε τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου σε ποσοτικές μεταβλητές και τις χωρίσαμε σε τέσσερις κατηγορίες διακρίσεων, όπου Q1-Q11 = Γενικές Δυσκολίες, Q12-Q23 = Οικογενειακό-Στενό Περιβάλλον, Q24-Q37 = Κοινότητα-Εργασία-Εκπαίδευση, και Q38-Q48 = Μορφές Βίας.

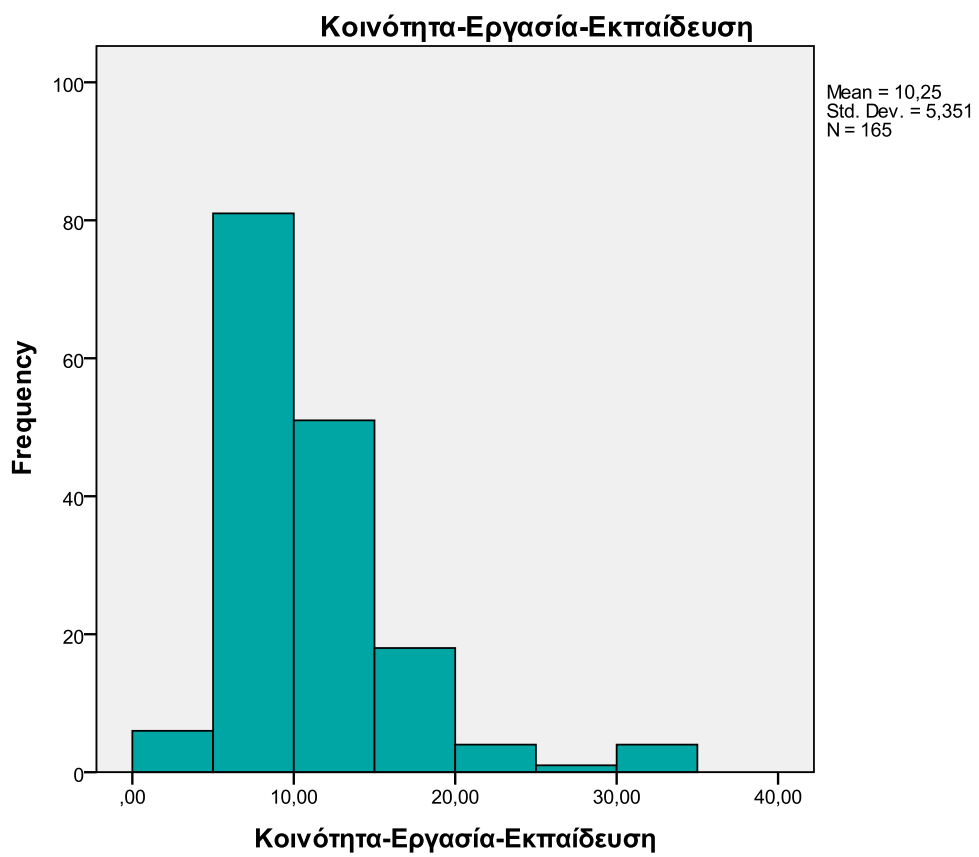
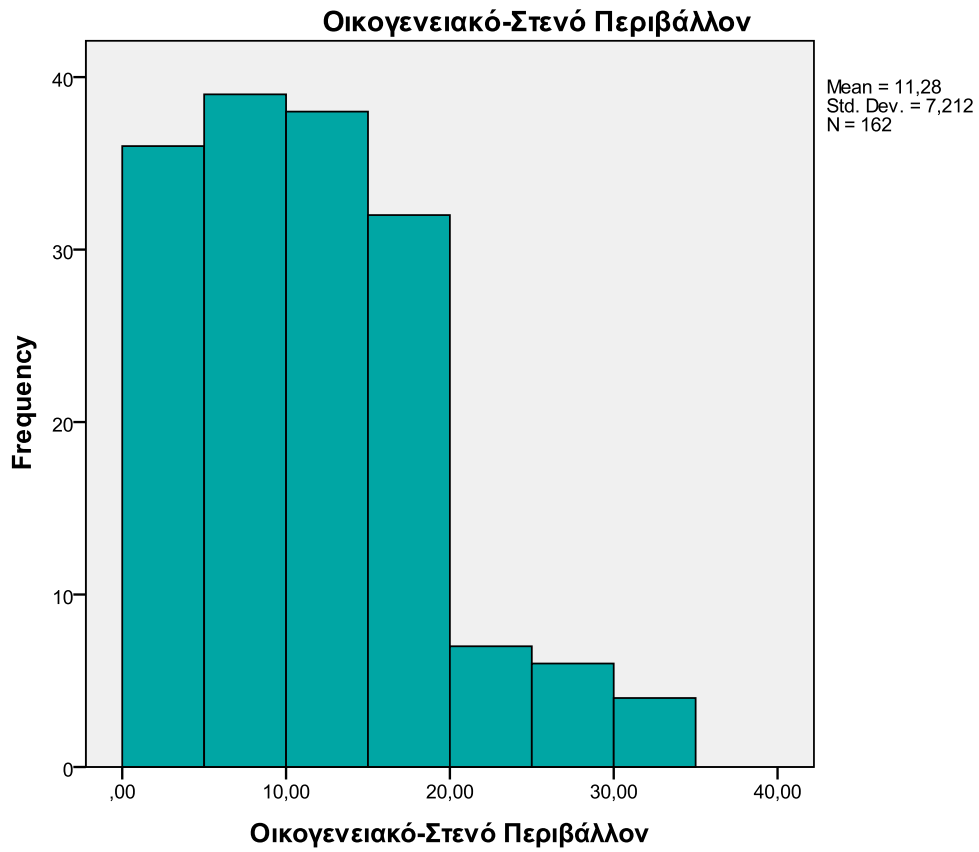
Για την εσωτερική συνέπεια των κλιμάκων, υπολογίστηκε ο συντελεστής α του Cronbach όπου:

- Γενικές Δυσκολίες ($\alpha=0,658$)
- Οικογενειακό-Στενό Περιβάλλον ($\alpha=0,833$)

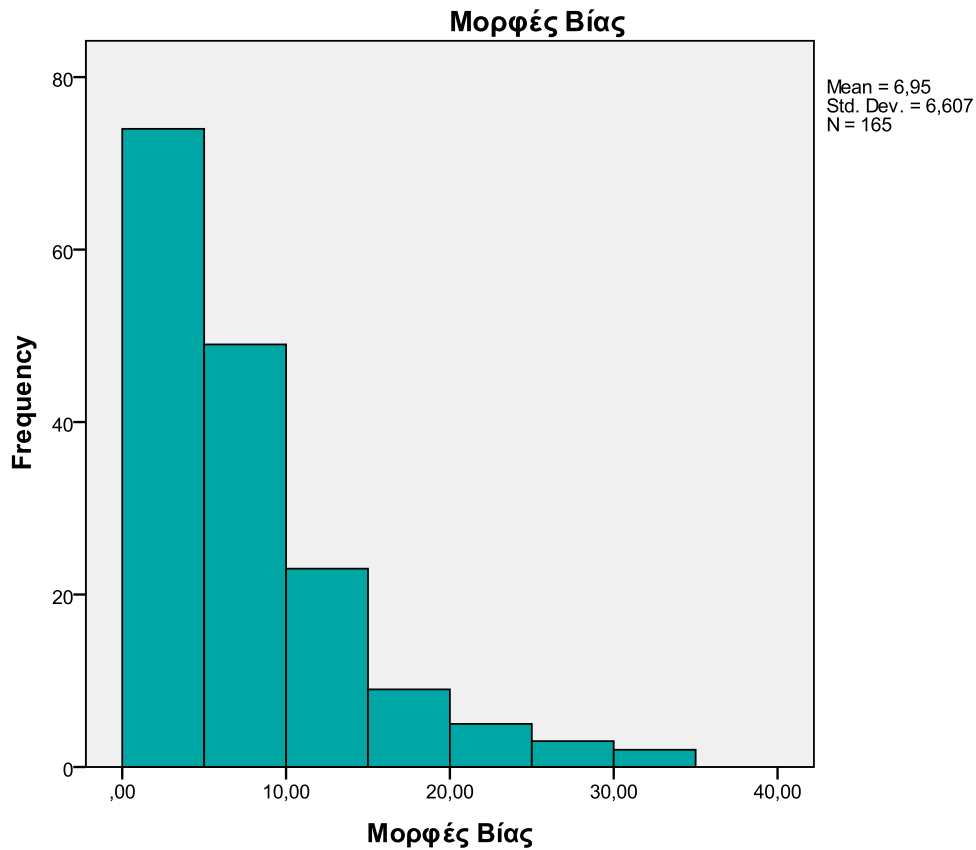
- Κοινότητα-Εργασία-Εκπαίδευση ($\alpha=0,784$)
- Μορφές Βίας ($\alpha=0,886$)

Παρακάτω παραθέτονται ιστογράμματα για να ελέγξουμε τη συχνότητα στις τέσσερις κατηγορίες των διακρίσεων:

Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε τη μέση τιμή για κάθε μεταβλητή καθώς και την τυπική απόκλιση, το εύρος, το μικρότερο και μεγαλύτερο.

	Γενικές Δυσκολίες	Οικογενειακό- Στενό Περιβάλλον	Κοινότητα- Εργασία- Εκπαίδευση	Μορφές Βίας
N	165	162	165	165
Μέση τιμή	12,03	11,28	10,25	6,95
Διάμεσος	11,0	10,5	9,0	5,0
Τυπ. Απόκλιση	5,07	7,21	5,35	6,61
Minimum	3	0	1	0
Maximum	28	34	33	33

Έπειτα, χρησιμοποιώντας το Συντελεστή Συσχέτισης του Pearson εξετάστηκε η συσχέτιση μεταξύ των τεσσάρων αυτών μεταβλητών. Από τον έλεγχο αυτό βρέθηκε ότι οι μεταβλητές μεταξύ έχουν θετική συσχέτιση, άρα όσο αυξάνεται η μία αυξάνεται και η άλλη. Για παράδειγμα, βλέπουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ διακρίσεων

στην Κοινότητα-Εργασία-Εκπαίδευση και Μορφών Βίας είναι μεγάλη ($r=0,774$) και αυτό σημαίνει ότι τα αποτελέσματα μας δείχνουν πως όσο πιο μεγάλη είναι η ύπαρξη διακρίσεων στην κοινότητα τόσο πιο μεγάλη η ύπαρξη μορφών βίας. Η ανάλυση έδωσε στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα αφού $p<0,001$.

Συσχετίσεις

		Γενικές Δυσκολίες	Οικογενειακό- Στενό Περιβάλλον	Κοινότητα- Εργασία- Εκπαίδευση	Μορφές Βίας
Γενικές Δυσκολίες	Pearson	1	,608**	,642**	,619**
	Correlation				
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000
	N	168	165	168	168
Οικογενειακό-Στενό Περιβάλλον	Pearson	,608**	1	,606**	,554**
	Correlation				
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,000
	N	165	165	165	165
Κοινότητα-Εργασία- Εκπαίδευση	Pearson	,642**	,606**	1	,774**
	Correlation				
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000
	N	168	165	168	168
Μορφές Βίας	Pearson	,619**	,554**	,774**	1
	Correlation				
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	
	N	168	165	168	168

6.3 Αποτελέσματα έρευνας

Περιγραφικά Χαρακτηριστικά Δείγματος

Πίνακας 1. Φύλο

N=168	N	%
<u>Φύλο</u>		
Cis άνδρας	56	33,3%
Cis γυναίκα	82	48,8%
Trans άνδρας	10	6%
Trans γυναίκα	2	1,2%
Non-binary (εκτός διόλου)	12	7,1%
Προτιμώ να μην απαντήσω	5	3%
Genderfluid	1	0,6%

Πίνακας 2. Ηλικία

N=168	N	%
<u>Ηλικία</u>		
17-25	119	70,8%
26-35	39	23,2%
36-45	6	3,4%
45-60	4	2,4%

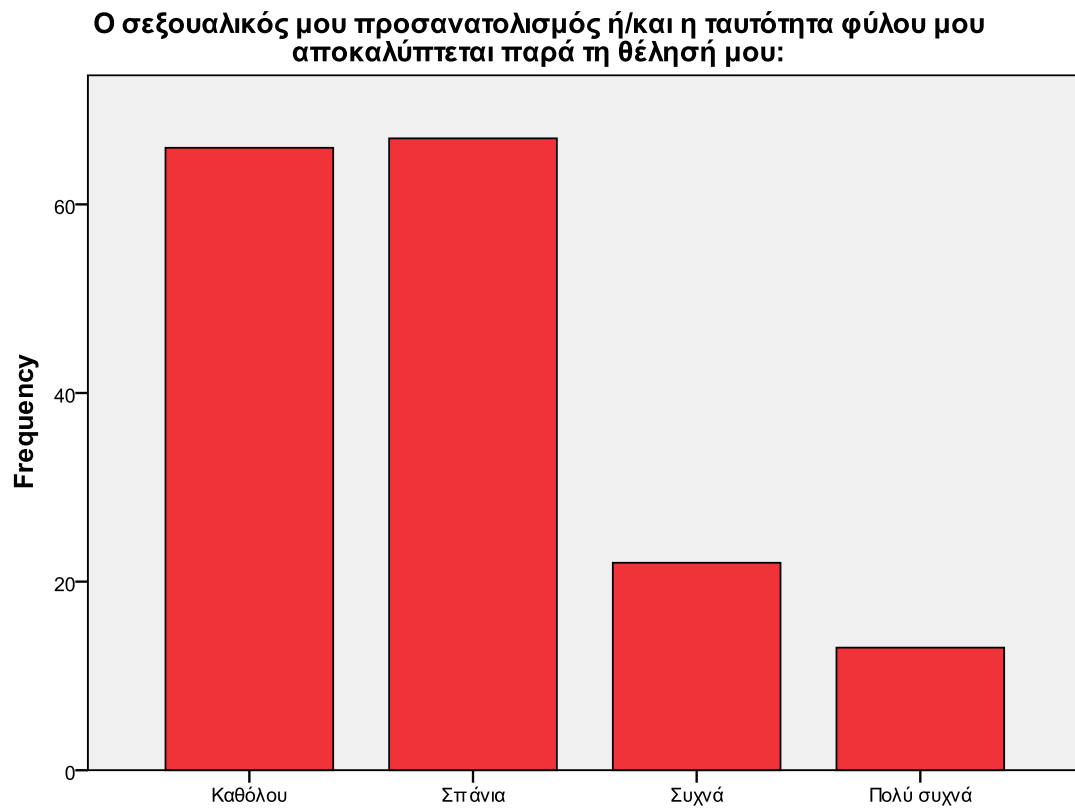
Πίνακας 3. Τόπος Διαμονής

N=168	N	%
Τόπος Διαμονής		
Μεγάλο αστικό κέντρο (Αθήνα ή Θεσσαλονίκη)	92	54,8%
Πόλη με πάνω από 100.000 κατοίκους (π.χ. Πάτρα, Λάρισα, Ηράκλειο)	50	29,8%
Πόλη από 50.000 έως 100.000 κατοίκους (π.χ. Γιάννενα, Τρίπολη, Αλεξανδρούπολη)	12	7,1%
Πόλη από 10.000 έως 50.000 κατοίκους (π.χ. Πρέβεζα, Νάουσα, Πύργος)	5	3%
Πόλη από 5.000 έως 10.000 κατοίκους (π.χ. Διδυμότειχο, Μαρκόπουλο, Ζάκυνθος)	1	0,6%
Κωμοπόλεις από 2.000 έως 5.000 κατοίκους	6	3,6%
Χωριά με κάτω από 2.000 κατοίκους	2	1,2%

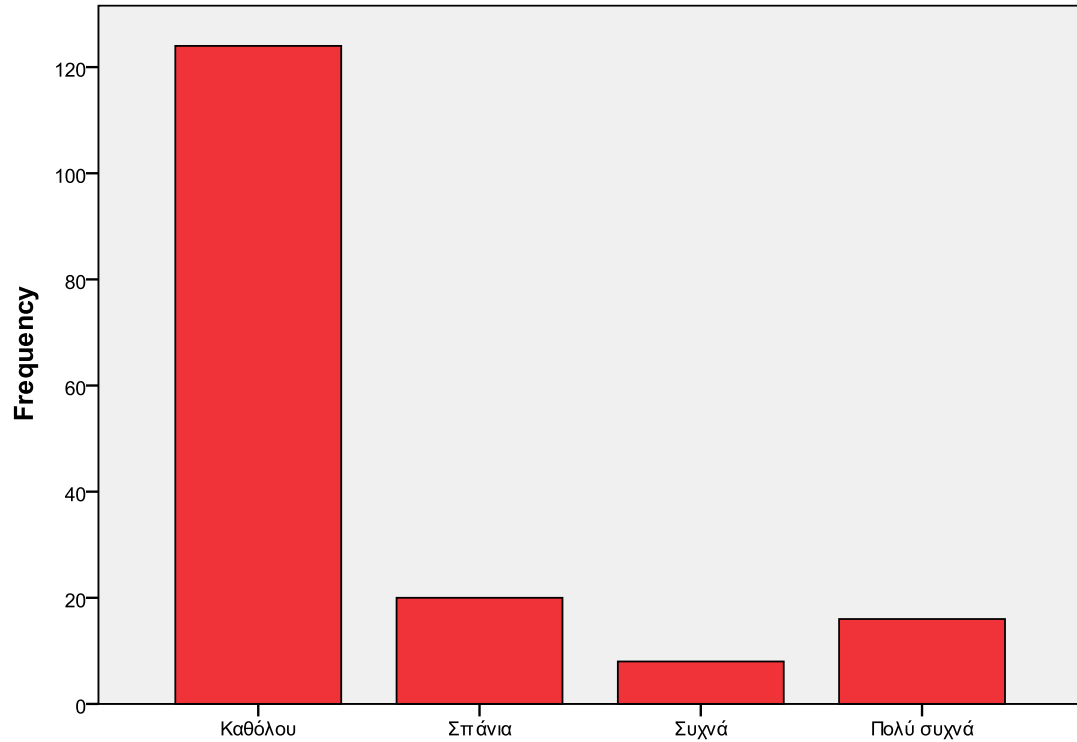
Από τους παραπάνω πίνακες παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία του δείγματος ήταν οι *cis* γυναίκες με ποσοστό 48,8%. Οι περισσότεροι ερωτηθέντες ήταν ηλικίας 17 έως 25 ετών (70,8%) και διαμένουν σε μεγάλο αστικό κέντρο όπως Αθήνα ή Θεσσαλονίκη (54,8%).

Παρακάτω παραθέτονται ραβδογράμματα συχνοτήτων για κάθε ερώτημα του ερωτηματολογίου:

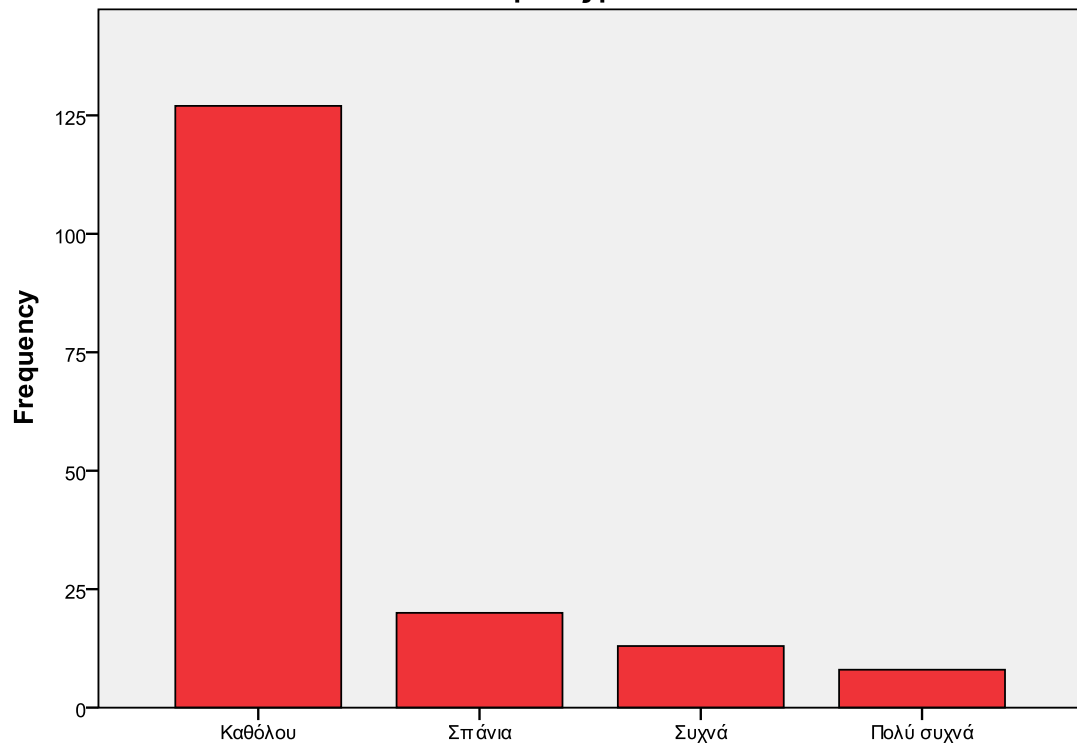
Γενικές Δυσκολίες (Q1-Q11)

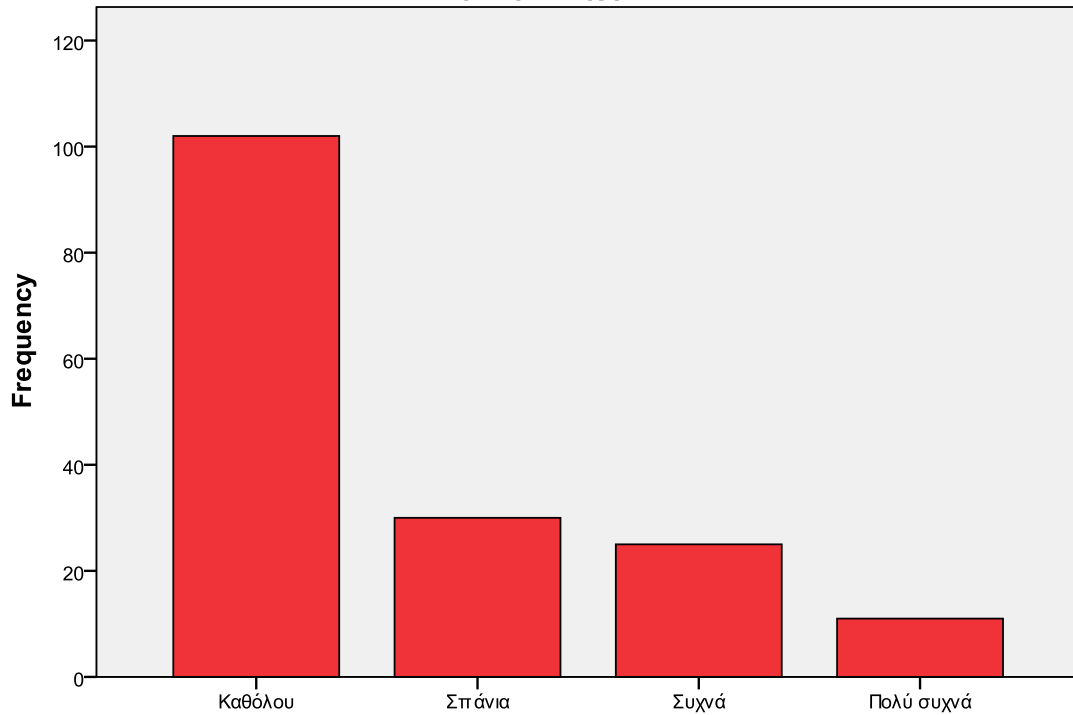
**Αντιμετωπίζω δυσκολία στο να γίνεται αντιληπτό από τους άλλους το φύλο μου.
Χρειάζεται να προσπαθώ πολύ ώστε οι άνθρωποι να το αναγνωρίζουν:**

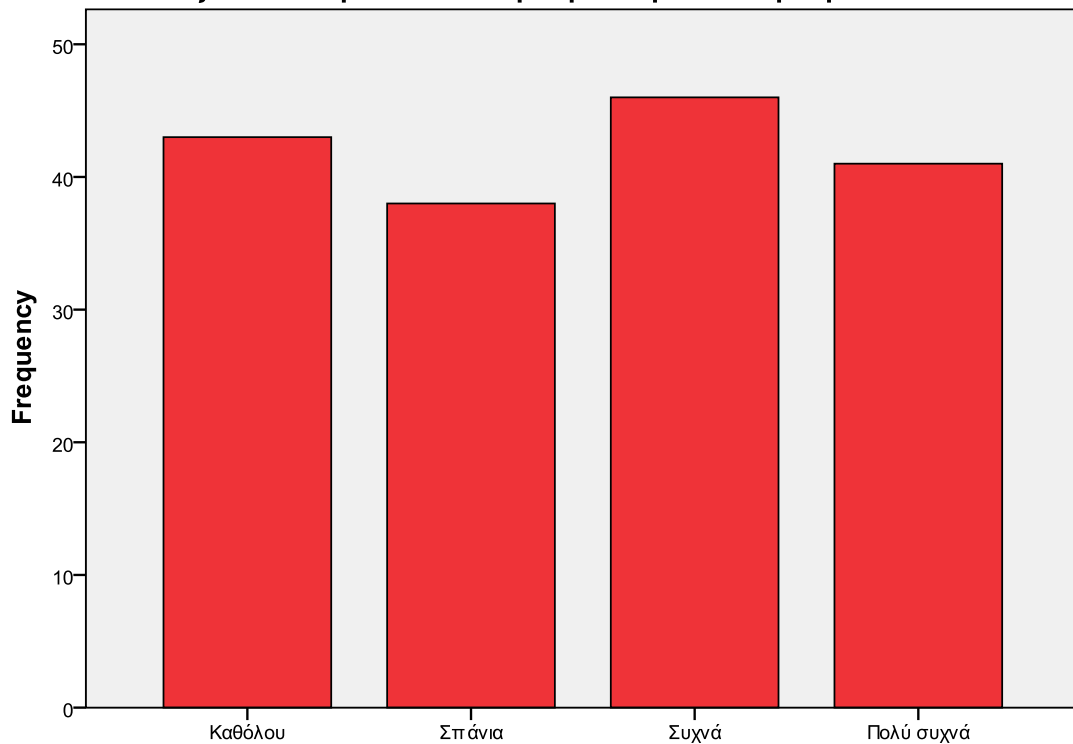
Οι άνθρωποι δεν σέβονται την ταυτότητα φύλου μου εξαιτίας της εμφάνισής μου ή του σώματός μου:

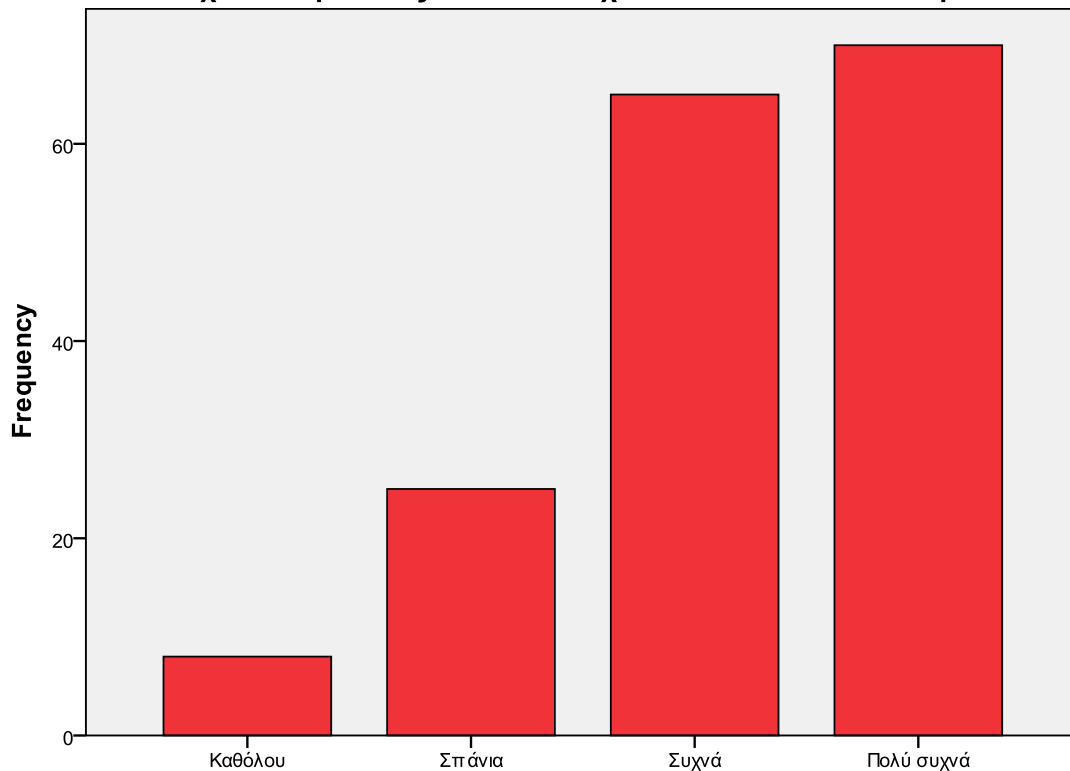
Έχω κατηγορηθεί ότι δεν είμαι πράγματι ΛΟΑΤ και ότι «επιδεικνύω» τον σεξουαλικό προσανατολισμό μου ή/και την ταυτότητα φύλου μου επειδή αναζητώ την προσοχή:

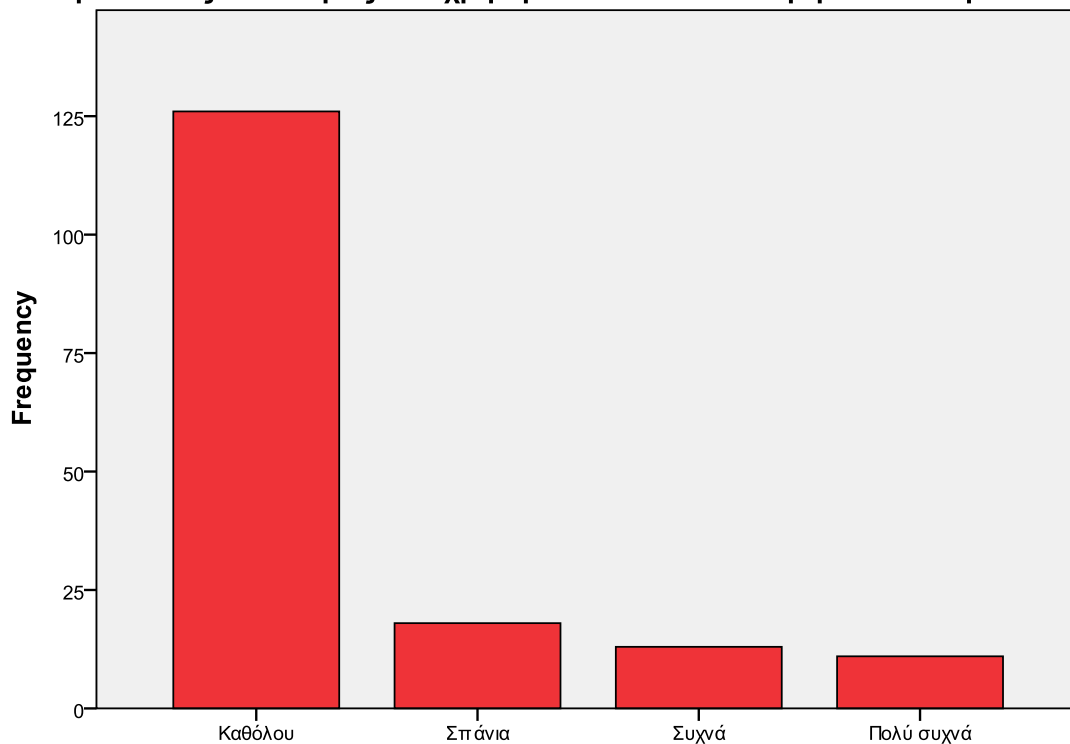
Αναμένεται να «εκπαιδεύω» τα cis ή/και straight άτομα σε θέματα σχετικά τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή/και την ταυτότητα φύλου:

Ακούω τυχαία ανθρώπους να κάνουν σχόλια κατά των ΛΟΑΤ ατόμων:

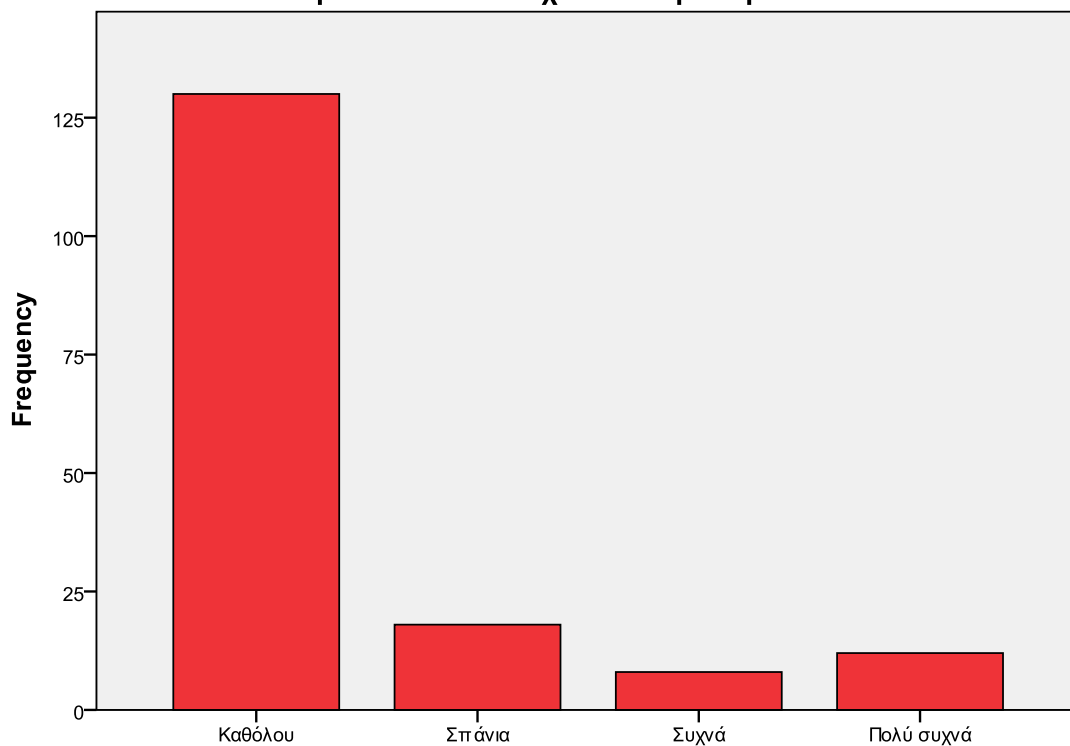

Χρειάζεται να εξηγή επανειλημμένως την ταυτότητα φύλου σε άλλα άτομα ή να διορθώνω τις ανωνυμίες που χρησιμοποιούν όταν αναφέρονται σε εμένα:

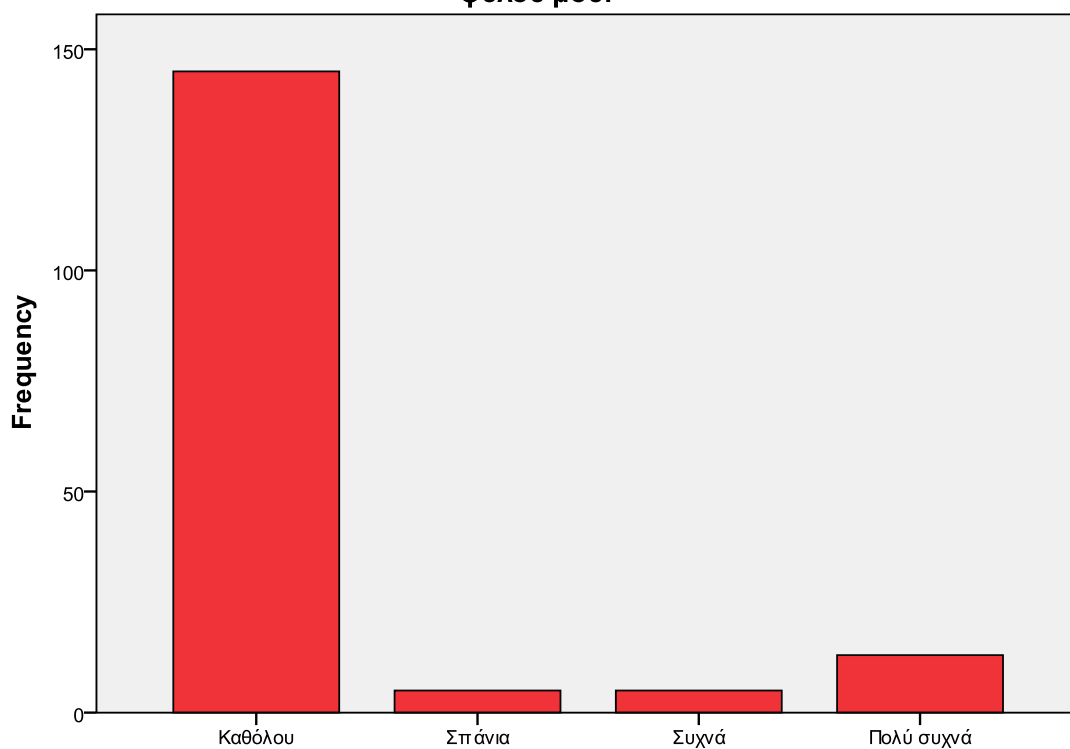

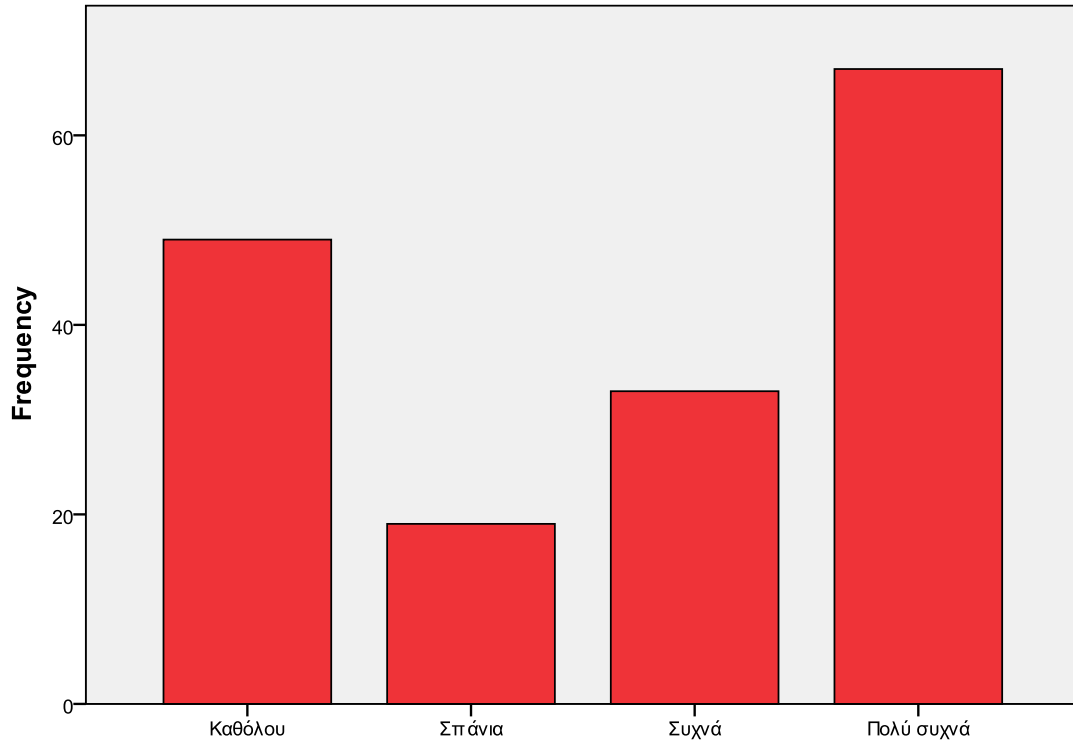
Χρειάζεται να εκφράζομαι με υπερβολικά θηλυκό ή αρρενωπό τρόπο, ώστε οι άνθρωποι να αποδέχονται το φύλο μου:

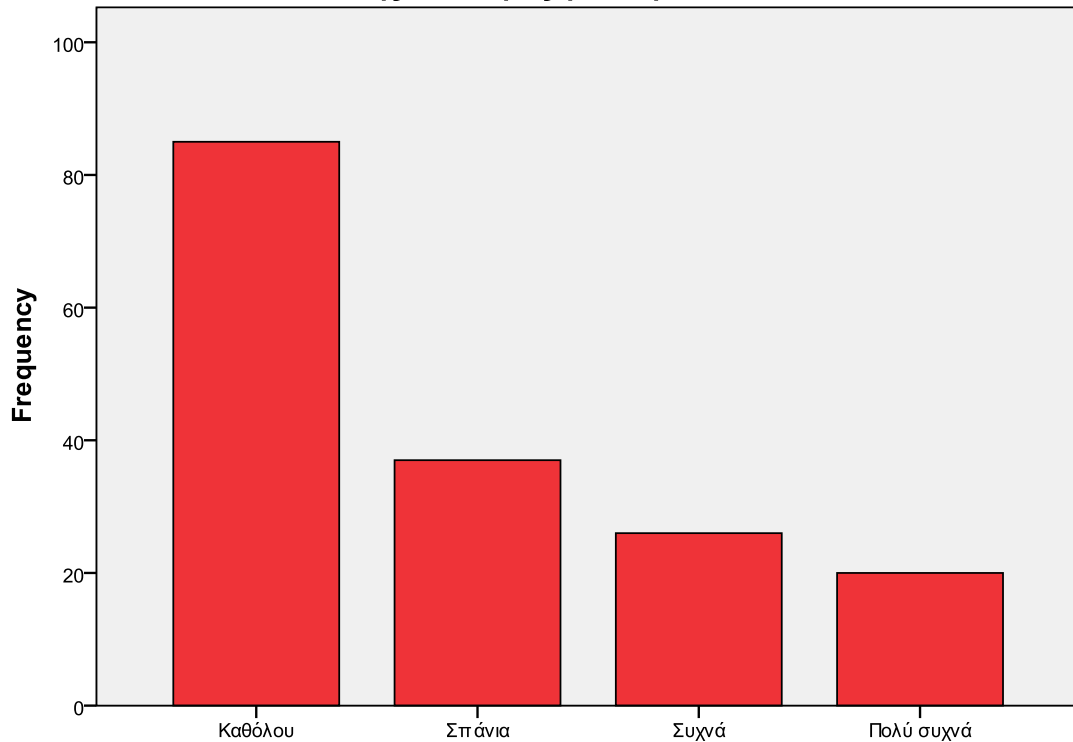
Δυσκολεύομαι να αλλάξω τα έγγραφα μου ώστε να ταιριάζουν με την ταυτότητα φύλου μου:

Αναγκάζομαι να λάβω υπ' όψιν την ταυτότητά μου ως ΛΟΑΤ άτομο, όταν σκέφτομαι σχετικά με την πολιτική:

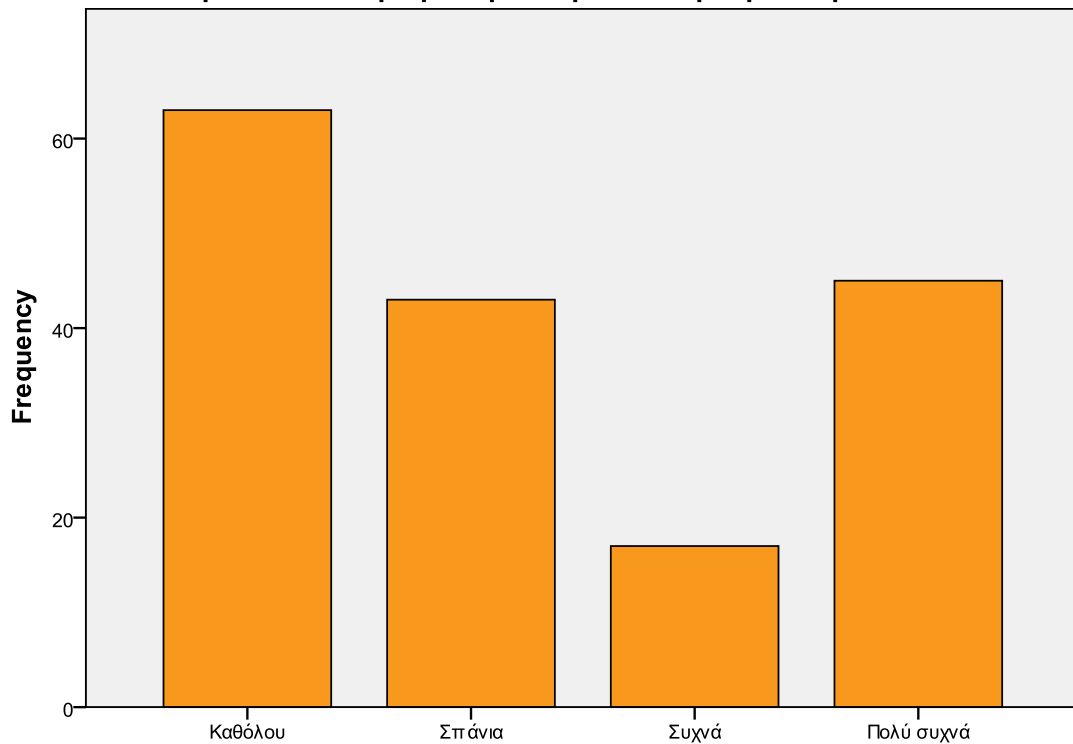

Δυσκολεύομαι να βρω σύντροφο λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

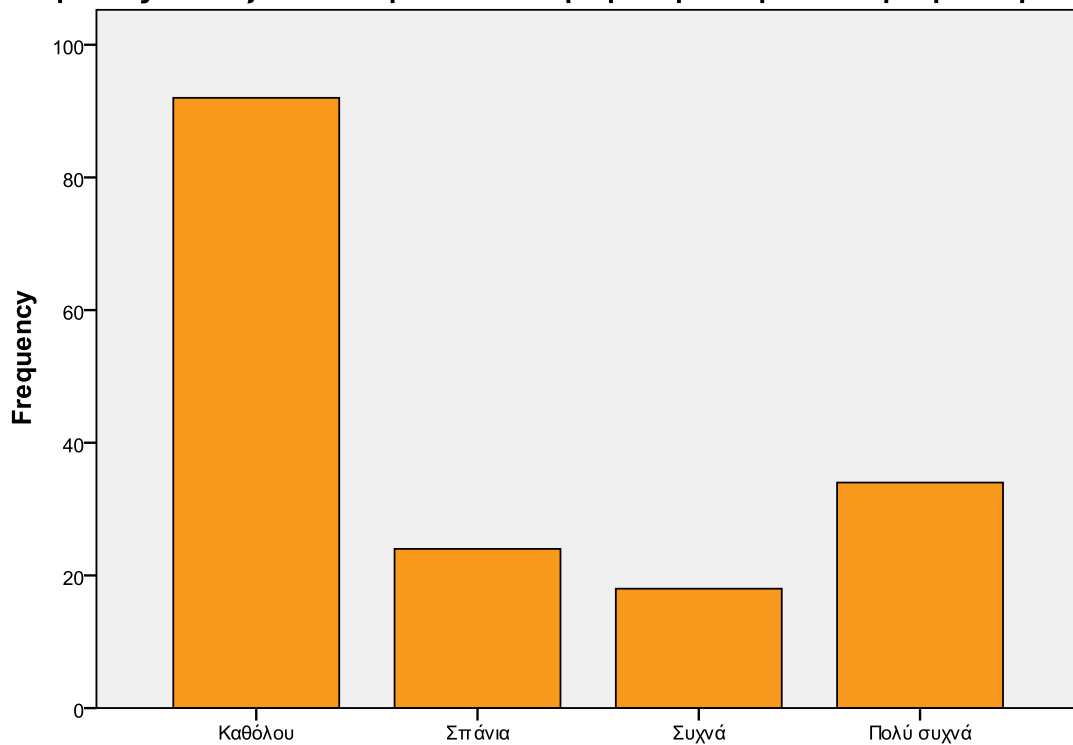

Οικογενειακό Περιβάλλον (Q12-Q23)

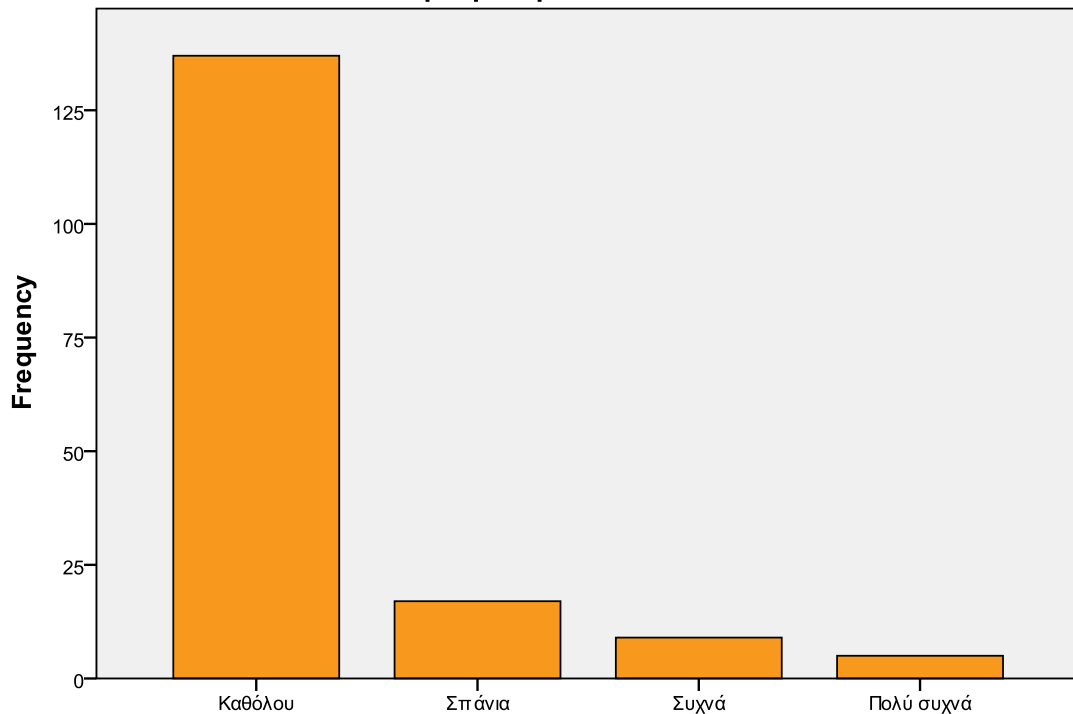
Αναγκάζομαι να λέω ψέματα στην οικογένειά μου σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό μου ή/και την ταυτότητα φύλου μου:

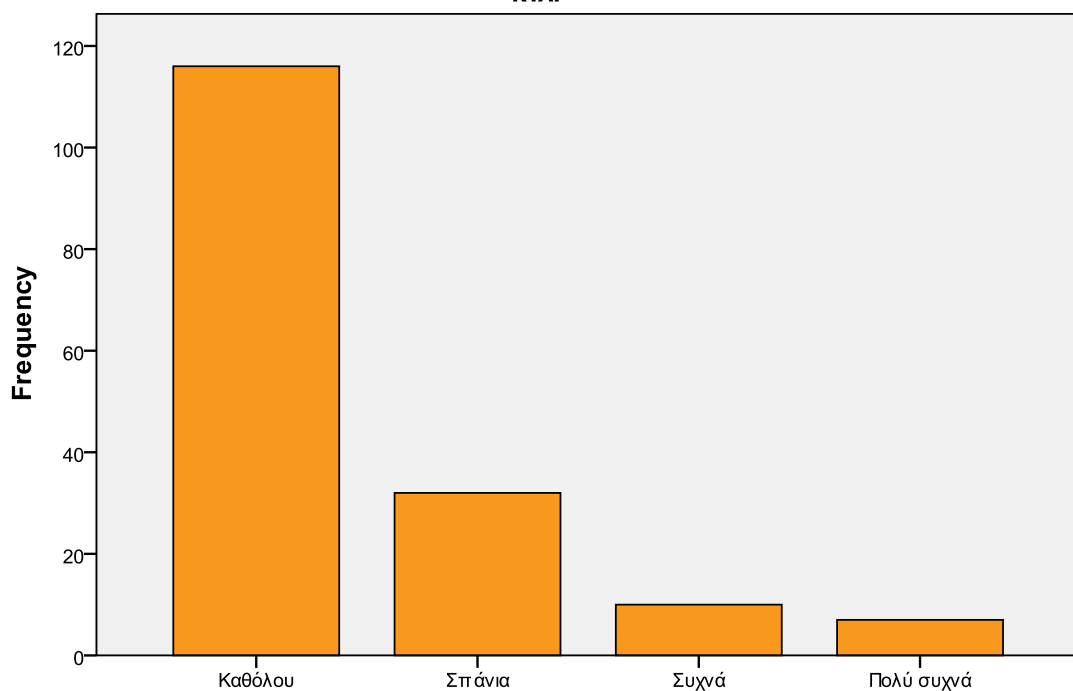
Ένα μέλος της οικογένειάς μου μου είπε να μην αποκαλύψω σε άλλα μέλη της οικογένειας τον σεξουαλικό προσανατολισμό μου ή/και την ταυτότητα φύλου μου:

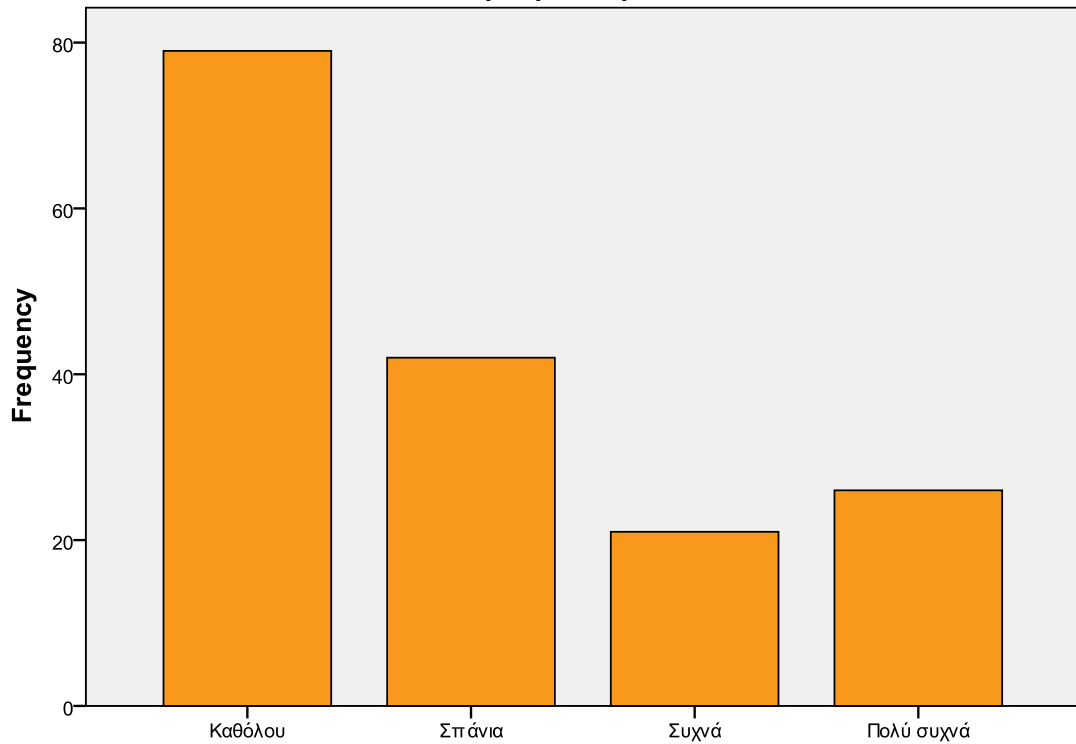
Ένα μέλος της οικογένειάς μου με πίεσε να μιλήσω για τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή/και την ταυτότητα φύλου μου, προτού να είμαι έτοιμος-η-ο να μιλήσω για αυτό:

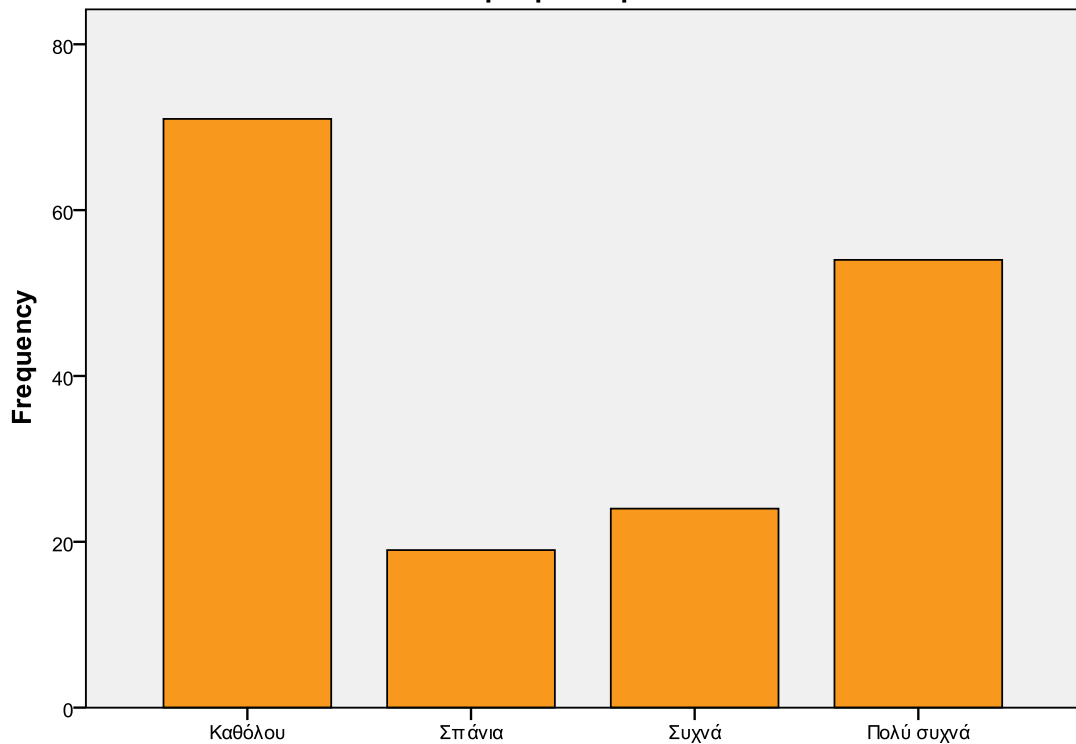
Μετά την αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου, με έχουν αποκλείσει από την παρέα μαζί τους άτομα με τα οποία είχα στενή φιλική σχέση/συναναστρεφόμεν συχνά/είμαστε συνάδελφοι/συμφοιτητές κτλ:

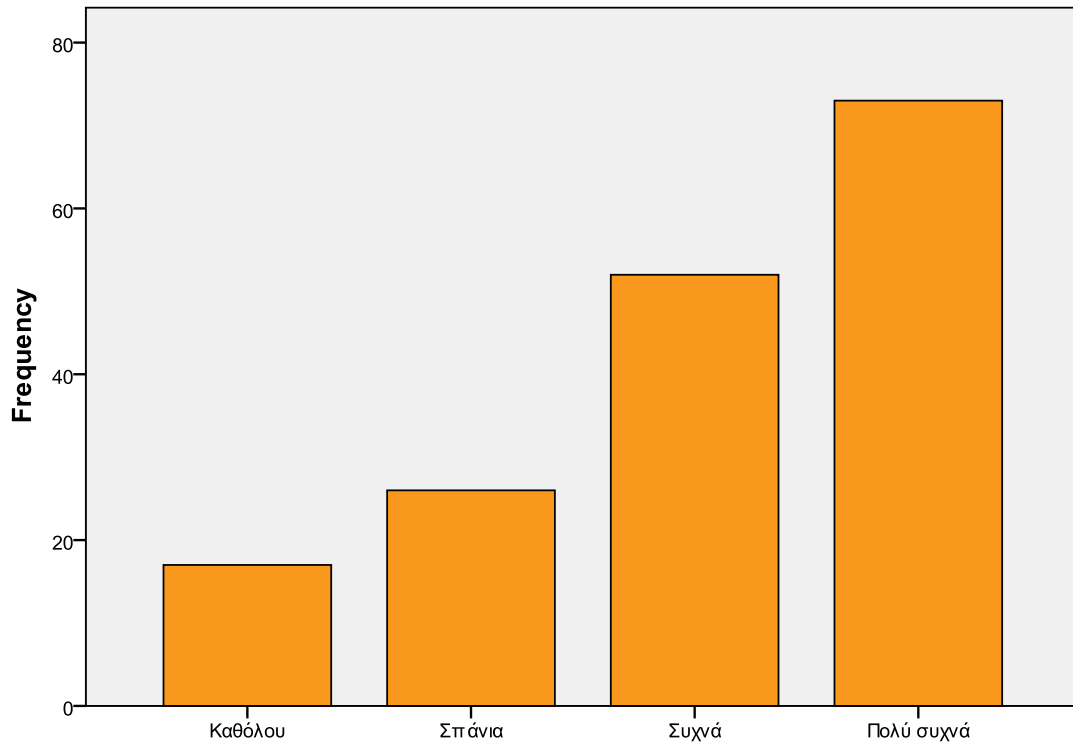
Η μητέρα μου δεν αποδέχεται τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή/και την ταυτότητα φύλου μου:

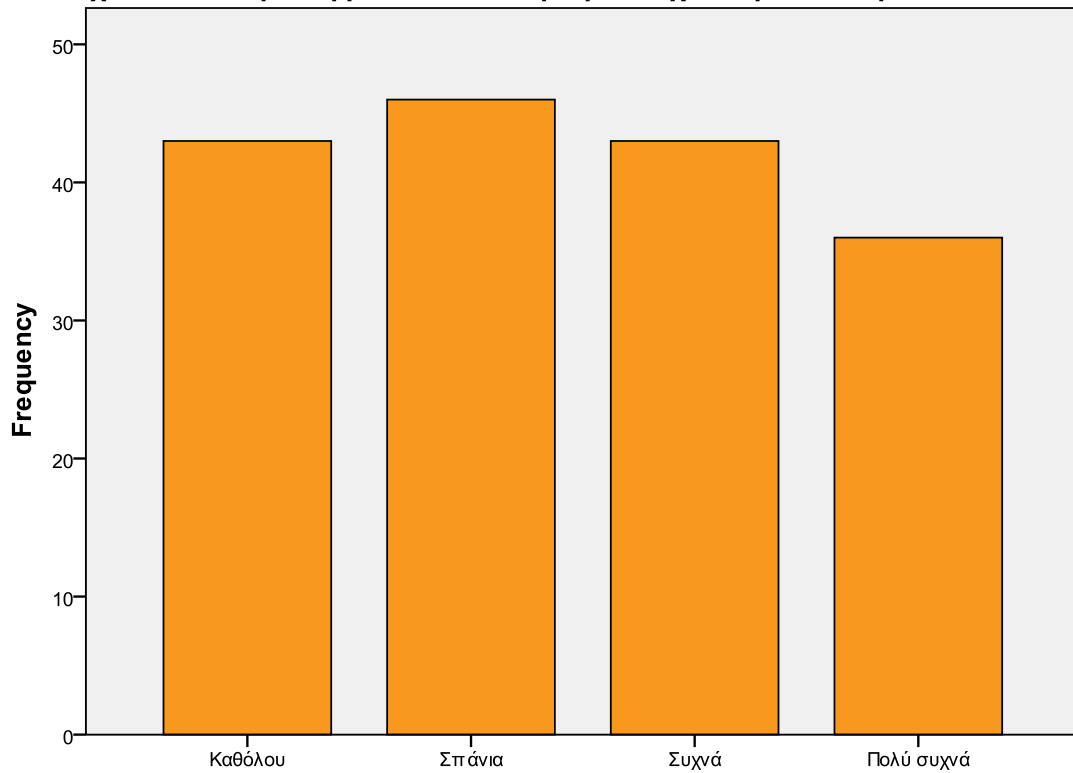
Ο πατέρας μου δεν αποδέχεται τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή/και την ταυτότητα φύλου μου:

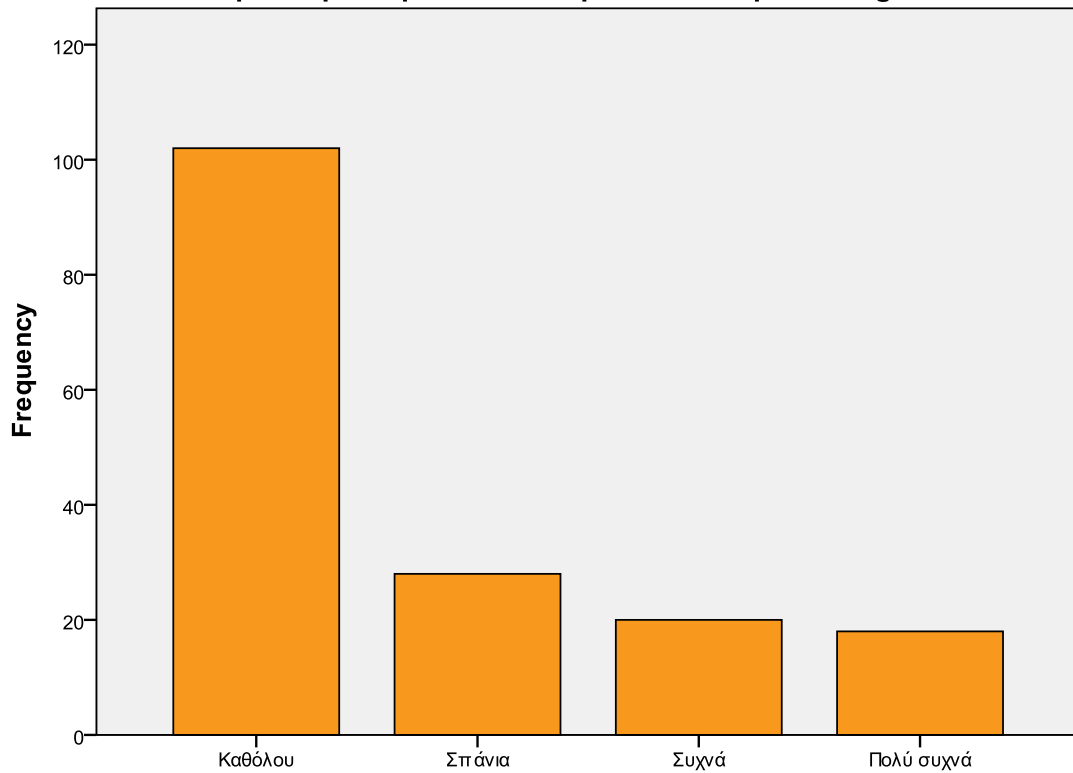
Έχω ακούσει μέλος της οικογένειάς μου να κάνει αρνητικά σχόλια για τα άτομα ΛΟΑΤ:

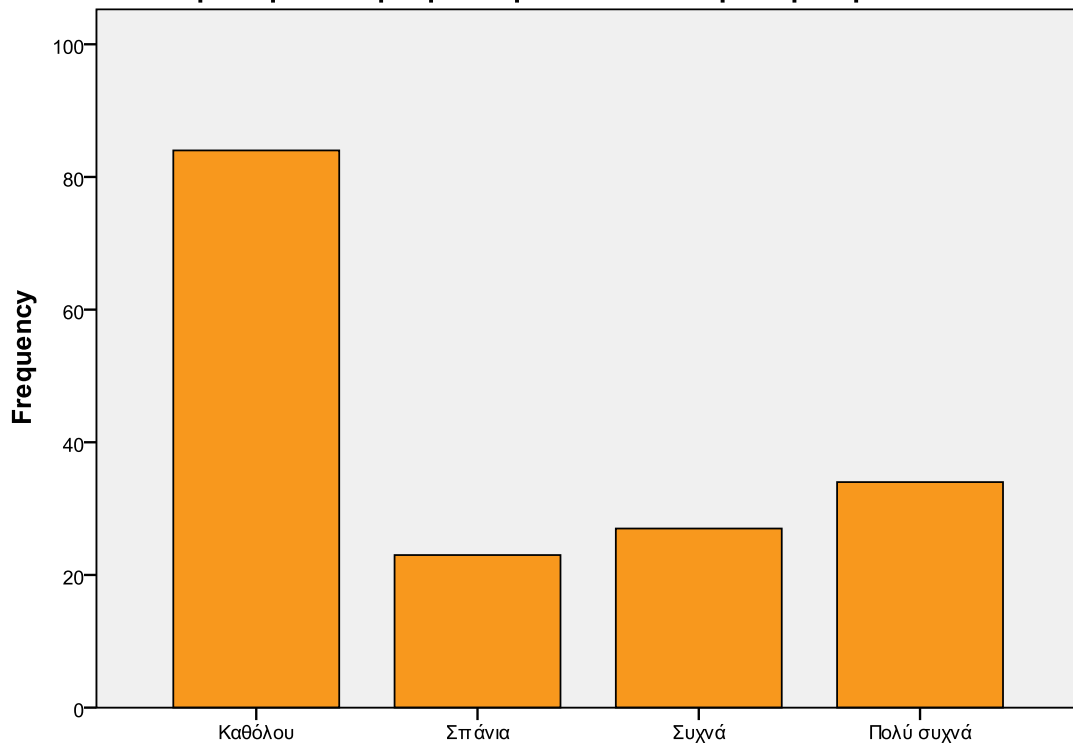
Έχω ακούσει φίλο/η μου να κάνει αρνητικά σχόλια για τα άτομα ΛΟΑΤ:

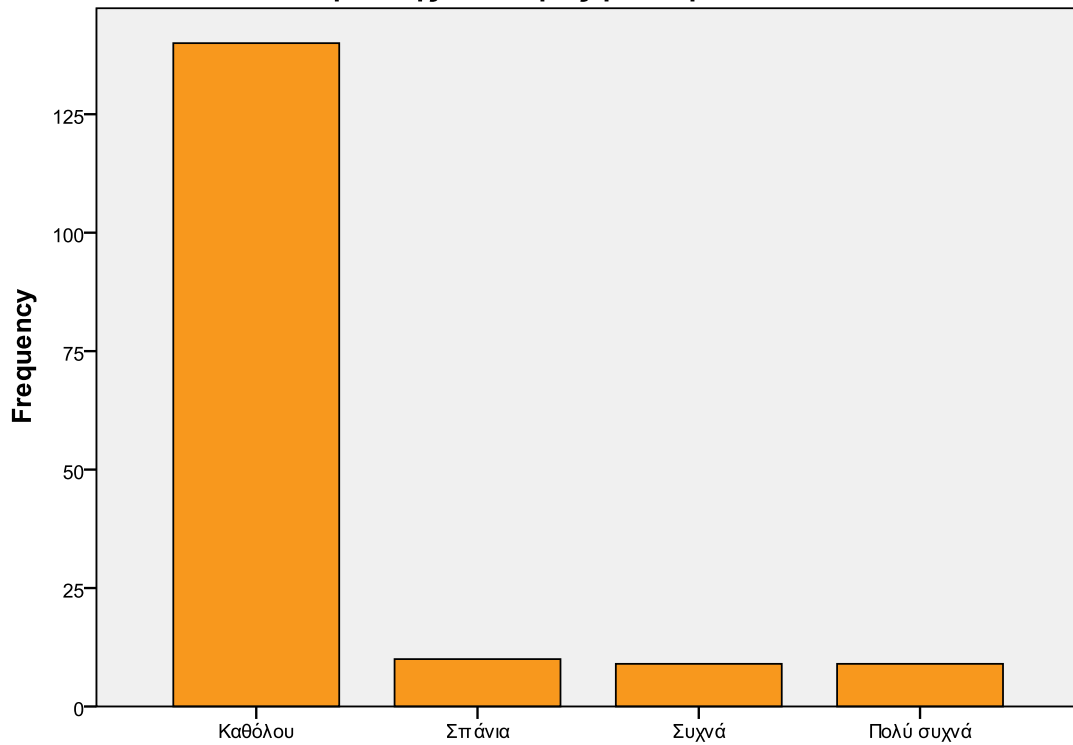
Η οικογένειά μου προσπαθεί να με κάνει cis ή/και straight:

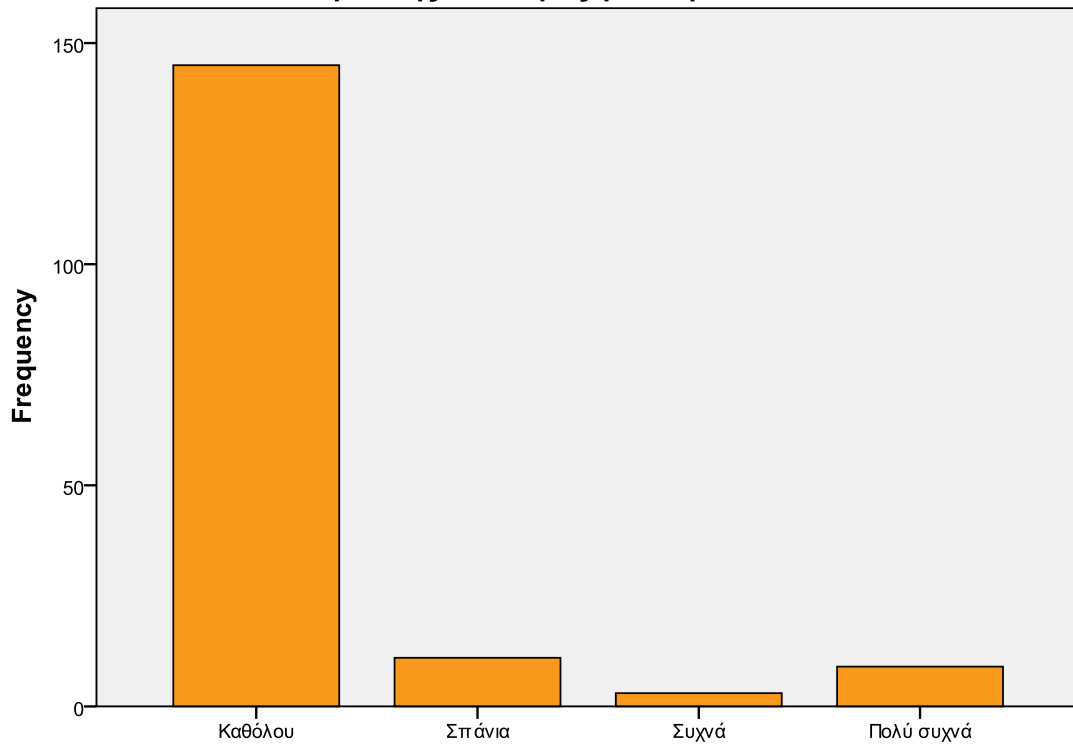
Μέλος της οικογένειάς μου μού είπε ότι ο σεξουαλικός μου προσανατολισμός μου ή/και η ταυτότητα φύλου μου είναι απλά μια «φάση»:

Χρειάστηκε να αλλάξω σπίτι, εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού μου ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

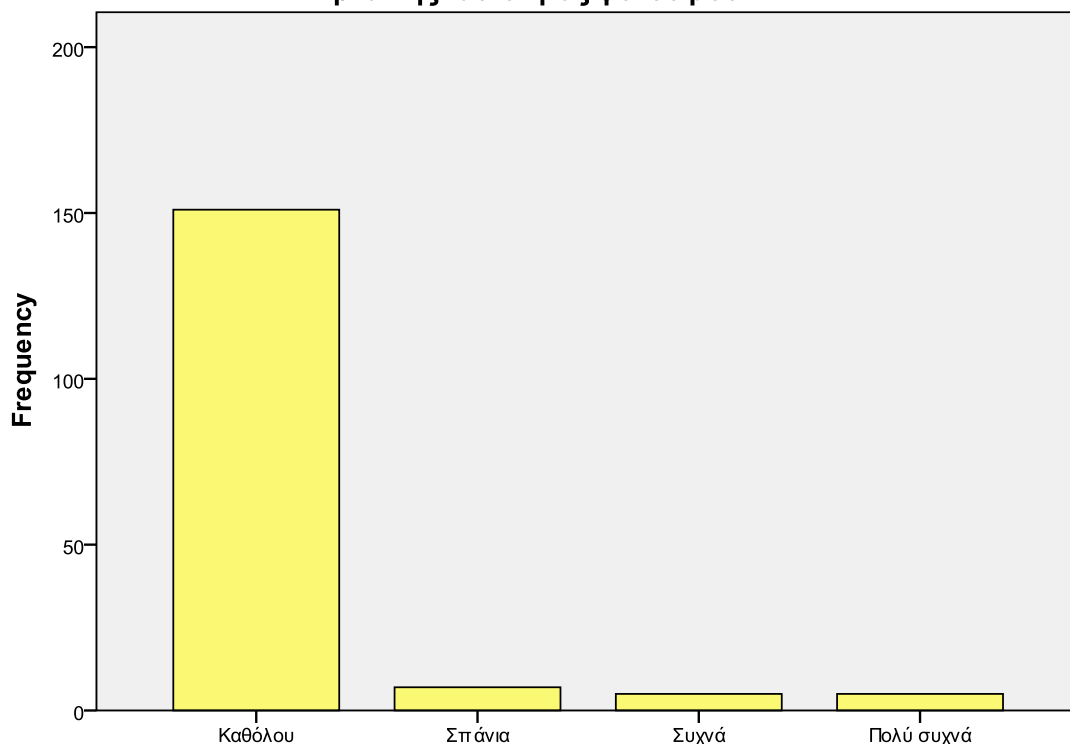
Χρειάστηκε να αλλάξω γειτονιά, εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού μου ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

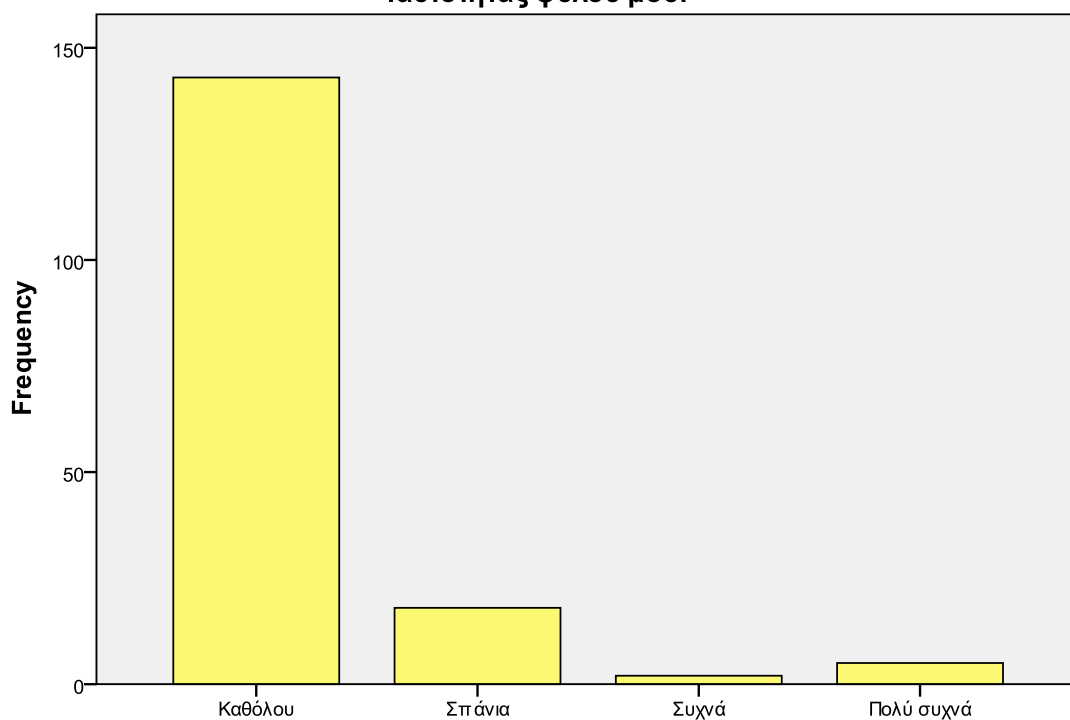

Κοινότητα-Εργασία-Εκπαίδευση (Q24-Q37)

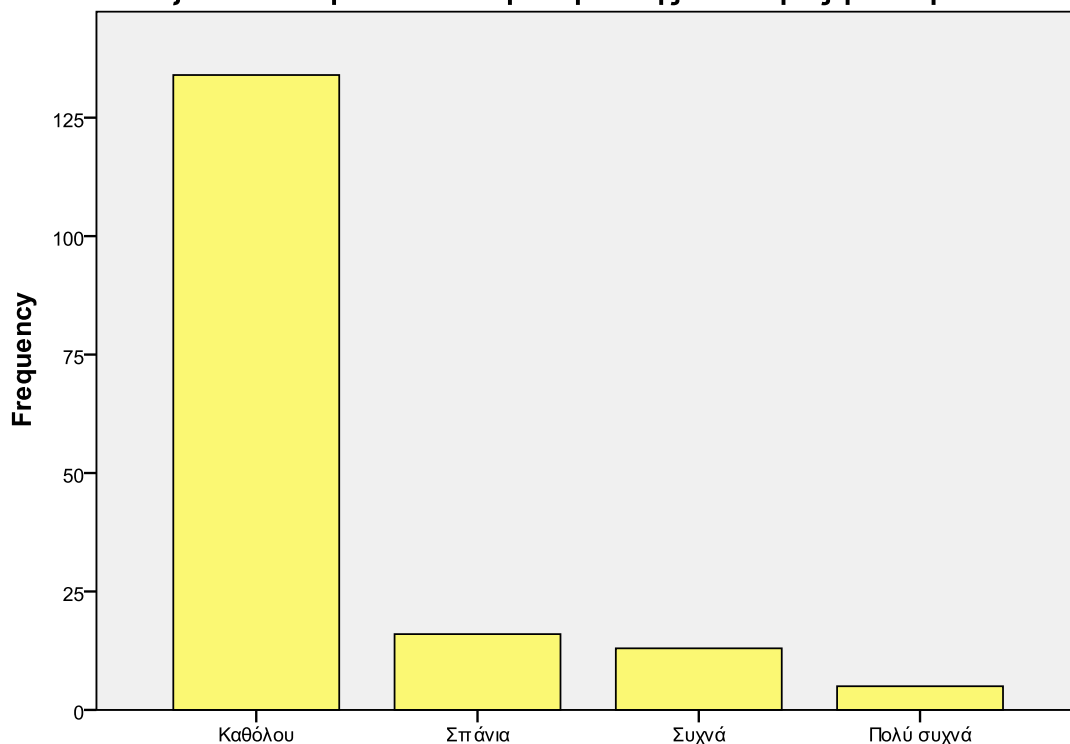
Χρειάστηκε να αλλάξω δουλειά, εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού μου ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

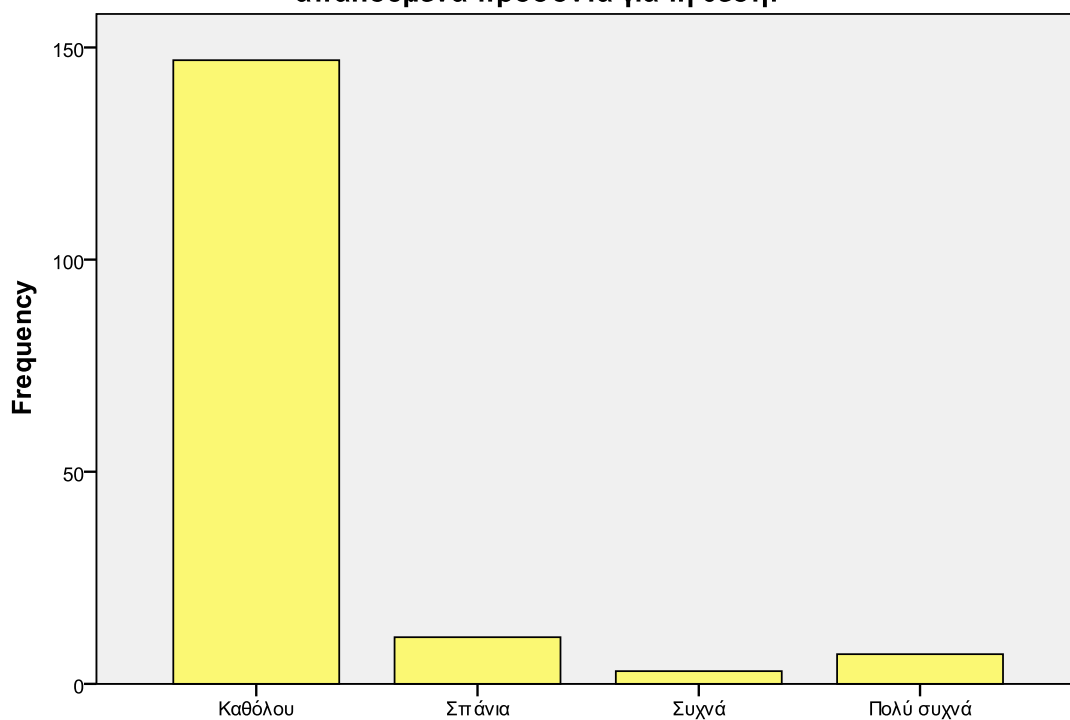
Με έχουν αποκλείσει από κάποιον οργανισμό (π.χ. μια θρησκευτική ομάδα, μια αθλητική ομάδα κτλ) εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

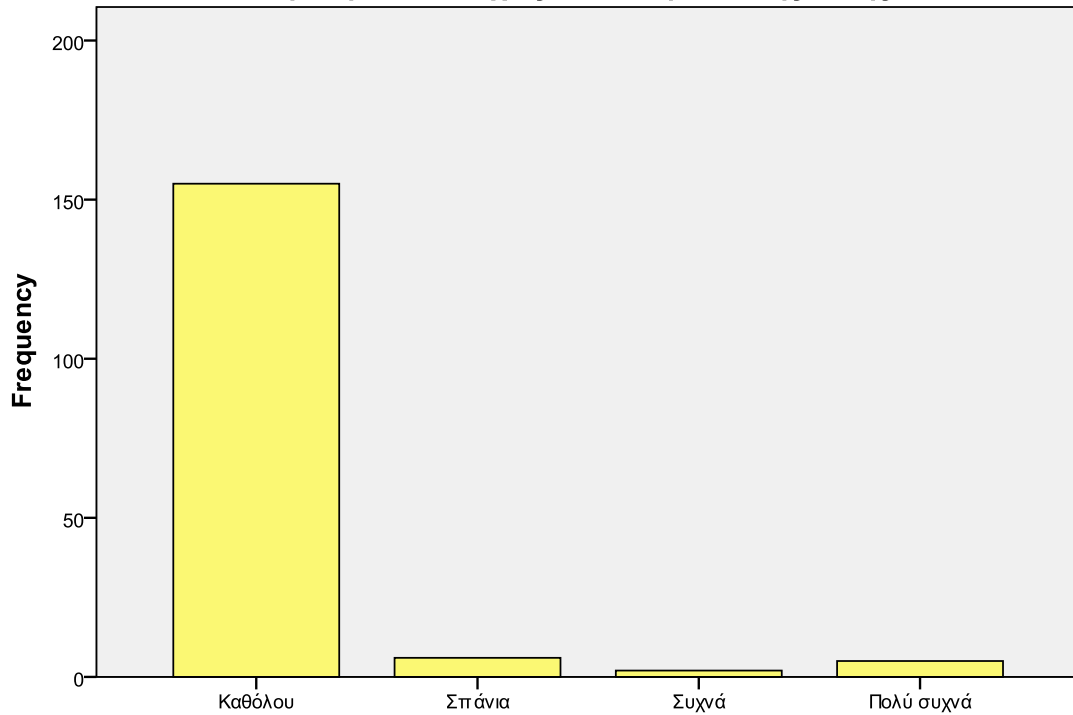
Μου έχουν φερθεί μη ισότιμα και μη δίκαια επόπτες μου ή καθηγητές μου εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

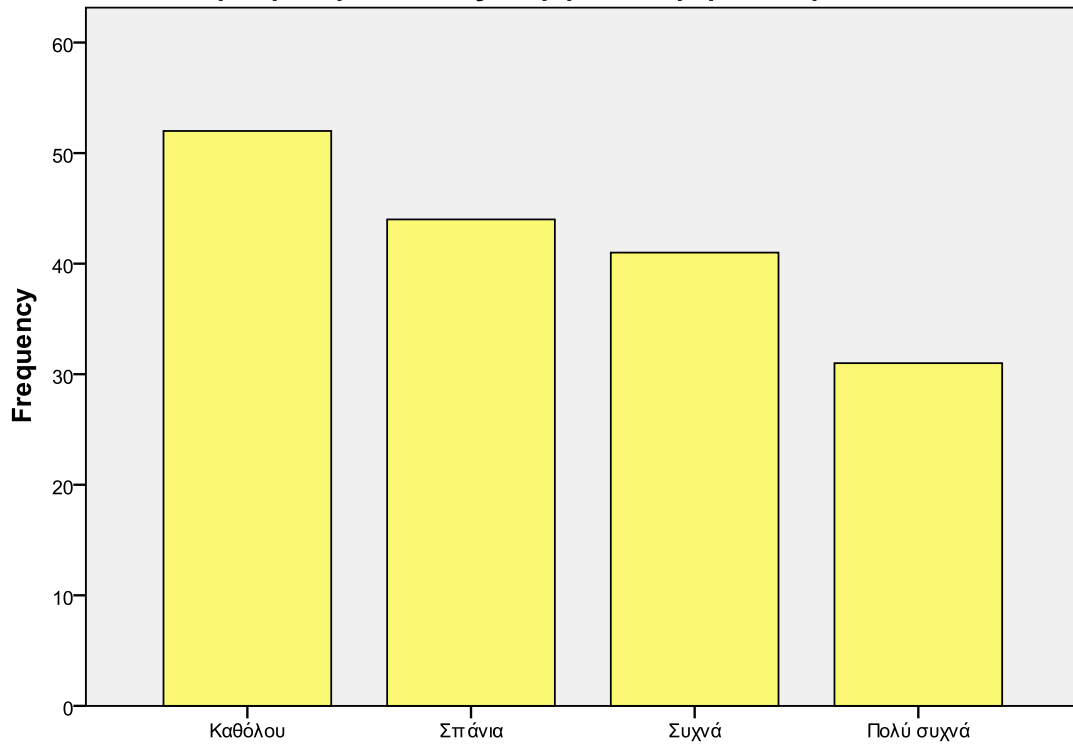
Μου έχουν αρνηθεί την πρόσληψη/την προαγωγή σε δουλειά, εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου και παρότι είχα τα απαιτούμενα προσόντα για τη θέση:

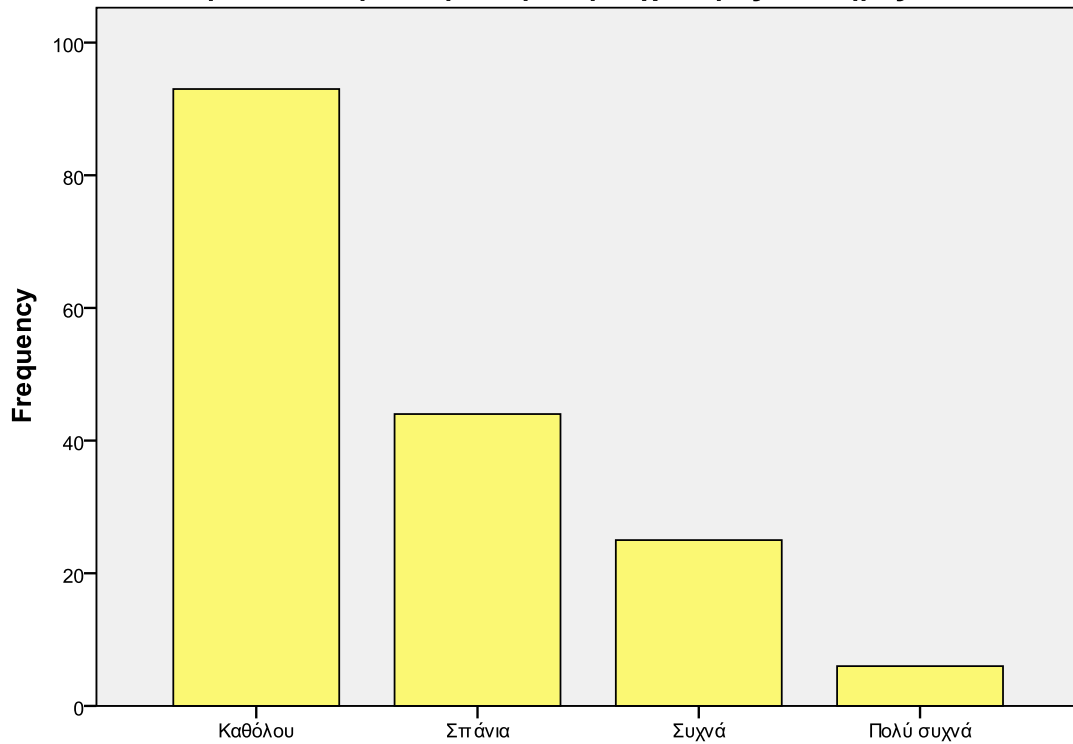
Με έχουν απολύσει από εργασία, εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου και παρότι ήμουν αποδοτικός-ή-ό και ανταποκρινόμενος επιτυχώς στα καθήκοντα της θέσης:

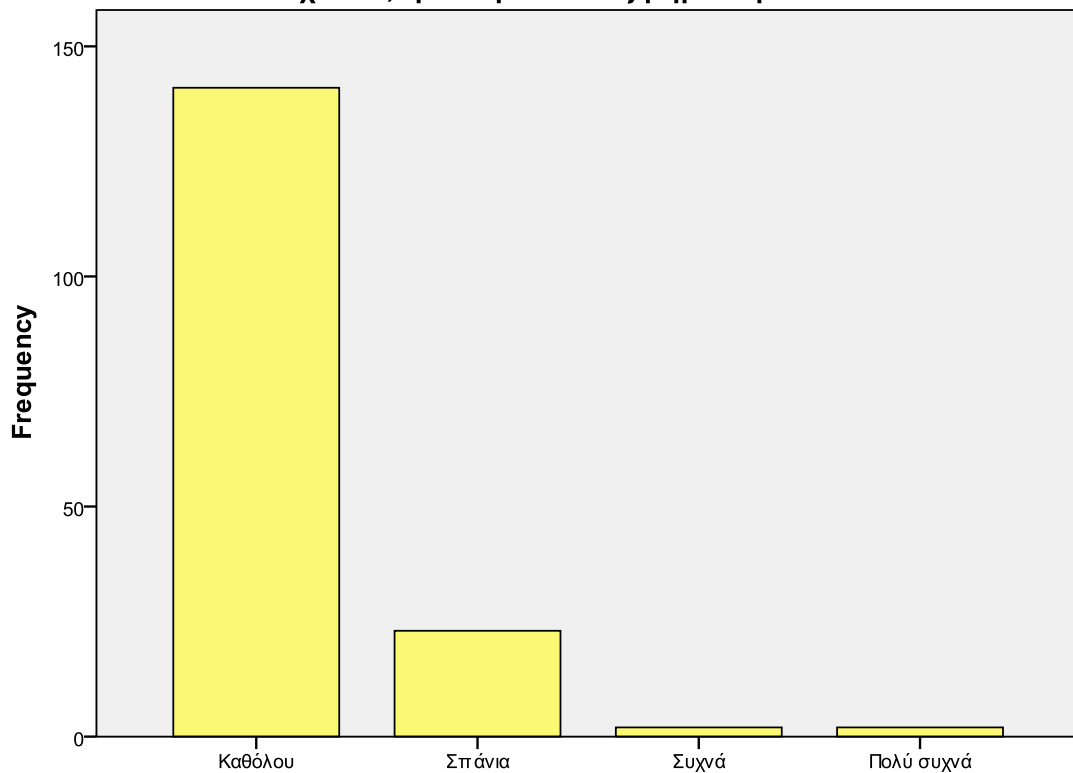
Δυσκολεύομαι να βρω ανθρώπους σαν κι εμένα να παρουσιάζονται στην τηλεόραση, σε ταινίες, σε βιβλία, στην μουσική κτλ:

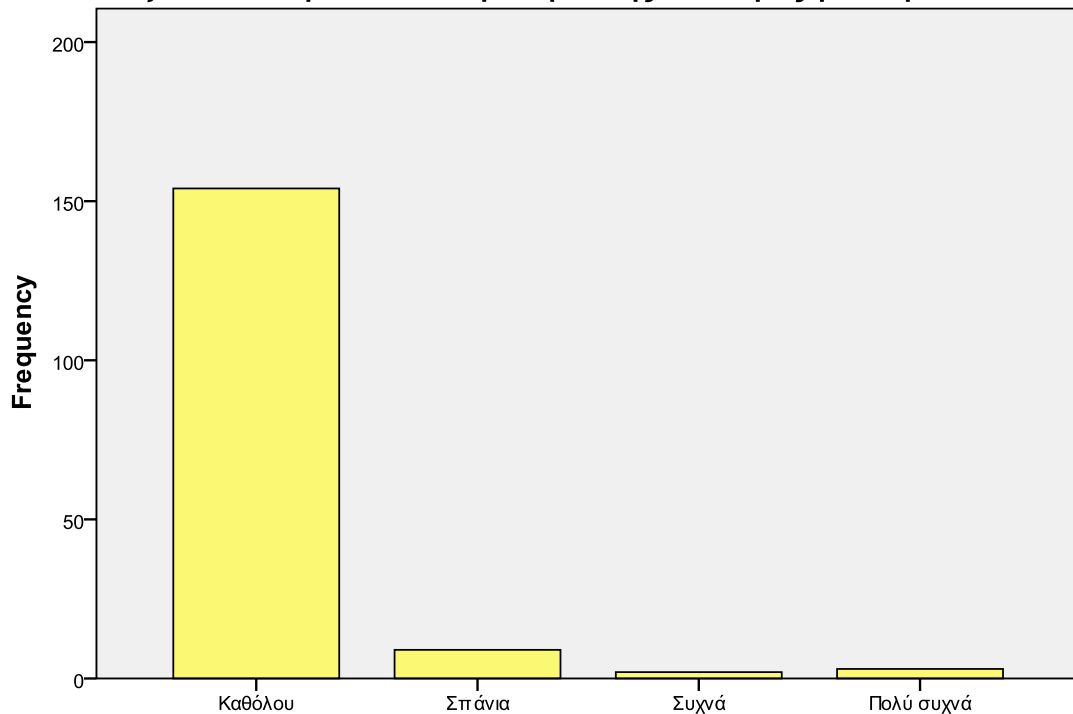
Στο σχολείο, άκουσα πολλά πράγματα για τυχόν ΛΟΑΤ ταυτότητα σημαντικών ανθρώπων στην ιστορία, την λογοτεχνία ή τις επιστήμες:

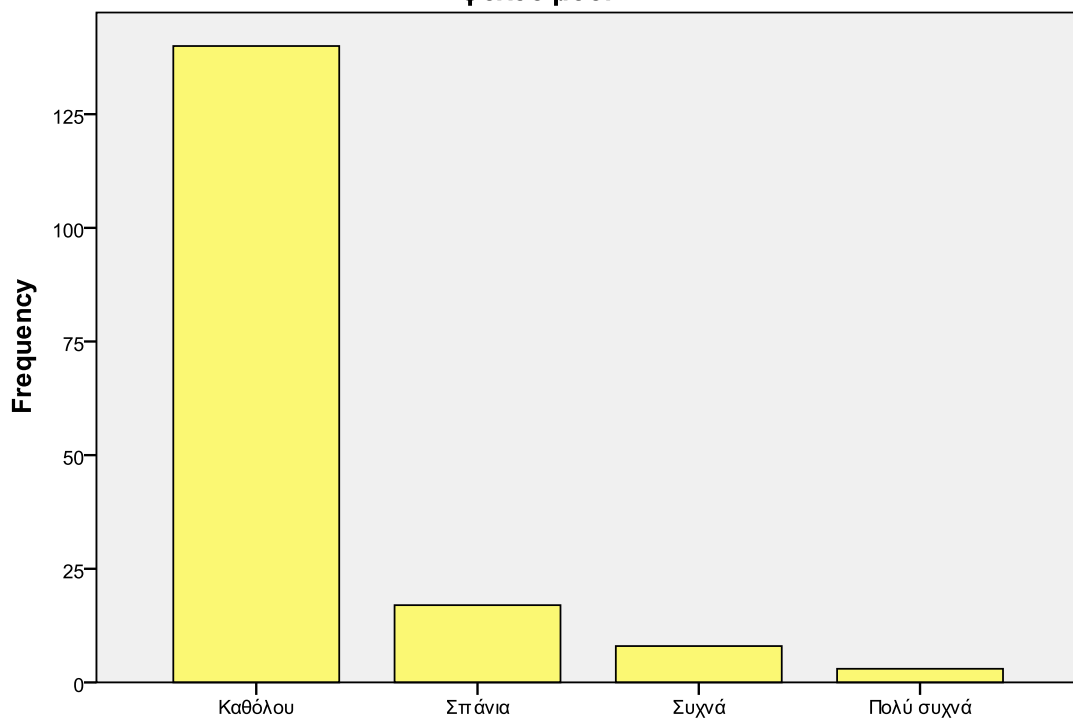
Στο σχολείο, έμαθα για ΛΟΑΤ ζητήματα γενικά:

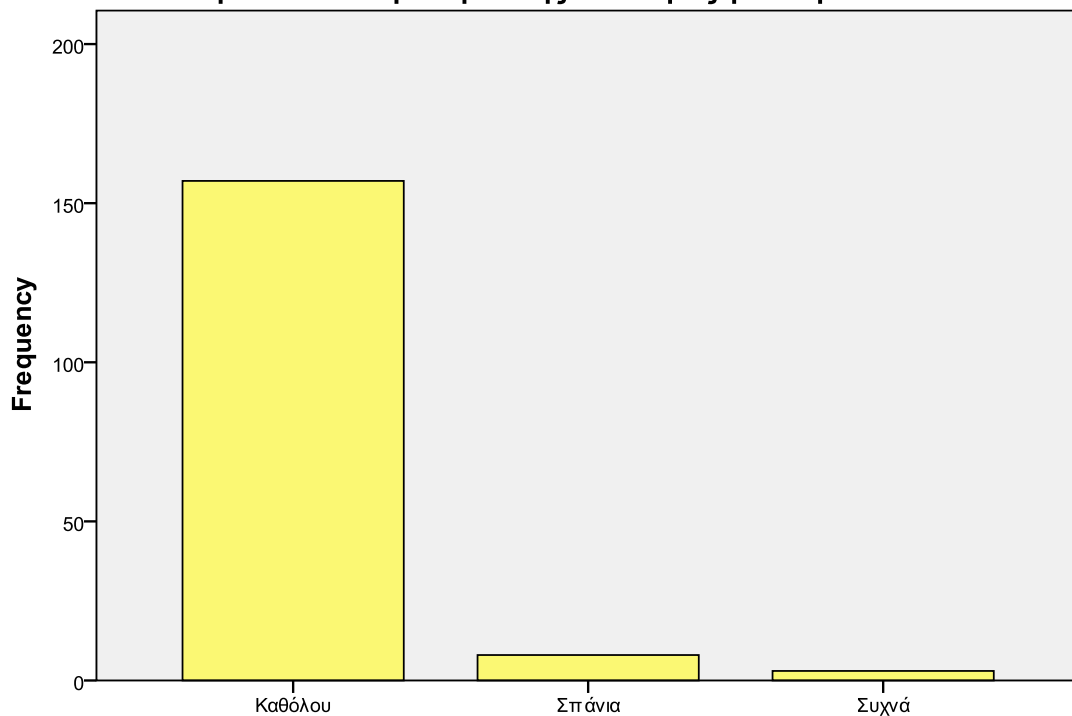
Μου έχουν αρνηθεί τη στέγαση ή έχω δεχτεί κακομεταχείριση από ιδιοκτήτη ή διαχειριστή σπιτιού ή από οργανισμό στέγασης (π.χ. εστία ή ξενώνα) εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

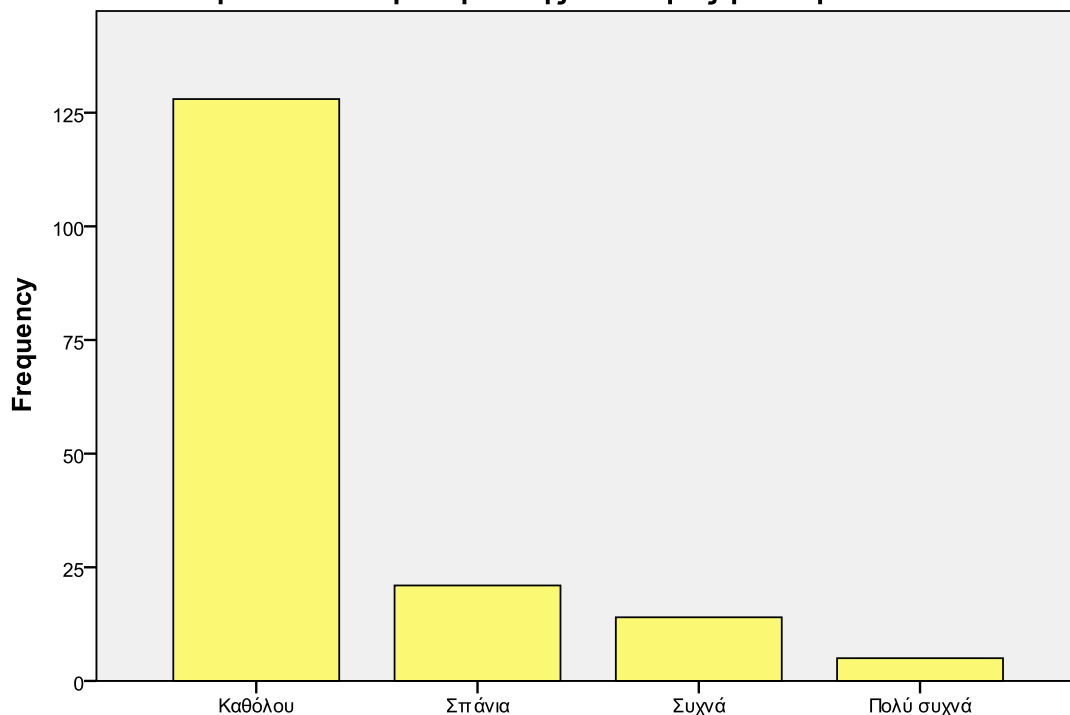
Μου έχουν αρνηθεί ή έχω λάβει κατώτερης ποιότητας υπηρεσίες σε μια επιχείρηση εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

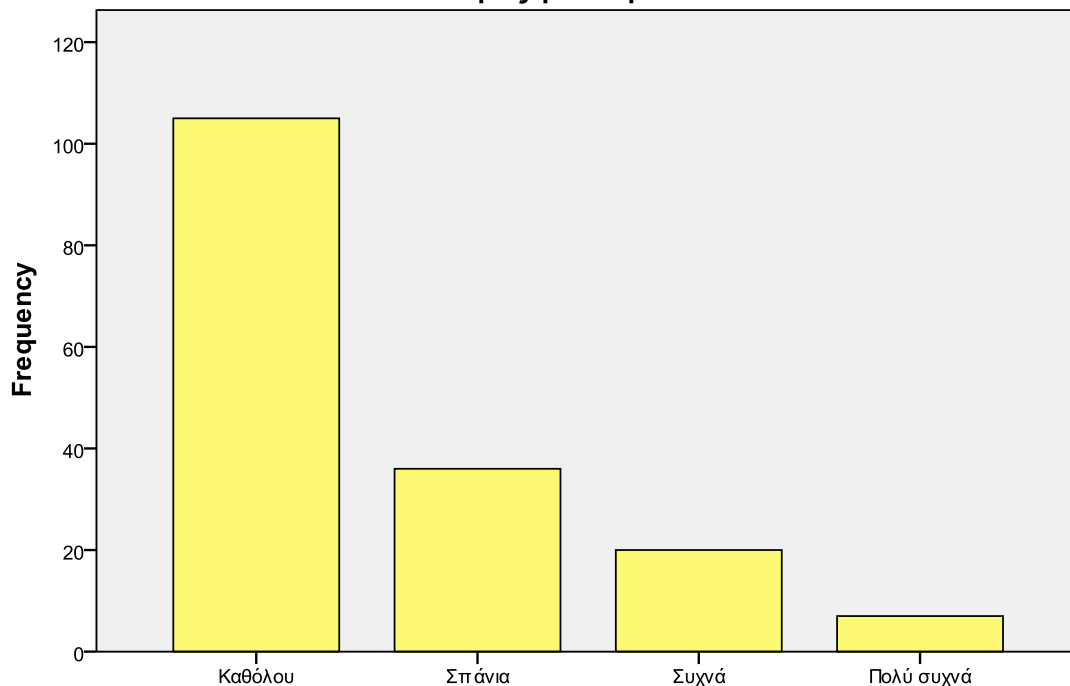
Σε χώρο εστίασης (π.χ. καφετέρια, εσπαστόριο κτλ), έχει τύχει να μου αρνηθούν την είσοδο ή/και να μου ζητήσουν να αποχωρήσω, εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

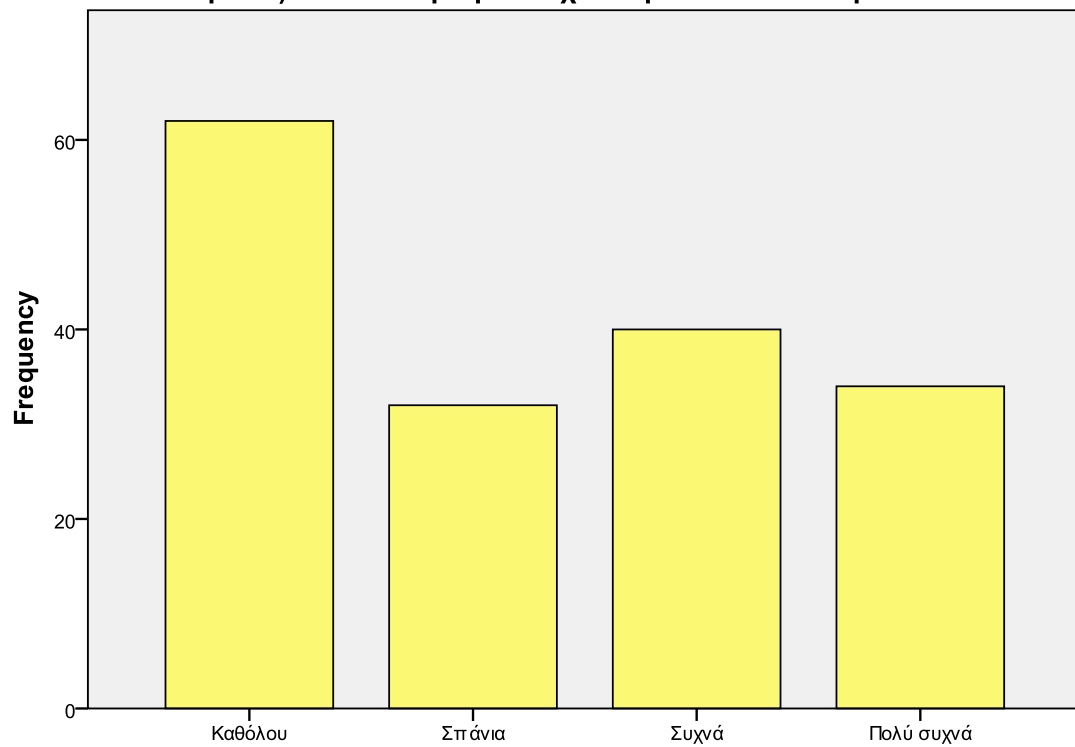
Σε μέσα μαζικής μεταφοράς, έχει τύχει να μου μιλήσει προσβλητικά κάποιος συνεπιβάτης μου, χωρίς να τον προκαλέσω, εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

Σε μέσα μαζικής μεταφοράς, έχει τύχει συνεπιβάτης μου να με σχολιάζει σε άλλους συνεπιβάτες αρνητικά και προσβλητικά ή να με κοιτά υποτιμητικά, χωρίς να τον προκαλέσω, εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

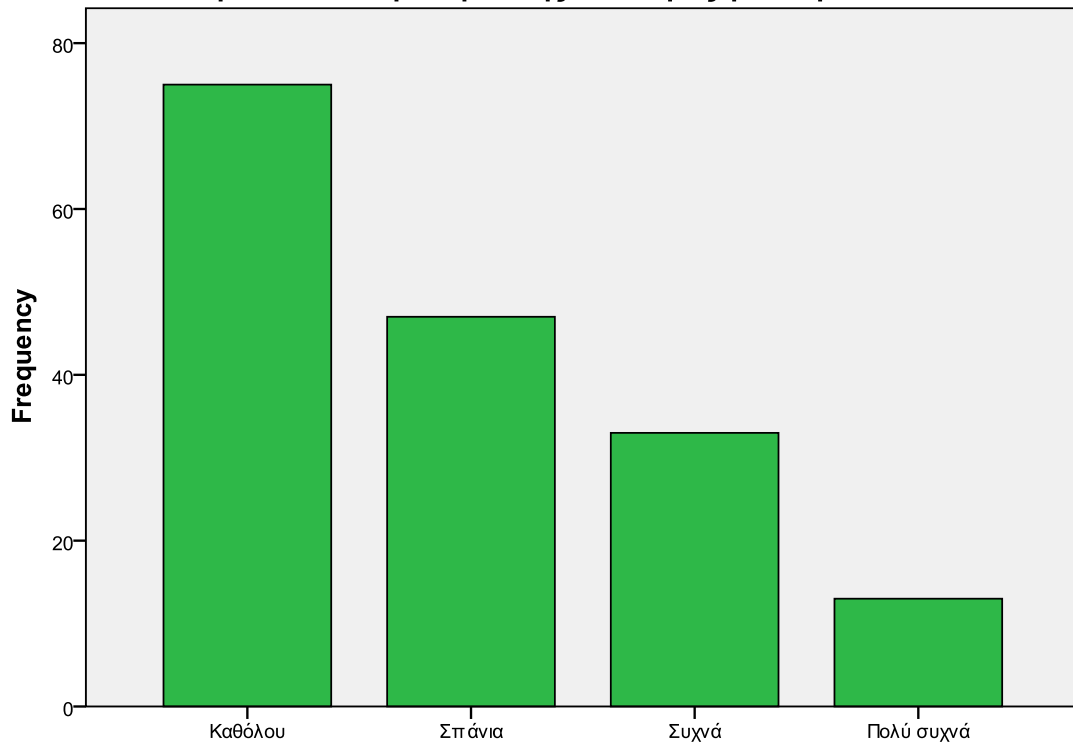
Έχω ακούσει μέλος ομάδας όπου ανήκω (π.χ. αθλητική, πολιτιστική, θρησκευτική ομάδα) να κάνει αρνητικά σχόλια για τα ΛΟΑΤ άτομα

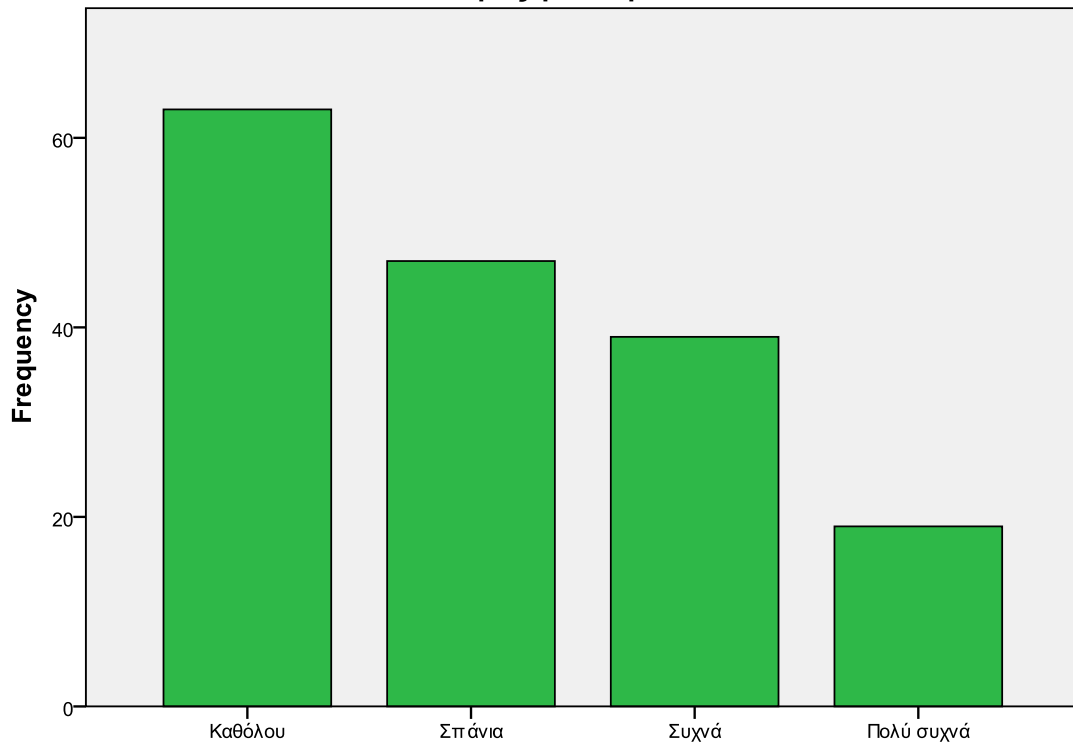

Μορφές Βίας (Q38-Q48)

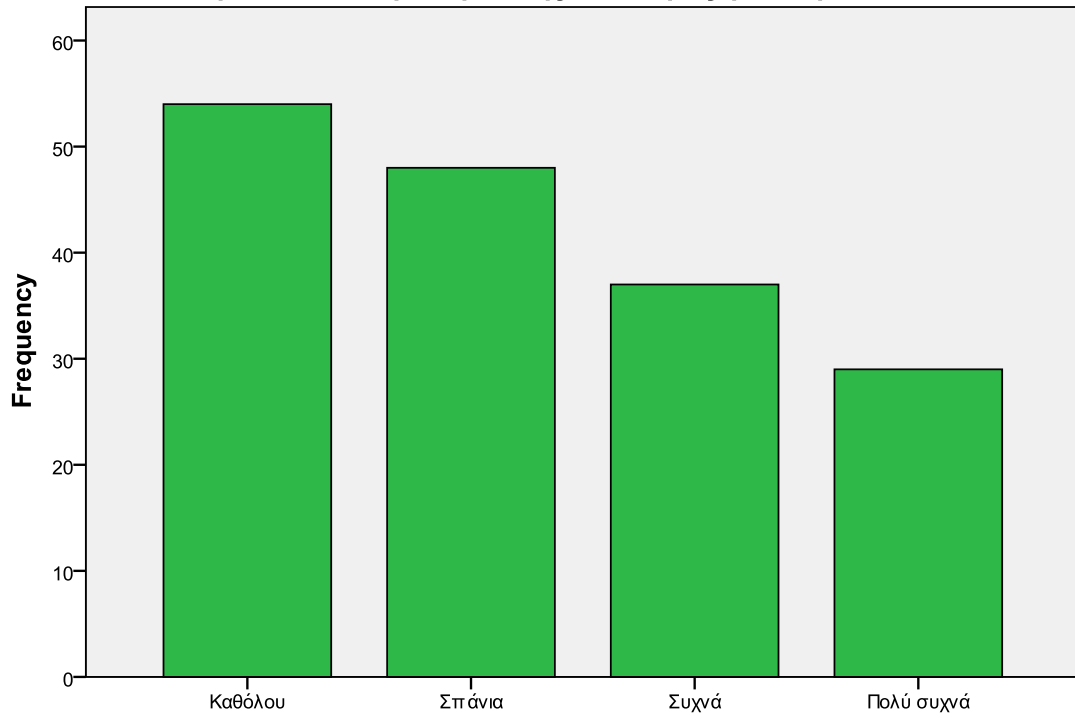
Με έχουν κακοποιήσει λεκτικά ή με έχουν υβρίσει λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

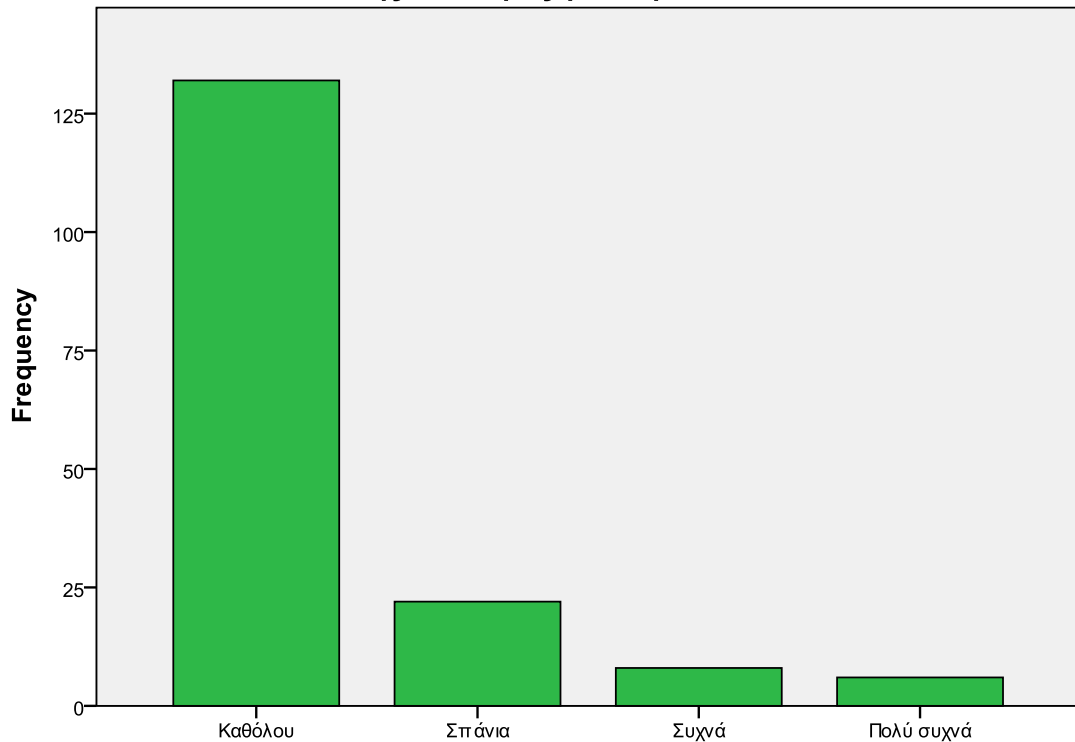
Με έχουν κοροϊδέψει, εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

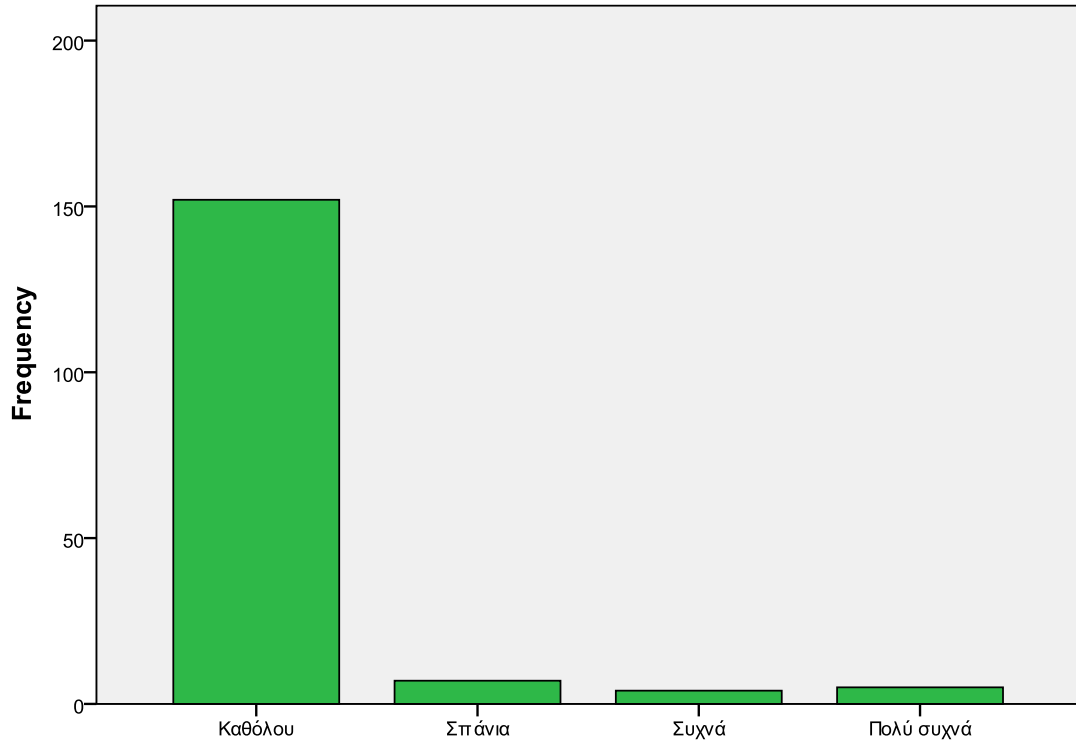
Έχω λάβει ανεπιθύμητη σεξουαλική προσοχή ή μου έχουν θέσει ανάρμοστες ερωτήσεις σχετικά με την σεξουαλική μου ζωή, εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

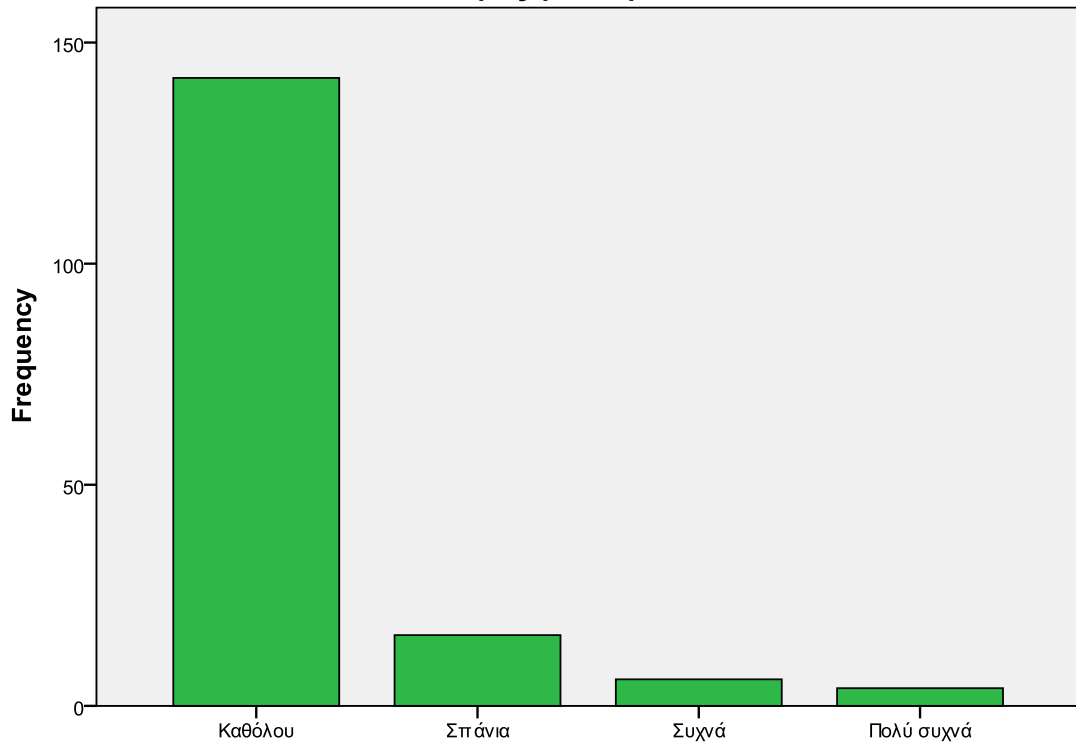
Έχω δεχτεί σωματική επίθεση εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

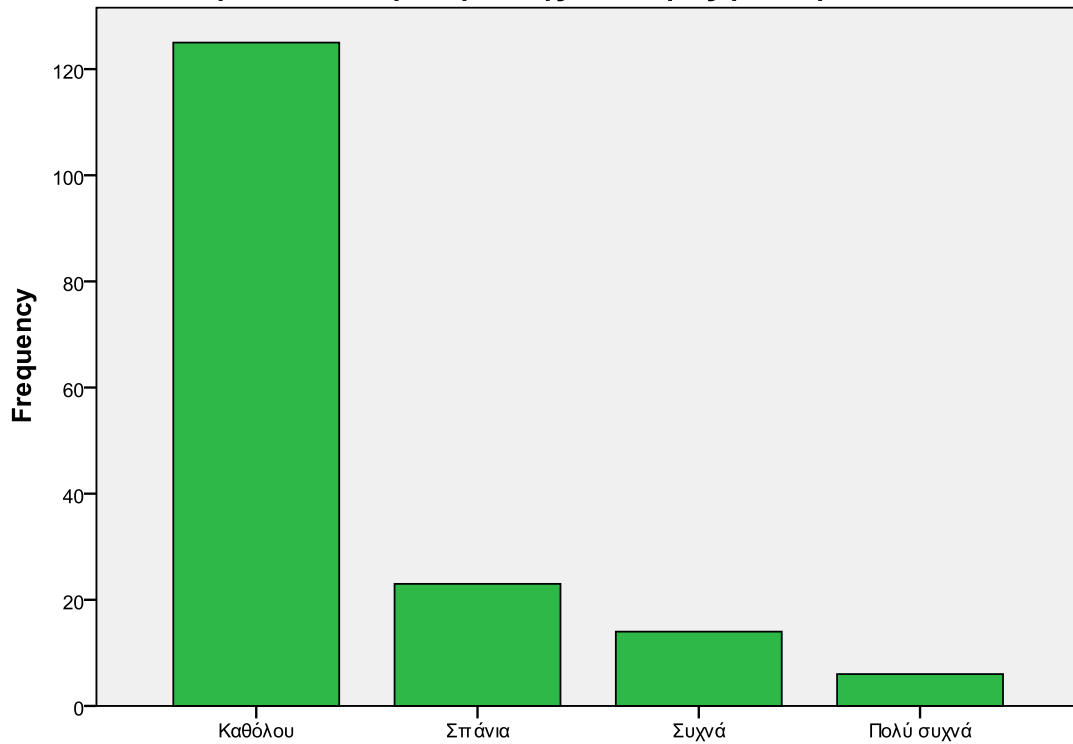
Μου έχουν σκοπίμως καταστρέψει προσωπική ιδιοκτησία εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

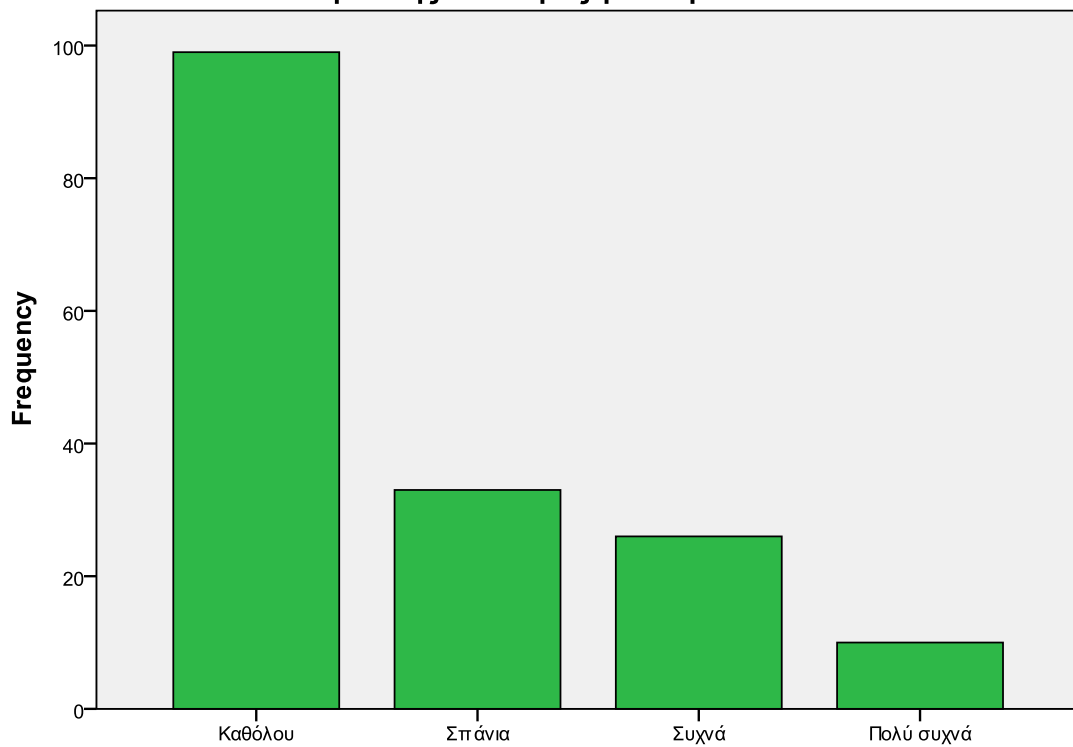
Έχω δεχτεί σεξουαλική βία, εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

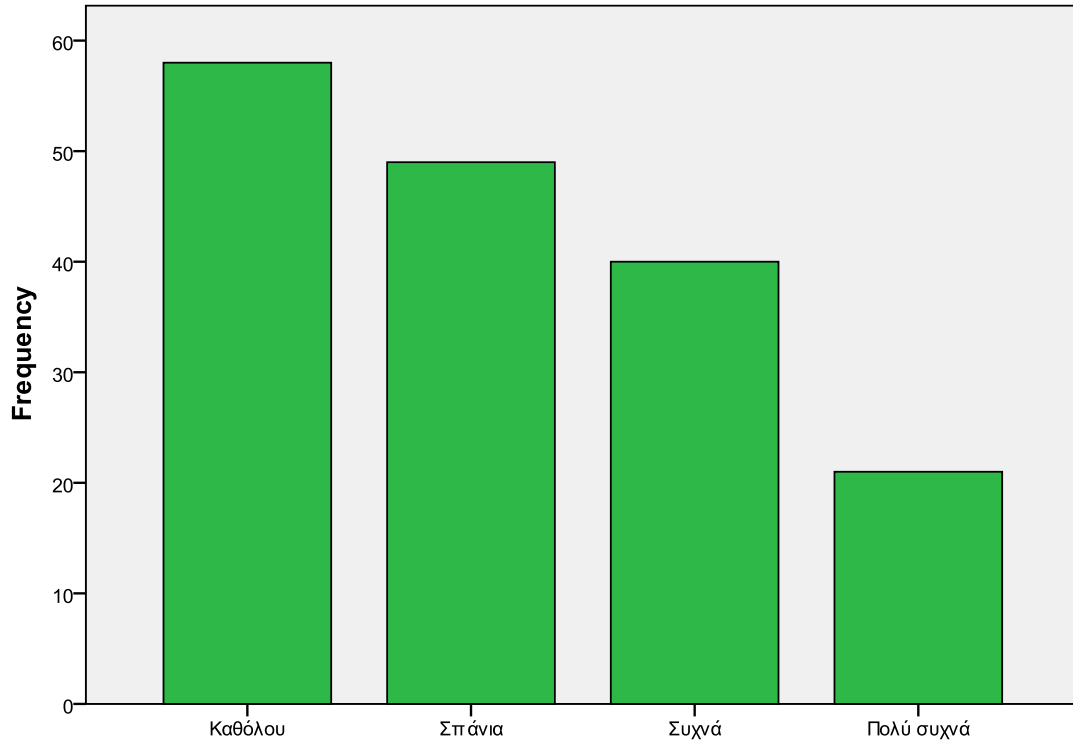
Έχω δεχτεί απειλές για σωματική βλάβη από άλλους εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

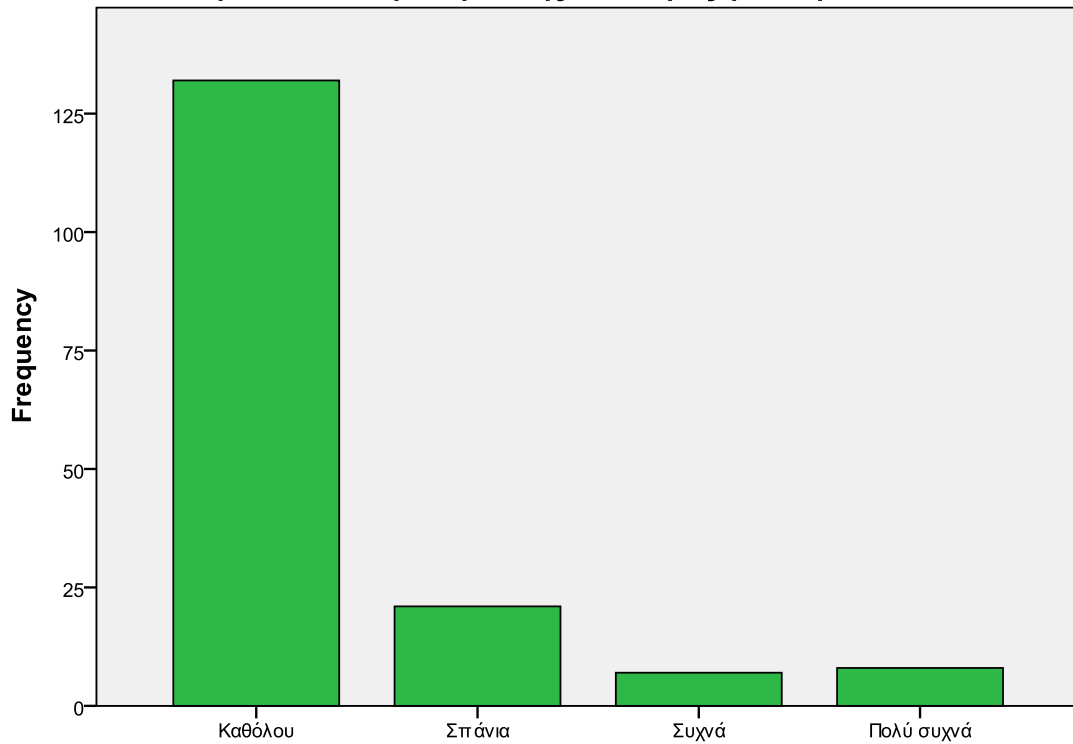
Έχω δεχτεί εκφοβισμό από άλλους εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

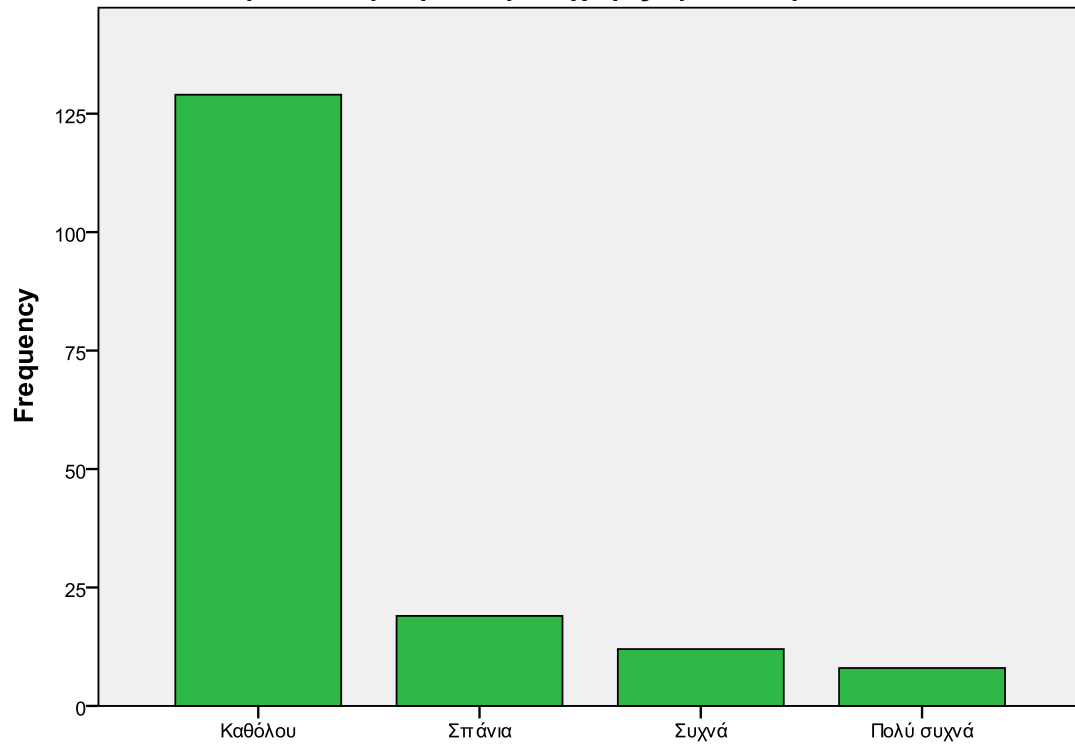
Έχω δει στη σχολή μου/στο χώρο εργασίας μου/στη γειτονιά μου άλλα άτομα ΛΟΑΤ να δέχονται απειλές/εκφοβισμό:

Ερωτική/σεξουαλική σχέση μου τερματίστηκε εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου μου:

Έχω δεχτεί απειλές ότι θα αποκαλύψουν τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή/και την ταυτότητα φύλου μου, χωρίς την άδειά μου:

6.4 Αποτελέσματα συσχετίσεων

Στη συνέχεια κάναμε ελέγχους έτσι ώστε να εξετάσουμε τα ερευνητικά μας ερωτήματα :

1. «Δέχονται διακρίσεις τα άτομα ανάλογα με την ταυτότητα φύλου και το σεξουαλικό τους προσανατολισμό;»

Κάνουμε Ανάλυση Διακύμανσης κατά ένα παράγοντα (One-Way ANOVA) συγκρίνοντας τη μεταβλητή «Φύλο» με τις τέσσερις ποσοτικές μεταβλητές των διακρίσεων (Γενικές Δυσκολίες Οικογενειακό-Στενό Περιβάλλον, Κοινότητα-Εργασία-Εκπαίδευση, και Μορφές Βίας), και τη μεταβλητή «Σεξουαλικός Προσανατολισμός» με τις ίδιες μεταβλητές, καθώς και τον έλεγχο Post Hoc ο οποίος μας βοηθάει να βρούμε που βρίσκονται οι διαφορές μεταξύ των μεταβλητών.

Αυτό που παρατηρούμε από τους ελέγχους αυτούς αρχικά είναι ότι σχετίζεται σημαντικά το Φύλο με τις Γενικές Δυσκολίες ($F=26,83$, $p<0,05$), με το Οικογενειακό-Στενό Περιβάλλον ($F=6,67$, $p<0,05$), με την Κοινότητα-Εργασία-Εκπαίδευση ($F=5,92$, $p<0,05$), και με τις Μορφές Βίας ($F=4,69$, $p<0,05$).

Ξεκινώντας με την μεταβλητή «Φύλο» παρατηρούμε από τον πίνακα των μέσων τιμών, πως οι trans άνδρες είναι αυτοί που έχουν συγκεντρώσει το πιο υψηλό μέσο όρο και βλέποντας τα αποτελέσματα του post hoc test αντιλαμβανόμαστε τις διαφορές που έχουν οι trans άνδρες σχετικά με τις άλλες ταυτότητες φύλου. Λόγω χαμηλού δείγματος έπρεπε να αφαιρέσουμε από την ανάλυση, τη μεταβλητή trans γυναίκες και genderfluid.

Πιο αναλυτικά, στις Γενικές Δυσκολίες (πίνακας 1.α) παρατηρούμε ότι η κατηγορία cis γυναίκα και cis άνδρας και «προτιμώ να μην απαντήσω» έχουν μεγάλη διαφορά στο μέσο όρο σχετικά με τις άλλες δύο κατηγορίες (trans άνδρας και non-binary) , με την κατηγορία trans άνδρας να έχει τον πιο υψηλό.

Πίνακας 1.α – Ομάδες κατά Tukey – μέσες τιμές των κατηγοριών

Γενικές Δυσκολίες

Tukey HSD^{a,b}

Φύλο	N	Subset for alpha = 0.05	
		1	2
Cis γυναίκα	82	10,54	
Cis άνδρας	56	11,05	
Προτιμώ να μην απαντήσω	5	12,00	
Non-binary (Εκτός διπόλου)	12		18,25
Trans άνδρας	10		22,00
Sig.		,897	,143

Στον πίνακα 1.β που αφορά τις διακρίσεις στο Οικογενειακό-Στενό Περιβάλλον βλέπουμε ότι τη μεγαλύτερη διαφορά στο μέσο όρο έχει η κατηγορία non binary. Μεγάλο μέσο όρο εξακολουθεί να έχει και η κατηγορία trans άνδρας.

Πίνακας 1.β - Ομάδες κατά Tukey – μέσες τιμές των κατηγοριών

Οικογενειακό-Στενό Περιβάλλον

Tukey HSD^{a,b}

Φύλο	N	Subset for alpha = 0.05	
		1	2
Cis γυναίκα	80	9,91	
Προτιμώ να μην απαντήσω	5	10,40	
Cis άνδρας	55	10,74	
Trans άνδρας	10	17,20	17,20
Non-binary (Εκτός διπόλου)	12		18,91
Sig.		,066	,971

Στην κατηγορία με τις διακρίσεις σε Κοινότητα Εργασία και εκπαίδευση βλέπουμε τους trans άνδρες αυτή τη φορά να έχουν τον υψηλότερο μέσο όρο (πίνακας 1.γ).

Πίνακας 1.γ - Ομάδες κατά Tukey – μέσες τιμές των κατηγοριών

Κοινότητα-Εργασία-Εκπαίδευση

Tukey HSD^{a,b}

Φύλο	N	Subset for alpha = 0.05	
		1	2
Cis γυναίκα	82	9,15	
Προτιμώ να μην απαντήσω	5	9,40	
Cis άνδρας	56	10,00	10,00
Non-binary (Εκτός διπόλου)	12	14,66	14,66
Trans άνδρας	10		15,40
Sig.		,061	,070

Στον πίνακα 1.δ όπου αφορά τις Μορφές Βίας βλέπουμε μεγαλύτερη διαφορά μέσων όρων ανάμεσα στις τέσσερις πρώτες κατηγορίες και στην πέμπτη που είναι ξανά οι trans άνδρες.

Πίνακας 1.δ - Ομάδες κατά Tukey – μέσες τιμές των κατηγοριών

Μορφές Βίας

Tukey HSD^{a,b}

Φύλο	N	Subset for alpha = 0.05	
		1	2
Cis γυναίκα	82	5,48	
Προτιμώ να μην απαντήσω	5	7,20	7,20
Cis άνδρας	56	7,33	7,33
Non-binary (Εκτός διπόλου)	12	10,75	10,75
Trans άνδρας	10		13,20
Sig.		,247	,138

Για τη μεταβλητή «Σεξουαλικός Προσανατολισμός» βλέπουμε ότι σχετίζεται σημαντικά με τις Γενικές Δυσκολίες ($F=5,97$, $p<0,05$), με το Οικογενειακό-Στενό

Περιβάλλον ($F=12,19$, $p<0,05$), με την Κοινότητα-Εργασία-Εκπαίδευση ($F=4,38$, $p<0,05$), και με τις Μορφές Βίας ($F=3,78$, $p<0,05$). Στον έλεγχο post hoc παρατηρούμε μεγάλες διαφορές ανάμεσα στην κατηγορία ετεροφυλόφιλ@ και στις κατηγορίες ομοφυλόφιλ@ αμφιφυλόφιλ@ και πανσέξουαλ (από την ανάλυση αφαιρέθηκε η κατηγορία ασέξουαλ, questioning και queer, λόγω χαμηλού δείγματος). Πιο αναλυτικά, στον πίνακα 1.ε βλέπουμε τη μεγάλη διαφορά των μέσων όρων στις Γενικές Δυσκολίες, ενώ ακόμα μεγαλύτερη διαφορά βλέπουμε στο Οικογενειακό-Στενό περιβάλλον (πίνακας 1.στ).

Πίνακας 1.ε - Ομάδες κατά Tukey – μέσες τιμές των κατηγοριών

Γενικές Δυσκολίες

Tukey HSD^{a,b}

Σεξουαλικός Προσανατολισμός	N	Subset for alpha = 0.05	
		1	2
Ετεροφυλόφιλ@ (straight)	25	8,60	
Ομοφυλόφιλ@	67		12,07
Αμφιφυλόφιλ@ (bisexual)	48		12,70
Πανσέξουαλ	25		14,08
Sig.		1,000	,318

Πίνακας 1.στ - Ομάδες κατά Tukey – μέσες τιμές των κατηγοριών

Οικογενειακό-Στενό Περιβάλλον

Tukey HSD^{a,b}

Σεξουαλικός Προσανατολισμός	N	Subset for alpha = 0.05	
		1	2
Ετεροφυλόφιλ@ (straight)	24	4,66	
Ομοφυλόφιλ@	66		10,86
Πανσέξουαλ	25		12,92
Αμφιφυλόφιλ@ (bisexual)	47		14,36
Sig.		1,000	,129

Το ίδιο παρατηρούμε και στις άλλες δύο κατηγορίες (Κοινότητα-Εργασία-Εκπαίδευση και Μορφές Βίας) με τη μόνη διαφορά ότι ο μέσος όρος των

ομοφυλόφιλ@ κατεβαίνει και έρχεται πιο κοντά στους ετεροφυλόφιλ@. Το μεγαλύτερο μέσο όρο έχουν οι αμφιφυλόφιλ@ (πίνακες 1.ζ και 1.η).

Πίνακας 1.ζ - Ομάδες κατά Tukey – μέσες τιμές των κατηγοριών

Κοινότητα-Εργασία-Εκπαίδευση

Tukey HSD^{a,b}

Σεξουαλικός Προσανατολισμός	N	Subset for alpha = 0.05	
		1	2
Ετεροφυλόφιλ@ (straight)	25	7,12	
Ομοφυλόφιλ@	67	10,10	10,10
Αμφιφυλόφιλ@ (bisexual)	48		11,43
Πανσέξουαλ	25		11,52
Sig.		,083	,670

Πίνακας 1.η - Ομάδες κατά Tukey – μέσες τιμές των κατηγοριών

Μορφές Βίας

Tukey HSD^{a,b}

Σεξουαλικός Προσανατολισμός	N	Subset for alpha = 0.05	
		1	2
Ετεροφυλόφιλ@ (straight)	25	3,16	
Ομοφυλόφιλ@	67	7,02	7,02
Πανσέξουαλ	25		7,84
Αμφιφυλόφιλ@ (bisexual)	48		8,33
Sig.		,064	,835

2. «Σχετίζεται η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού με το σεξουαλικό προσανατολισμό;»

Για το παραπάνω ερευνητικό ερώτημα κάνουμε τον έλεγχο συνάφειας X^2 (Crosstabs). Συγκρίνουμε τη μεταβλητή «Σεξουαλικός προσανατολισμός» με την «αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού σε οικογένεια», «σε φίλους» και «σε εργασία».

2.α. Αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού σε οικογένεια

		Αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού σε οικογένεια			Σύνολο
		σε κανένα μέλος	σε λίγα μέλη	στα περισσότερα μέλη	
Σεξουαλικός Προσανατολισμός	Ομοφυλόφιλ@	13,4%	44,8%	41,8%	100,0%
	Αμφιφυλόφιλ@ (bisexual)	47,9%	33,3%	18,8%	100,0%
	Ετεροφυλόφιλ@ (straight)	-	16,7%	83,3%	100,0%
	Πανσέξουαλ	40,0%	28,0%	32,0%	100,0%
Σύνολο		28,8%	37,0%	34,2%	100,0%

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε διαφορές στις ομάδες σεξουαλικού προσανατολισμού. Συγκεκριμένα, η πλειοψηφία ομοφυλόφιλ@ έχει αποκαλύψει το σεξουαλικό προσανατολισμό σε λίγα μέλη της οικογένειας (44,8%). Ενώ το 47,9% των αμφιφυλόφιλ@ έχει επιλέξει να μην αποκαλύψει το σεξουαλικό προσανατολισμό σε κανένα μέλος της οικογένειας. Το ίδιο και οι πανσέξουαλ με ένα ποσοστό 40%. Τέλος, η συντριπτική πλειοψηφία των ετεροφυλόφιλ@ (83,3%) έχει αποκαλύψει στα περισσότερα μέλη το σεξουαλικό προσανατολισμό.

Ο έλεγχος X^2 ($x^2= 25,644$) μας δείχνει ότι υπάρχει σημαντική σχέση ανάμεσα στην αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού στην οικογένεια και στο σεξουαλικό προσανατολισμό με $p<0,05$

2.β. Αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού σε φίλους

		Αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού σε φίλους			Σύνολο
		σε κανένα	σε λίγους	στους περισσότερους	
Σεξουαλικός Προσανατολισμός	Ομοφυλόφιλ@	3,0%	20,9%	76,1%	100,0%
	Αμφιφυλόφιλ@ (bisexual)	10,4%	35,4%	54,2%	100,0%
	Ετεροφυλόφιλ@ (straight)	16,7%	-	83,3%	100,0%
	Πανσέξουαλ	12,0%	24,0%	64,0%	100,0%
Σύνολο		7,5%	25,3%	67,1%	100,0%

Μεγάλες διαφορές παρατηρούμε στην ίδια ερώτηση για το φιλικό περιβάλλον (πίνακας 2.β). Η πλειοψηφία όλων των ομάδων σεξουαλικού προσανατολισμού έχει αποκαλύψει στους περισσότερους φίλους της. Παρόλα αυτά βλέπουμε ένα μεγάλο ποσοστό 35,4% των αμφιφυλόφιλ@ που έχουν αποκαλύψει σε λίγους. Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση στην αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού σε φίλους σε σχέση με το σεξουαλικό προσανατολισμό ($x^2=9,958$ και $p=0,12$ άρα $p>0,05$).

2.γ. Αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού στην εργασία

		Αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού στην εργασία			Σύνολο
		σε κανένα	σε λίγους	στους περισσότερους	
Σεξουαλικός Προσανατολισμός	Ομοφυλόφιλ@	52,2%	17,9%	29,9%	100,0%
	Αμφιφυλόφιλ@ (bisexual)	60,4%	25,0%	14,6%	100,0%
	Ετεροφυλόφιλ@ (straight)	16,7%	-	83,3%	100,0%
	Πανσέξουαλ	52,0%	24,0%	24,0%	100,0%
Σύνολο		53,4%	20,5%	26,0%	100,0%

Στον παραπάνω πίνακα που αφορά την αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού στην εργασία παρατηρούμε τα μεγαλύτερα ποσοστά να μην έχουν αποκαλύψει σε κανένα στην εργασία τους το σεξουαλικό τους προσανατολισμό, εκτός από τους ετεροφυλόφιλ@ που έχουν αποκαλύψει στους περισσότερους κατά 83,3%. Έχουμε το $\chi^2=14,453$ και $p=0,02$ άρα $p<0,05$ επομένως υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στην αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού στην εργασία και στο σεξουαλικό προσανατολισμό.

3. «Σχετίζεται η ηλικία με την αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού;»

Πραγματοποιώντας Ανάλυση Διακύμανσης (one-way ANOVA) παρατηρούμε ότι δεν υπάρχει σημαντική συσχέτιση ανάμεσα στην ηλικία και στην αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού.

Πιο συγκεκριμένα, η ηλικία με την αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού στην οικογένεια δεν σχετίζεται σημαντικά γιατί $F=0,999$ και $p=0,37$. Ακόμα, η ηλικία με την αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού σε φίλους δεν σχετίζεται σημαντικά καθώς $F=0,284$ και $p=0,75$. Τέλος, η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού στην εργασία δεν σχετίζεται σημαντικά με την ηλικία καθώς $F=0,149$ και $p=0,86$

4. Σχετίζεται η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού στην οικογένεια με την αποκάλυψη σε φίλους και εργασία;

Για να εξετάσουμε ποια είναι σχέση ανάμεσα στα πιθανά περιβάλλοντα που μπορεί να γίνει η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού, κάνουμε τον έλεγχο X^2 συγκρίνοντας τις μεταβλητές «Αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού σε οικογένεια», «Αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού σε φίλους», «Αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού σε εργασία».

Πίνακας 4.α

		Αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού σε φίλους			Σύνολο
		Σε κανένα	Σε λίγους	Στους περισσότερους	
Αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού σε οικογένεια	Σε κανένα μέλος	2%	14,8%	12,1%	28,8%
	Σε λίγα μέλη	1,3%	10,1%	26,2%	37,6%
	Στα περισσότερα μέλη	4%	0,7%	28,9%	33,6%
Σύνολο		7,4%	25,5%	61,7%	100%

Στον πίνακα 4.α που συγκρίνεται η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού ανάμεσα στην οικογένεια και τους φίλους, παρατηρούμε ότι ένα μεγάλο ποσοστό ατόμων (61,7%) έχουν αποκαλύψει το σεξουαλικό τους προσανατολισμό στους

περισσότερους φίλους τους. Από αυτούς ένα ποσοστό 28,9% έχει αποκαλύψει το σεξουαλικό προσανατολισμό στα περισσότερα μέλη της οικογένειας. Η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού στην οικογένεια γίνεται κυρίως σε λίγα μέλη (37,6%). Επομένως, προτιμάται η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού να γίνεται σε φιλικά πρόσωπα, παρά μέλη της οικογένειας. Στο συγκεκριμένο έλεγχο έχουμε στατιστικά σημαντική συσχέτιση με το $\chi^2=31,319$ και $p<0,05$

Πίνακας 4.β

		Αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού στην εργασία			Σύνολο
		Σε κανένα	Σε λίγους	Στους περισσότερους	
Αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού σε οικογένεια	Σε κανένα μέλος	22,1%	4%	2,7%	28,9%
	Σε λίγα μέλη	19,5%	11,4%	6,7%	37,6%
	Στα περισσότερα μέλη	12,1%	4,7%	16,8%	33,6%
Σύνολο		53,7%	20,1%	26,2%	100%

Στον πίνακα 4.β που συγκρίνεται η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού στην οικογένεια και στην εργασία, παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία (53,7%) δεν έχει αποκαλύψει σε κανένα το σεξουαλικό προσανατολισμό στο χώρο της εργασίας. Από αυτή την πλειοψηφία το 22,1% επίσης δεν έχει αποκαλύψει το σεξουαλικό προσανατολισμό σε κανένα μέλος της οικογένειας. Στο συγκεκριμένο έλεγχο έχουμε στατιστικά σημαντική συσχέτιση με το $\chi^2=28,866$ και $p<0,05$

Πίνακας 4.γ

		Αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού στην εργασία			Σύνολο
Αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού σε φίλους		Σε κανένα	Σε λίγους	Στους περισσότερους	
	Σε κανένα	5,4%	0%	2%	7,4%
	Σε λίγους	20,1%	4,7%	0,7%	25,5%
	Στους περισσότερους	28,2%	15,4%	23,5%	67,1%
Σύνολο		53,7%	20,1%	26,2%	100%

Στον πίνακα 4.γ όπου συγκρίνεται η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού ανάμεσα σε φίλους και εργασία παρατηρούμε ξανά την πλειοψηφία 53,7% που δεν αποκαλύπτει σε κανένα άτομο στην εργασία το σεξουαλικό προσανατολισμό. Από αυτό το ποσοστό όμως μόνο ένα 5,4% δεν αποκαλύπτει ούτε σε κανένα φίλο/-η, ενώ αντίθετα το 28,2% αποκαλύπτει στους περισσότερους. Στο συγκεκριμένο έλεγχο έχουμε σημαντικά στατιστική συσχέτιση με $\chi^2=21,508$ $p<0,05$

5. «Σχετίζεται η αποκάλυψη της ταυτότητας φύλου στην οικογένεια με την αποκάλυψη σε φίλους και εργασία;»

Όπως και στο προηγούμενο ερευνητικό ερώτημα πραγματοποιούμε τον έλεγχο χ^2 με τις μεταβλητές «αποκάλυψη της ταυτότητας φύλου σε οικογένεια», «σε φίλους» και «σε εργασία».

Πίνακας 5.α

		Αποκάλυψη ταυτότητας φύλου σε φίλους			Σύνολο
		Σε κανένα	Σε λίγους	Στους περισσότερους	
Αποκάλυψη ταυτότητας φύλου σε οικογένεια	Σε κανένα μέλος	12,7%	17,5%	4,8%	34,9%
	Σε λίγα μέλη	1,6%	7,9%	14,3%	23,8%
	Στα περισσότερα μέλη	14,3%	1,6%	25,4%	41,3%
Σύνολο		28,6%	27%	44,4%	100%

Στον πίνακα 5.α όπου συγκρίνεται η αποκάλυψη της ταυτότητας φύλου σε οικογένεια και φίλους παρατηρούμε ότι ένα μεγάλο ποσοστό 44,4% την αποκαλύπτει στους περισσότερους φίλους και από αυτό το ποσοστό ένα 25,4% αποκαλύπτει και στα περισσότερα μέλη της οικογένειας. Πρωταρχικό ρόλο έχουν και πάλι οι φιλικές σχέσεις αφού η αποκάλυψη της ταυτότητας φύλου στα περισσότερα μέλη της οικογένειας είναι στο 41,3%. Στο συγκεκριμένο έλεγχο έχουμε στατιστικά σημαντική συσχέτιση με $\chi^2=20,245$ και $p<0,05$

Πίνακας 5.β

		Αποκάλυψη ταυτότητας φύλου σε εργασία			Σύνολο
		Σε κανένα	Σε λίγους	Στους περισσότερους	
Αποκάλυψη ταυτότητας φύλου σε οικογένεια	Σε κανένα μέλος	28,6%	4,8%	1,6%	34,9%
	Σε λίγα μέλη	9,5%	11,1%	3,2%	23,8%
	Στα περισσότερα μέλη	14,3%	4,8%	22,2%	41,3%
Σύνολο		52,4%	20,6%	27%	100%

Στον πίνακα 5.β όπου συγκρίνεται η αποκάλυψη της ταυτότητας φύλου σε οικογένεια με την εργασία παρατηρούμε ένα ποσοστό 52,4% που δεν έχει αποκαλύψει σε κανένα στην εργασία την ταυτότητα φύλου. Από αυτό το ποσοστό το 28,6% δεν έχει επίσης αποκαλύψει σε κανένα μέλος της οικογένειας. Στον έλεγχο αυτό έχουμε στατιστικά σημαντική συσχέτιση αφού $\chi^2=24,229$ και $p<0,05$

Πίνακας 5.γ

		Αποκάλυψη ταυτότητας φύλου σε εργασία			Σύνολο
		Σε κανένα	Σε λίγους	Στους περισσότερους	
Αποκάλυψη ταυτότητας φύλου σε φίλους	Σε κανένα	22,2%	3,2%	3,2%	28,6%
	Σε λίγους	22,2%	4,8%	0%	27%
	Στους περισσότερους	7,9%	12,7%	23,8%	44,4%
Σύνολο		52,4%	20,6%	27%	100%

Η αποκάλυψη της ταυτότητας φύλου στα περισσότερα φιλικά πρόσωπα είναι πιο συχνή με ποσοστό 44,4%. Από αυτό το ποσοστό ένα 23,8% έχει αποκαλύψει επίσης στα περισσότερα πρόσωπα στην εργασία. Παρόλα αυτά η αποκάλυψη της ταυτότητας φύλου στην εργασία κυρίως δεν γίνεται σε κανένα άτομο (52,4%). Στον έλεγχο αυτό έχουμε στατιστικά σημαντική συσχέτιση αφού $\chi^2=26,826$ και $p<0,05$

Κεφάλαιο 7: Συζήτηση-Συμπεράσματα

Δημογραφικά Στοιχεία

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 168 άτομα από διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Η ηλεκτρονική χορήγηση του ερωτηματολογίου μέσα από e-mail και πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης είχε ως αποτέλεσμα την συγκέντρωση τυχαίου δείγματος από τυχαίες περιοχές της Ελλάδας. Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος είναι από μεγάλες πόλεις (Αθήνα, Θεσσαλονίκη) όπως είναι λογικό, δεδομένου ότι ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της Ελλάδας συγκεντρώνεται σε μεγάλα αστικά κέντρα.

Το ερωτηματολόγιο προοριζόταν για όλες τις ηλικίες και δεν εστίαζε σε κάποια συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα. Οι απαντήσεις που λάβαμε άνηκαν σε μεγαλύτερο ποσοστό σε νέους 17 έως 25 ετών, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό ήταν από 45 έως 60 ετών. Δεδομένου της ηλεκτρονικής μορφής του ερωτηματολογίου το θεωρούμε φυσιολογικό, καθώς χρησιμοποιούν τις διαδικτυακές πλατφόρμες περισσότερο οι νέοι.

Όσον αφορά την ταυτότητα φύλου και το σεξουαλικό προσανατολισμό, όπως αναφέρουμε και παραπάνω, λόγω τυχαίας δειγματοληψίας με την ηλεκτρονική αποστολή ερωτηματολογίων, δεν υπάρχει κάποια αιτιολογία στη συλλογή του δείγματος εφόσον αυτή ήταν τυχαία.

Ερευνητικά ερωτήματα

1. **Δέχονται διακρίσεις τα άτομα ανάλογα με την ταυτότητα φύλου και το σεξουαλικό τους προσανατολισμό;**

Με βάση τους ελέγχους που κάναμε, βλέπουμε καθαρά τη συσχέτιση των διακρίσεων με τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα δέχονται διακρίσεις σε

πολλά επίπεδα όπως οικογενειακό, φιλικό, κοινωνικό, εργασιακό, εκπαιδευτικό. Ακόμη, δέχονται βία, ψυχολογική και σωματική.

Πιο συγκεκριμένα, ανάλογα με την ταυτότητα φύλου τους, είδαμε ότι τα άτομα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας δέχονται σε μεγάλο βαθμό διακρίσεις σε γενικές καθημερινές καταστάσεις. Για παράδειγμα, η δυσκολία στο να γίνεται αντιληπτό το φύλο τους ανάλογα με τα σωματικά χαρακτηριστικά ή τα ενδυματολογικά στοιχεία, ή η συνεχής ανάγκη να γίνεται 'εκπαίδευση' σε τρίτους για το τι σημαίνει ταυτότητα φύλου ή σεξουαλικός προσανατολισμός. Επιπλέον, η ανάγκη να λάβουν υπ' όψιν τους την ταυτότητα ως ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα όταν σκέφτονται για πολιτική είναι μια έντονη διάκριση στη ζωή των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, δεδομένου ότι κανένα άτομο που δεν ανήκει στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα δεν έχει ανάγκη να λάβει υπόψη το σεξουαλικό προσανατολισμό και το φύλο του όταν σκέφτεται για την πολιτική. Τέλος, μία διάκριση που κυριεύει την καθημερινότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, είναι τα σχόλια κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ που σχεδόν κάθε ένας από εμάς, έχει ακούσει από τυχαίους, ή και δικούς μας ανθρώπους.

Συγκρίνοντας τις διαφορετικές ταυτότητες φύλου, καταλαβαίνουμε ότι οι trans άνδρες και τα άτομα εκτός διπόλου δέχονται τις περισσότερες διακρίσεις σε γενικό, οικογενειακό, κοινωνικό, εργασιακό και εκπαιδευτικό επίπεδο, αλλά υφίστανται και τις περισσότερες καταστάσεις που εμπεριέχουν βία.

Ανάλογα με το σεξουαλικό τους προσανατολισμό είδαμε ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, εκτός από τις γενικές και καθημερινές δυσκολίες, δέχονται και διακρίσεις που αφορούν το οικογενειακό και κοντινό περιβάλλον. Τέτοιες διακρίσεις είναι η μη αποδοχή του σεξουαλικού προσανατολισμού από τους γονείς, ή το να αναγκάζονται να αποκρύπτουν το σεξουαλικό τους προσανατολισμό από την οικογένειά τους και τα κοντινά τους πρόσωπα. Άλλες αφορούν τα σχόλια τα οποία μπορεί να κάνει το στενό τους περιβάλλον κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Τέλος, το να μην λαμβάνει στα σοβαρά τον σεξουαλικό προσανατολισμό ενός ατόμου η οικογένειά του, πιστεύοντας ότι είναι μία «φάση», είναι επίσης μία σοβαρή διάκριση.

Συγκρίνοντας τους διαφορετικούς σεξουαλικούς προσανατολισμούς καταλαβαίνουμε ότι σε γενικό, κοινωνικό, εργασιακό και εκπαιδευτικό επίπεδο δέχονται περισσότερες διακρίσεις οι Αμφιφυλόφιλοι. Ενώ σε οικογενειακό επίπεδο

δέχονται περισσότερες διακρίσεις οι πανσέξουαλ. Οι πανσέξουαλ υφίστανται και τις περισσότερες καταστάσεις βίας.

2. Σχετίζεται η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού με το σεξουαλικό προσανατολισμό;

Για το συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα βρήκαμε ότι σχετίζεται σημαντικά η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού στην οικογένεια και στην εργασία.

Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με την αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού στην οικογένεια, βλέπουμε ότι για τα ομοφυλόφιλα άτομα κυριαρχεί η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού σε λίγα μέλη, και ένα πολύ μικρό ποσοστό (13,4%) δεν τον έχει αποκαλύψει σε κανένα μέλος. Εν αντιθέσει, για τα αμφιφυλόφιλα άτομα, βλέπουμε ότι σχεδόν το 50% έχει επιλέξει να μην αποκαλύψει το σεξουαλικό προσανατολισμό σε κανένα μέλος της οικογένειας, και μόνο το 18% έχει αποκαλύψει στα περισσότερα μέλη.

Επιπλέον, βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ετεροφυλόφιλων έχει αποκαλύψει στα περισσότερα μέλη της οικογένειας του το σεξουαλικό προσανατολισμό, κάτι που δεν μας προκαλεί μεγάλη εντύπωση, αφού τα straight άτομα είναι κοινωνικώς αποδεκτά, αφού αυτό θεωρούνται τα «φυσιολογικά». Τέλος, τα άτομα που ανήκουν στην κατηγορία πανσέξουαλ, έχουν ένα επίσης μεγάλο ποσοστό στην αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού σε κανένα μέλος της οικογένειάς τους.

Σχετικά με την αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού σε φίλους, βλέπουμε ότι σε αντίθεση με την αποκάλυψη στην οικογένεια, όλες οι κατηγορίες σεξουαλικού προσανατολισμού έχουν αποκαλυφθεί στους περισσότερους φίλους. Αυτό δείχνει πόση σημασία έχουν οι φιλικές σχέσεις στη ζωή των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, αποτελώντας μια 'διέξοδο' για τα άτομα αυτά που δεν μπορούν να μιλήσουν στην οικογένειά τους για το σεξουαλικό τους προσανατολισμό. Ωστόσο, στο συγκεκριμένο έλεγχο δεν βρήκαμε στατιστικά σημαντική συσχέτιση, που σημαίνει ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού σε φίλους δεν έχουν στατιστικά σημαντική σχέση.

Όσον αφορά την αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού στην εργασία, είδαμε ότι μόνο η πλειοψηφία των ετεροφυλόφιλων ατόμων έχει αποκαλύψει στους περισσότερους το σεξουαλικό προσανατολισμό, κάτι που –όπως αναφέρεται και παραπάνω- δεν μας ξαφνιάζει. Η πλειοψηφία όλων των άλλων κατηγοριών δεν έχει αποκαλύψει σε κανένα άτομο στην εργασία το σεξουαλικό προσανατολισμό, με τα αμφιφυλόφιλα άτομα να έχουν το μεγαλύτερο ποσοστό (60,4%).

3. Σχετίζεται η ηλικία με την αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού;

Από τον έλεγχό μας βλέπουμε ότι δεν υπάρχει σημαντική συσχέτιση ανάμεσα στην ηλικία και στην αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα που να αποκαλύπτει λιγότερο ή περισσότερο το σεξουαλικό προσανατολισμό, στην οικογένεια, στους φίλους και στην εργασία.

4. Σχετίζεται η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού στην οικογένεια με την αποκάλυψη σε φίλους και εργασία;

Ο έλεγχος αυτός μας έδειξε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στην αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού στην οικογένεια και σε φίλους και εργασία. Αυτό που παρατηρήσαμε είναι ότι τα άτομα προτιμούν η αποκάλυψη του σεξουαλικού τους προσανατολισμού, να γίνεται σε φιλικά πρόσωπα (61,7%), παρά σε μέλη της οικογένειας. Η αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού στην οικογένεια γίνεται κυρίως σε λίγα άτομα 37,6%. Η αποκάλυψη σεξουαλικού προσανατολισμού στην εργασία όμως είχε τα πιο χαμηλά ποσοστά, καθώς αποτελεί ένα περιβάλλον πολύ διαφορετικό από το οικογενειακό και το φιλικό. Όμως, πολλά άτομα που αποκάλυψαν το σεξουαλικό τους προσανατολισμό στους περισσότερους φίλους και οικογένεια, αποκάλυψαν και στους περισσότερους συναδέλφους. Άρα, το

φιλικό περιβάλλον παρουσιάζεται να είναι το πιο ασφαλές για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, έτσι ώστε να αποκαλύψουν το σεξουαλικό τους προσανατολισμό. Δεύτερο έρχεται το οικογενειακό περιβάλλον, και τελευταίο το εργασιακό.

5. Σχετίζεται η αποκάλυψη της ταυτότητας φύλου σε οικογένεια με την αποκάλυψη σε φίλους και εργασία;

Όπως και στον παραπάνω έλεγχο, έτσι και εδώ, βρήκαμε ότι σχετίζεται η αποκάλυψη της ταυτότητας φύλου στην οικογένεια με την αποκάλυψη σε φίλους και εργασία. Παρατηρούμε και πάλι την προτίμηση των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων να αποκαλύπτουν την ταυτότητα φύλου τους στους περισσότερους φίλους, αλλά το ποσοστό είναι μικρότερο (44,4%) από του σεξουαλικού προσανατολισμού. Σε αντίθεση με το σεξουαλικό προσανατολισμό, η αποκάλυψη της ταυτότητας φύλου στην οικογένεια γίνεται σε μεγαλύτερο ποσοστό στα περισσότερα μέλη (41,3%). Ενώ η αποκάλυψη της ταυτότητας φύλου στην εργασία γίνεται και πάλι κατά το μεγαλύτερο ποσοστό (52,4%) σε κανένα μέλος.

Από τα ερευνητικά ερωτήματα 4 και 5 προκύπτει η σκέψη μας για το ρόλο της οικογένειας στη ζωή ενός ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμου. Λαμβάνοντας ως δεδομένο το να μην είναι αποδεκτός ο σεξουαλικός προσανατολισμός ή η ταυτότητα φύλου του από την οικογένειά του, μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στην καθημερινότητά του ατόμου, αλλά και στην ψυχική του υγεία. Δυστυχώς βλέπουμε ότι ακόμα και σήμερα πολλές οικογένειες πορεύονται με το πατριαρχικό μοτίβο, του γάμου μεταξύ ενός άνδρα και μιας γυναίκας και με το στόχο της δημιουργίας οικογένειας.

Βιβλιογραφία:

Ελληνική βιβλιογραφία:

- Γαλανού, Μ. (2014) Ταυτότητα και Έκφραση Φύλου, Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών
- Ντάνη, Σ. (2018) Οδηγός Ευαισθητοποίησης για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση Εκφοβισμού σε θύματα σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου, Αθήνα: ΚΕΘΙ
- Θεοφιλόπουλος, Θ. (2015) Ομοφοβική, τρανσφοβική βία και διακρίσεις στην Ελλάδα: Έκθεση αποτελεσμάτων Έργου «Πες το σ'εμάς», Αθήνα: Σωματείο Color Youth – Κοινότητα LGBTQ Ελλάδας
- Ιωακειμίδης, Β. (2012) Κοινωνική Εργασία για την Κοινωνική Δικαιοσύνη, Εκδοτικός όμιλος Ίων
- Γναρδέλλης, Χ. (2003) Εφαρμοσμένη Στατιστική, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία:

- Hughes, M., Kroehlen, C. (2007) Κοινωνιολογία: Οι βασικές έννοιες, Αθήνα: Κριτική
- Alexander C. Jeffrey, Thompson Kenneth, Edles Laura-Desfor, (2016) Σύγχρονη Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία, Αθήνα: Gutenberg
- European Union: European Agency for Fundamental Rights, (2009) Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States
- Hunt, R., Dr Julie Fish, Prescription for Change: Lesbian and bisexual women's health check 2008, Survey results analysed by Sigma Research
- 'Being lgbt in school' A Resource for Post-Primary Schools to Prevent Homophobic and Transphobic Bullying and Support LGBT Students, Glen, [χ.χ.]

- Pavlou, M. (2009) Homophobia in Greece, Love for Equality, County Report, Greece
- Cardwell, M. (1996) Dictionary of Psychology, Hodder and Stoughton Educational

Ηλεκτρονικές Πηγές:

- Ορολογίες κατά την Color Youth
<https://www.colouryouth.gr/> Πρόσβαση 07 Φεβρουαρίου 2020
- LGBTQ Center, <https://lgbtq.unc.edu/> Πρόσβαση 4 Μαρτίου 2020
- Jack Drescher , «*Depathologizing Homosexuality*» , Δεκέμβριος 2015,
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/> Πρόσβαση 7 Μαρτίου 2020
- Σχετικά με το Pride
<https://thessalonikipride.com> Πρόσβαση 7 Μαρτίου 2020
- Διεθνής Αμνηστία, <https://www.amnesty.gr/> Πρόσβαση 7 Μαρτίου 2020
- Trans respect versus Transphobia, <https://transrespect.org/> Πρόσβαση 18 Απριλίου 2020
- Social Policy – Κοινωνική Πολιτική & Κοινωνική Θεωρία,
<http://socialpolicy.gr/> Πρόσβαση 18 Απριλίου 2020
- Council Of Europe, <https://www.coe.int/> Πρόσβαση 18 Απριλίου 2020

- Καταπολέμηση Διακρίσεων στην Εργασία <https://ec.europa.eu/> Πρόσβαση 09 Μαΐου 2020
- Συνήγορος του πολίτη <https://www.synigoros.gr/> Πρόσβαση 19 Μαΐου 2020
- Sabra L. Katz-Wise, Margaret Rosario, Mihcael Tsappis (2016), «LGBT Youth and Family Acceptance» <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5127283/> Πρόσβαση 19 Μαΐου 2020
- What We Believe <https://www.believeoutloud.com/> Πρόσβαση 22 Μαΐου 2020
- LGBTQ and Religion https://www.thetrevorproject.org/trvr_support_center/lgbtq-religion/ Πρόσβαση 26 Μαΐου 2020
- Obergerfell v. Hodges, «Supreme Court of the United States» , Οκτώβριος 2016 https://www.supremecourt.gov/opinions/14pdf/14-556_3204.pdf Πρόσβαση 26 Μαΐου 2020
- BBC News, «US Supreme Court rules gay marriage is legal nationwide», 27 Ιουνίου 2015, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-33290341> Πρόσβαση 02 Ιουνίου 2020
- Lizette Alvarez & Richard Perez-Pena, «Orlando Gunman Attacks Gay Nightclub, Leaving 50 Dead» , 12 Ιουνίου 2016 <https://www.nytimes.com/2016/06/13/us/orlando-nightclub-shooting.html> Πρόσβαση 02 Ιουνίου 2020
- Ρούλα Σκούταρη, «Περί των Αιτιών Καταπίεσης της Ομοφυλοφυλίας» <http://users.otenet.gr/~scoutari/27may/homoreasons.html> Πρόσβαση 02 Ιουνίου 2020.

- [Fleischmann](#) A. Πετράκης Π. «Πότε αποποινικοποίησαν την ομοφυλοφιλία οι χώρες της Ευρώπης;», euronews, 18 Ιουνίου 2019, <https://gr.euronews.com/2019/06/18/pote-apopoinikopoiisan-omofylofilia-xwres-evrwphs>, πρόσβαση 20 Απριλίου 2020
- Ilga world «Maps- Sexual Orientation Laws» , Δεκέμβριος 2019, <https://ilga.org/maps-sexual-orientation-laws>, [ILGA World map sexual orientation laws December2019.pdf](#), πρόσβαση 21 Απριλίου 2020
- Διεθνής Αμνηστία, «Αναθεώρηση του συντάγματος: Για ένα κόσμο χωρίς διακρίσεις!», 27 Νοεμβρίου 2019, <https://www.amnesty.gr/news/articles/article/22769/anatheorisi-toy-syntagmatos-gia-enan-kosmo-horis-diakriseis> , πρόσβαση 20 Απριλίου 2020
- Ντάνη, Σ., Μοσχοβάκου, Ν. (2018) «Οδηγός Ευαισθητοποίησης για την πρόληψη και αντιμετώπιση εκφοβισμού σε θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου», Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ), https://www.kethi.gr/sites/default/files/wp-content/uploads/2018/06/%CE%9F%CE%94%CE%97%CE%93%CE%9F%CE%A3_2018.pdf?fbclid=IwAR0jvVOIMnZ16Csr8IlqNOvcordnHXUSEnM6pxW_HjygHcHPGRGC2gRy8SU , Πρόσβαση 20 Απριλίου 2020.
- Βουλή των Ελλήνων, <https://www.hellenicparliament.gr/el/> Πρόσβαση 20 Απριλίου 2020.
- «Παραλήρημα Αμβρόσιου: όταν και όπου συναντάτε ομοφυλόφιλους, φτύστε τους!», TVXS, 9 Δεκεμβρίου 2015, <https://tvxs.gr/news/ellada/paralirima-ambrosioy-otan-kai-opoy-synantate-omofylofiloys-ftyste-toys> , Πρόσβαση 30 Αυγούστου 2020
- «Σε δίκη για υποκίνηση μίσους κατά των ομοφυλόφιλων ο Αμβρόσιος», News 247, 16 Νοεμβρίου 2017, <https://www.news247.gr/koinonia/se-diki-gia->

ypokinisi-misoys-parapempetai-o-amvrosios-ton-minysan-ennea-omofylofiloi.6525506.html , Πρόσβαση 30 Αυγούστου 2020.

- Φωτογραφία της Άννας Βαγενά , «Στο καλό Μηνάκο», 3 Δεκεμβρίου 2015
<https://www.facebook.com/photo?fbid=1517637675229370&set=a.1393890284270777> Πρόσβαση 30 Αυγούστου 2020.
- Πρώτο Θέμα, «Με δάκρυα στα μάτια το τελευταίο αντίο στον Μηνά Χατζησάββα» , 2 Δεκεμβρίου 2015,
[https://www.protothema.gr/culture/article/532528/hatzisavvas-kideia-/,](https://www.protothema.gr/culture/article/532528/hatzisavvas-kideia-/)
Πρόσβαση 30 Αυγούστου 2020
- Μητροπολίτης Καλαβρύτων και Αιγιαλείας Αμβρόσιος, «Επιστολή Αγιορείτου Ιερομοναχού προς τον Πρωθυπουργόν» , 28 Δεκεμβρίου 2015
<https://mkka.blogspot.com/2015/> Πρόσβαση 30 Αυγούστου 2020.
- Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργιών Ελλάδας, <https://www.skle.gr/>
Πρόσβαση 25 Σεπτεμβρίου 2020.
- Ανακοίνωση για το Νομοσχέδιο Αναγνώρισης Φύλου, «Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα δεν αφορούν κάποιους, μας αφορούν όλους και όλες», 8 Οκτωβρίου 2017,
<https://socialworkaction.wordpress.com/2017/10/08/%ce%b1%ce%bd%ce%b1%ce%ba%ce%bf%ce%af%ce%bd%cf%89%cf%83%ce%b7-%ce%b3%ce%b9%ce%b1-%cf%84%ce%bf-%ce%bd%ce%bf%ce%bc%ce%bf%cf%83%cf%87%ce%ad%ce%b4%ce%b9%ce%bf-%ce%b1%ce%bd%ce%b1%ce%b3%ce%bd%cf%8e%cf%81/>
Πρόσβαση 25 Σεπτεμβρίου 2020.
- IFSW General Meeting in Melbourne (2014), «*Sexual Orientation and Gender Expression*»
http://cdn.ifsw.org/assets/ifsw_102638-5.pdf Πρόσβαση 25 Σεπτεμβρίου 2020
- Daniel Katz & Kenneth Braly (1993), «Racial Stereotypes of one hundred college students»
<https://psycnet.apa.org/record/1934-03181-001> Πρόσβαση 25 Σεπτεμβρίου 2020.

- Mary Elizabeth Dean (2020), «*What is Prejudice? Psychology, Definition and Examples*», 18 Σεπτεμβρίου 2020, <https://www.betterhelp.com/advice/psychologists/what-is-prejudice-psychology-definition-and-examples/> Πρόσβαση 25 Σεπτέμβρη 2020.